

ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ

ปริญญาานิพนธ์
ของ
วรางคณา กั้นประชา

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย

พฤษภาคม 2548

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ

บทคัดย่อ
ของ
วารสาร ก้านประชา

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
พฤษภาคม 2548

วารางคณา กั้นประชา (2548) *ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมศิลปะด้วย
นิ้วมือ* ปริญญาโท กศม (การศึกษาปฐมวัย) กรุงเทพฯ บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ คณะกรรมการควบคุม รองศาสตราจารย์
ดร.สิริมา ภิญาญอนันตพงษ์, รองศาสตราจารย์ ดร.วิรัช วรณรัตน์

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาระดับและเปรียบเทียบก่อนและหลังการจัด
กิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เด็กนักเรียนชาย - หญิง อายุระหว่าง 4 - 5 ปี
กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 โรงเรียนสาธิตอนุบาล
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ศูนย์กรุงเทพมหานคร จำนวน 15 คน
จากเด็กจำนวน 50 คน ด้วยการทดสอบ 2 ห้อง เลือกเด็กที่มีคะแนนต่ำมาก 15 คน อันดับสุดท้าย
มาเป็นกลุ่มตัวอย่างในการทดลอง ระยะเวลาในการทดลอง 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ
30 นาที

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แผนการจัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ และแบบ
ทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของเจเลนและเออร์บัน (Jellen and Urban) ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่น
9856 แบบแผนการวิจัยใช้แบบ The One - Group Pretest - Posttest Design วิเคราะห์
ข้อมูลใช้ค่าเฉลี่ยและ t - test แบบ Dependent Samples

ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือมีความคิดสร้างสรรค์
ทั้งโดยภาพรวมและรายด้านก่อนและหลังการจัดกิจกรรมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ
ทางสถิติที่ระดับ $P < 05$

CREATIVE THINKING OF PRE – SCHOOL CHILDREN PERFORMING
MANUAL ART ACTIVITIES

AN ABSTRACT
BY
VARANGKANA KUNPRACHA

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree in Early Childhood Education
at Srinakharinwirot University
May 2005

Varangkana Kunpracha (2005) *Creative Thinking of Pre – School Children Performing Manual Art Activities* Master Thesis, M Ed (Early Childhood Education) Bangkok Graduate School, Srinakharinwirot University
Advisor Committee Assoc Prof Dr Sirima Piyanuntapong, Assoc Prof Dr Wirach Wannarath

The purposes of this research were to study levels and to compare creative thinking of pre-school children before and after performing manual art activities

The subject was 15 boys and girls aged 4 or 5 years, learning in Kindergarten 2, second semester, academic year 2004 of Valaya Alongkorn Rajabhat University, Bangkok Center The sample was selected from 50 students by testing as the experimental group which had very low scores The period of experiment was 8 weeks, spending 3 days each week and about 30 minutes a day

The instruments consisted of the plan of manual art activities and Creative Thinking – Drawing Production of Jellen and Urban and the reliability at .9856 This study was the One - Group Pretest – Posttest Design and data analyzed by using t – test dependent samples

The result revealed that pre – school children had higher creative thinking in overall and each aspect both before and after manual art activities significantly different at $p < .05$ level

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ได้รับทุนสนับสนุน
ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา งบประมาณ พ.ศ. 2547

ปริญญานิพนธ์

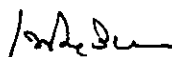
เรื่อง

ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ

ของ

นางสาววรางคณา กันประชา

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เพ็ญศิริ จีระเดชากุล)

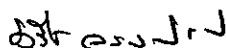
วันที่ 13 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2548

คณะกรรมการสอบปริญญานิพนธ์

ประธาน

(รองศาสตราจารย์ ดร. สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์)

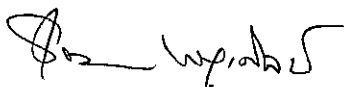
กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. วิรัช วรรณรัตน์)

กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(รองศาสตราจารย์ ดร. กุลยา ตันติผลาชีวะ)

กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(อาจารย์ ดร. สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความเมตตาจากท่านรองศาสตราจารย์ ดร. สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์ ประธานกรรมการที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร. วิรัช วรรณรัตน์ กรรมการที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ที่ได้ให้คำปรึกษา แนะนำ ตรวจสอบแก้ไข ขอบการรอง ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. กุลยา ดันติผลาชีวะ อาจารย์ ดร. สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์ กรรมการสอบปริญญานิพนธ์ที่ได้กรุณาให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมที่เป็นคุณประโยชน์อย่างยิ่ง

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ดารณี ศักดิ์ศิริผล อาจารย์รัชมี โพนเมืองหล้า อาจารย์ประสิทธิ์รักษ์ เจริญผล อาจารย์ดวงจิต ดีวิวัฒน์ อาจารย์ศศิธร จันทมฤก อาจารย์ปริญานุช จุลพรหม ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำช่วยเหลือในการแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง การเก็บข้อมูล และการใช้แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบพระคุณท่านอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ หัวหน้าแผนกอนุบาล ครูและนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ ศูนย์กรุงเทพมหานคร ที่ได้กรุณาอนุเคราะห์ด้านสถานที่และอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ทุกท่านที่ได้กรุณาอบรม สั่งสอนให้ความรู้ ขอกราบขอบพระคุณญาติ พี่น้อง ครอบครัวของผู้วิจัย ที่ได้ให้การสนับสนุนในการศึกษา และเป็นผู้จุดประกายในการศึกษาต่อระดับปริญญาโทของผู้วิจัยจนสำเร็จ

ขอขอบพระคุณพี่ ๆ เพื่อน ๆ และน้องนิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ทุกท่านที่เป็นกำลังใจช่วยเหลือสนับสนุนด้วยดีเสมอมา รวมทั้งบุคคลอีกหลายท่านที่ไม่อาจกล่าวนามได้หมดในที่นี้ ที่มีสวนช่วยเหลือสนับสนุนให้กำลังใจในการทำปริญญานิพนธ์ครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

คุณค่าและประโยชน์ของปริญญานิพนธ์ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดา มารดา และบูรพคณาจารย์ทั้งหลายที่ให้การอบรม สั่งสอน ประสิทธิ์ประสาทความรู้ และปลูกฝังคุณธรรมความดีให้กับผู้วิจัยตลอดมา

วรารงคณา กันประชา

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย	3
ความสำคัญของการวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย	4
ประชากรที่ใช้ในการวิจัย	4
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย	4
ตัวแปรที่ศึกษา	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
กรอบแนวคิดของการวิจัย	6
สมมุติฐานการวิจัย	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์	8
ความหมายของความคิดสร้างสรรค์	8
ความสำคัญของความคิดสร้างสรรค์	9
องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์	10
กระบวนการคิดสร้างสรรค์	11
ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์	12
การพัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์	14
หลักการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย	15
การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์	17
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์	18
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ	21
ความหมายของการจัดประสบการณ์	21
หลักการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย	22
การทำกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ	25
ความหมายของศิลปะ	25

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
2 (ต่อ)	พัฒนาการทางร่างกายของเด็กปฐมวัย	26
	พัฒนาการกล้ามเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัย	29
	พัฒนาการทางศิลปะสำหรับเด็กปฐมวัย	31
	หลักการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย	33
	สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ในการจัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ	41
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ	45
3	วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	47
	การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	47
	การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	47
	การเก็บรวบรวมข้อมูล	52
	การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล	54
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	59
	สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	59
	การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	59
	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	59
5	สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	63
	ความมุ่งหมายของการวิจัย	63
	สมมุติฐานการวิจัย	63
	ขอบเขตของการวิจัย	63
	กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย	63
	ตัวแปรที่ศึกษา	63
	เครื่องมือในการศึกษาค้นคว้า	64
	วิธีการดำเนินการทดลอง	64
	การวิเคราะห์ข้อมูล	64
	สรุปผลการวิจัย	65

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5 (ต่อ) อภิปรายผล	65
ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้	68
บรรณานุกรม	70
ภาคผนวก	77
ภาคผนวก ก	78
ภาคผนวก ข	94
ภาคผนวก ค	101
ประวัติย่อผู้วิจัย	109

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	แบบแผนพัฒนาการการเคลื่อนไหวของเด็ก	28
2	แบบแผนการทดลอง	53
3	แผนการจัดกิจกรรม	53
4	การแปลผลระดับคะแนนความคิดสร้างสรรค์ในภาพรวม	57
5	การแปลผลระดับคะแนนด้านความคิดริเริ่ม	57
6	การแปลผลระดับคะแนนด้านความคิดคล่องตัว	57
7	การแปลผลระดับคะแนนด้านความคิดยืดหยุ่น	58
8	การแปลผลระดับคะแนนด้านความคิดละเอียดลออ	58
9	คาสติตีพื้นฐานของคะแนนความคิดสร้างสรรค์ก่อนและหลังการจัดกิจกรรม ศิลปะด้วยนิ้วมือ	60
10	ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนความคิดสร้างสรรค์ก่อนและหลังการ จัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ	61
11	ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนความคิดสร้างสรรค์ก่อนและหลังการ จัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ จำแนกรายด้าน	61

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ

1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

หน้า

6

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ปัจจุบันประเทศไทยเป็นประเทศกำลังพัฒนา การพัฒนาประเทศจะดำเนินไปด้วยดีเพียงใดนั้นย่อมขึ้นอยู่กับลักษณะของพลเมืองของประเทศเป็นสำคัญ ฉะนั้นการพัฒนาคุณภาพของประชากรจึงเป็นสิ่งจำเป็นในการพัฒนาประเทศ การศึกษามีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพของประชากรโดยเฉพาะอย่างยิ่งประชากรที่มีคุณภาพ จำเป็นต้องมีลักษณะประการหนึ่ง คือ มีความคิดสร้างสรรค์ (กรมวิชาการ 2535 1) บุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ย่อมเป็นที่ต้องการของสังคมสามารถที่จะเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความคิดสร้างสรรค์เป็นแบบหนึ่งของการแก้ปัญหาขั้นสูง (ชม ภูมิภาค 2516 217 – 218) การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์จึงเป็นสิ่งสำคัญและมีความจำเป็นอย่างมากทั้งในส่วนบุคคลและสังคม เพราะความคิดสร้างสรรค์ทำให้เกิดนวัตกรรมที่เป็นประโยชน์ (ติลก ติลกกานนท์ 2534 4) บุคคลรอบ ๆ ตัวเด็กไม่ว่าจะเป็นครู ผู้ปกครอง หรือบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับเด็กควรตระหนัก และให้ความสำคัญ โดยให้การศึกษากับความคิดสร้างสรรค์กับเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับเด็กปฐมวัยเพราะเป็นพื้นฐานที่ดีต่อไปในอนาคต

การพัฒนาคุณลักษณะที่สำคัญประการหนึ่งของเด็กปฐมวัยคือความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) เป็นการคิดเพื่อกระทำสิ่งใหม่ ประดิษฐ์คิดค้น ทำผลงานใหม่ ผลของการประดิษฐ์คิดค้นจะต้องไม่ใช่ผลผลิตอันเกิดขึ้นจากทักษะหรือความรู้เดิม ดังนั้น การคิดสร้างสรรค์จึงเป็นความสามารถที่บุคคลปรับปรุงดัดแปลงสิ่งที่มีอยู่แล้วให้เป็นสิ่งใหม่ ใช้งานอย่างใหม่ และมีประสิทธิภาพกว่าเดิม สิ่งสำคัญคือต้องเป็นความคิดที่ต่อเนื่องไประยะหนึ่ง ไม่ใช่เป็นความคิดที่ผุดมาแล้วก็หายไป ลักษณะของความคิดสร้างสรรค์จะต้องมีความคิดริเริ่ม สามารถดัดแปลงได้ และเป็นไปได้ ดังนั้นความคิดสร้างสรรค์ของเด็กจึงเป็นคุณลักษณะที่จำเป็นควรได้รับการเสริมสร้างและพัฒนาเพื่อจะได้เจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีความคิดสร้างสรรค์ พร้อมทั้งจะสร้างสรรค์สังคมประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าต่อไป (เจลา ประเสริฐสังข์ 2542 275) ดังนั้นประเทศไทยจึงได้กำหนดให้ความคิดสร้างสรรค์เป็นจุดมุ่งหมายที่สำคัญประการหนึ่งของการจัดการศึกษาทุกระดับ

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2546 ได้กล่าวถึงการจัดการศึกษาสำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมให้เด็กมีสุขภาพดี เจริญเติบโตตามวัย มีสุขภาพจิตดี มีคุณธรรมและจริยธรรม ชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ ดนตรี การเคลื่อนไหว ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับวัย มีความสามารถในการคิดและการแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย มีจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์และมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ อันเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้นกับเด็ก (กรมวิชาการ 2546 9) แนวการจัดประสบการณ์ และกิจกรรมสำหรับเด็กก่อน

ประถมศึกษาเน้นให้เด็กมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์และกิจกรรมที่หลากหลาย เน้นกระบวนการคิดและส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ (กระทรวงศึกษาธิการ 2536 18) การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์เป็นหัวใจสำคัญของการเรียนของเด็กวัยนี้เพราะในช่วง 6 ขวบแรกของชีวิตเป็นระยะที่เด็กมีจินตนาการสูง และศักยภาพด้านความคิดสร้างสรรค์กำลังพัฒนาหากเด็กได้รับการจัดประสบการณ์หรือกิจกรรมที่เหมาะสมต่อเนื่องตามลำดับ ก็เท่ากับเป็นการวางรากฐานที่มั่นคงสำหรับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในวัยต่อมา (เยาวพา เตชะคุปต์ 2542 86 และ จุฬารัตน์ รุ่งวิริยะพงษ์ 2540 69) ซึ่งสอดคล้องตามทฤษฎีพัฒนาการของอีริคสัน เด็กวัย 3 – 6 ปี เป็นระยะที่เด็กมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ถ้าเด็กได้รับการสนับสนุนให้มีส่วนร่วมในการคิดและการทำกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเสรีจะทำให้เด็กเกิดการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ (ปรีชา ชรรมา 2546 25 – 33) จากผลการวิจัยหลาย ๆ เรื่องสามารถส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัยได้ เช่น จากผลงานวิจัยของนิรัตน์ กรองสะอาด (2535 62 – 72) พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะที่เน้นเทคนิคในการสื่อความหมายทำให้เด็กปฐมวัยมีความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้น สดใส ชนะกุล (2538 66-75) พบว่า การจัดกิจกรรมวาดภาพนอกชั้นเรียนทำให้เด็กปฐมวัยมีความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้น วารุณี นวลจันทร์ (2539 78-87) พบว่า การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบต่อเติมผลงาน ส่งผลให้เด็กปฐมวัยมีความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้นได้ ส่วน กนิษฐา ซูพันธ์ (2541 52 – 54) พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางการสอนภาษาธรรมชาติ โดยใช้แกนนำในหน่วยการสอนสามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยสูงขึ้นได้เช่นกัน และละมุล ชัชวาลย์ (2543 บทคัดย่อ) พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นของไทยประกอบคำถามปลายเปิดมีคะแนนเฉลี่ยความคิดสร้างสรรค์สูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยประกอบคำถามอิสระ ซึ่งจากผลการวิจัยดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการส่งเสริมและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้กับเด็กปฐมวัยสามารถทำได้หลากหลายวิธี

โดยทั่วไปแล้วการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยสามารถกระทำได้หลายรูปแบบกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ กิจกรรมสร้างสรรค์ กิจกรรมเสริมประสบการณ์ การเล่นเกมกลางแจ้ง เกมการศึกษา การเล่นตามมุม และกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมที่ให้เด็กได้แสดงออกด้วยการวาดภาพระบายสี การปั้น การฉีก การตัด ปะ การร้อย การพิมพ์ภาพ และการประดิษฐ์เศษวัสดุต่าง ๆ ที่สามารถพัฒนาพฤติกรรมในการทำงาน พัฒนาบุคลิกภาพ ความมั่นใจในตนเอง พัฒนาพลังของการแสดงออกทางอารมณ์ พัฒนาให้คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และจินตนาการ (วิรุณ ตั้งเจริญ 2526 63 – 18) จอห์นสัน (Johnson 1983 13) กล่าวว่า การสอนที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ใช้ความคิด ความสามารถของตนเองอย่างอิสระมีการเร้า หรือการกระตุ้นให้เกิดการแก้ปัญหาหลาย ๆ แบบด้วยตนเอง สามารถส่งเสริมพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้เด็กได้ทางหนึ่งด้วย ดังนั้นแนวการจัดประสบการณ์ และกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย ควรเน้นให้เด็กมีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม เปิดโอกาสให้เด็กได้คิด และตัดสินใจด้วยตนเองอย่างเหมาะสม

กับวัย โดยการจัดประสบการณ์และกิจกรรมที่หลากหลาย เน้นกระบวนการคิดและส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน 2542 14 และ อัญชลี สารรัตน์ 2536 12)

การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับความสามารถ ความสนใจ และสอดคล้องกับหลักพัฒนาการของเด็กได้เป็นอย่างดีแล้ว ยังช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดทางอารมณ์ ส่งเสริมความคิดอิสระสร้างสรรค์และจินตนาการ ตลอดจนช่วยส่งเสริมและพัฒนากล้ามเนื้อนิ้วมือ และตาให้มีความสัมพันธ์กัน (พรมารินทร์ สุทธิจิตตะ 2529 24) กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่ดีมีอยู่กิจกรรมหนึ่ง คือ การทำกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือเป็นเทคนิคที่เน้นกล้ามเนื้อนิ้วมือเป็นรูปแบบหนึ่งของกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์มีหลายรูปแบบได้แก่การปั้นแป้งโด การเขียนภาพด้วยนิ้วมือ การละเลงสี โดยทุก ๆ ขั้นตอนของการจัดกิจกรรมจะเน้นที่กล้ามเนื้อและการตกแต่งชิ้นงานเป็นสำคัญ จากการศึกษาที่เด็กได้เขียนภาพด้วยนิ้วมือ จะสังเกตได้ว่าระหว่างที่เด็กได้เก็บภาพด้วยนิ้วมือ เด็กได้มีการพัฒนาการทางกายโดยการปฏิบัติด้วยมือ ซึ่งในระหว่างที่เด็กได้เขียนภาพด้วยนิ้วมือเด็กได้มีการพัฒนาการทางกายโดยการปฏิบัติด้วยมือ เด็กได้เลือกสีด้วยตนเองในการตกแต่งรูปภาพ ถือได้ว่าเป็นการพัฒนานิ้วมือและจุดเริ่มต้นสำหรับความสามารถและพรสวรรค์ของเด็ก ยิ่งเด็กได้มีโอกาสใช้มือได้คล่องแคล่วเพียงโดยอมจะช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญาไปด้วย (มัทนี เกษกมล ม ป ป 189 – 190) ซึ่งจากการทำกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือเด็กได้ใช้สมองทำงานต่าง ๆ ที่ท้าทาย ล้วนส่งผลต่อการเจริญเติบโตของสมองซีกขวา ที่เกี่ยวกับจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ และรวมทั้งความคิดสิ่งที่แปลก ๆ ใหม่ ๆ (กมลพรรณ ชิวพันธุ์ศรี 2546 34 – 35) โคลัมบัส (Columbus 1986 90 – 98) ได้กล่าวถึงกิจกรรมการปั้นแป้งโดเป็นกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาทักษะทางการเขียนของเด็กให้ดีขึ้น และส่งผลต่อการใช้ดินสอสี และดินสอสีเขียนต่อไปในอนาคตโดยในการปั้นแป้งโด เด็กใช้นิ้วหัวแม่มือและนิ้วมือทั้งห้าและช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ และการพัฒนากล้ามเนื้อ สวาน ปีเตอร์สัน (Peterson 1986 80) ได้กล่าวถึงกิจกรรมการเขียนภาพด้วยนิ้วมือเป็นการพัฒนากล้ามเนื้อให้แข็งแรง รวมทั้งส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ดังนั้น การทำกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ จึงมีอิทธิพลต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่จะเป็นพื้นฐานไปสู่การพัฒนาการเตรียมความพร้อมระดับประถมศึกษาต่อไป

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัย จึงมีความสนใจที่จะศึกษาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการทำกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือเพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมให้แก่ครูและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัยนำกิจกรรมไปจัดเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์แก่เด็กปฐมวัยในเวลาที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ต้องการศึกษาผลการจัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย โดยกำหนดเป็นความมุ่งหมายดังนี้

- 1 เพื่อศึกษาระดับความคิดสร้างสรรค์ก่อน–หลังการจัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ
- 2 เพื่อเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ

ความสำคัญของการวิจัย

การศึกษาดังนี้เพื่อช่วยให้ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยได้ตระหนักถึงคุณค่า และสามารถจัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ พัฒนาความคิดสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัยต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาดังนี้เป็นนักเรียนชาย-หญิงอายุระหว่าง 4 -5 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 จำนวน 2 ห้อง 50 คน โรงเรียนสาธิตอนุบาลมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชาย-หญิง ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 โรงเรียนสาธิตอนุบาลมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร จำนวน 15 คน ได้มาโดยวิธีการสอบ 2 ห้อง เลือกเด็กที่มีคะแนนความคิดสร้างสรรค์ต่ำมาก 15 คน อันดับสุดท้ายมาเป็นกลุ่มตัวอย่างในการทดลอง

ตัวแปรที่ศึกษา

- 1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การทำกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ
- 2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์

ระยะเวลาในการทดลอง

8 สัปดาห์ ๆ ละ 3 วัน ๆ ละ 30 นาที

นิยามศัพท์เฉพาะ

1 เด็กปฐมวัย หมายถึง นักเรียนชาย-หญิง อายุระหว่าง 4 - 5 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 โรงเรียนสาธิตอนุบาลมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร

2 การทำกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ หมายถึง การจัดกิจกรรมที่เน้นให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติศิลปะด้วยตนเอง โดยเป็นศิลปะที่เน้นการใช้นิ้วมือในการสร้างสรรค์ผลงานและตกแต่งต่อเติมจากสื่อวัสดุ อุปกรณ์ที่หลากหลาย เช่น การปั้นแป้งโด การวาดภาพด้วยนิ้วมือ และการวาดภาพละเลงสี ดำเนินการ ดังนี้

2 1 **ขั้นนำ** เป็นการนำเข้าสู่กิจกรรมด้วยการบริหารนิ้วมือ ด้วยการใช้เพลง คำคล้องจอง ท่าทาง และปริศนาคำทาย

2 2 **ขั้นดำเนินกิจกรรม** เด็กลงมือปฏิบัติศิลปะด้วยตนเอง โดยใช้นิ้วมือ ในการสร้างสรรค์ผลงานและตกแต่งต่อเติม เช่น การปั้นแป้งโด การวาดภาพด้วยนิ้วมือ และการ วาดภาพเลขสี่ จากสื่อวัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ครูเตรียมให้เด็ก และเป็นผู้กระตุ้นให้เด็กเกิด ความคิดสร้างสรรค์ โดยการใช้คำถามในระหว่างการทำกิจกรรม

2 3 **ขั้นสรุป** เด็กและครูร่วมกันสรุปถึงการทำกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ และ จัดบันทึกรายละเอียดผลงาน

3 **ความคิดสร้างสรรค์** หมายถึง ความสามารถของสมองในการคิด จินตนาการผสมผสานความรู้และประสบการณ์ ซึ่งทำให้เกิดผลของการคิดค้นในรูปแบบของการ ประดิษฐ์และดัดแปลงให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ ที่แตกต่างไปจากรูปแบบเดิม ในการวิจัยครั้งนี้ จำแนก ได้เป็น 4 ด้าน ประกอบไปด้วย ความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องตัว ความคิดยืดหยุ่น และความคิด ละเอียดลออ และวัดได้ด้วยแบบทดสอบของเจเลนและเออร์บัน (Jellen and Urban)

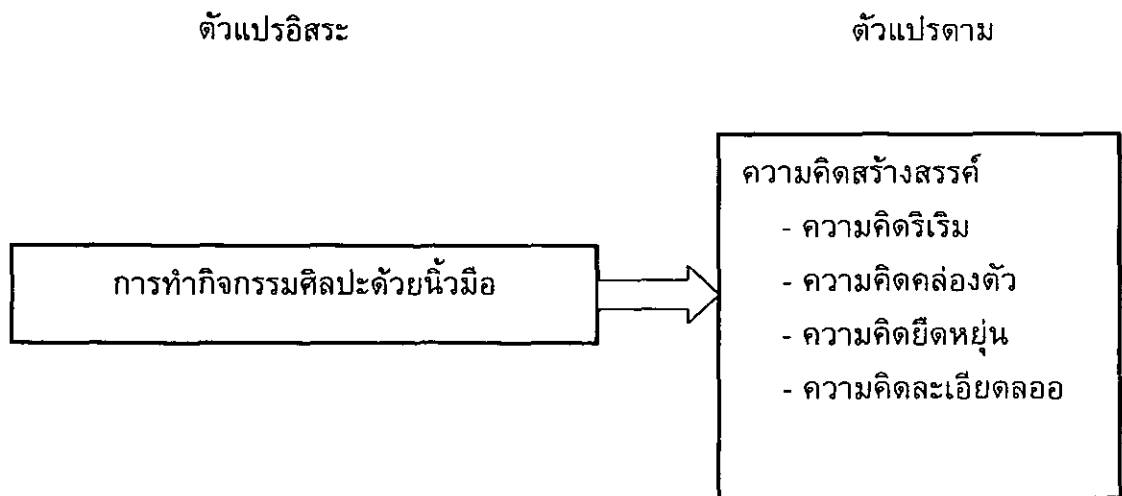
3 1 **ความคิดริเริ่ม** หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการคิดแปลกใหม่ แตกต่างไปจากความคิดธรรมดาและแปลกแตกต่างจากบุคคลอื่น

3 2 **ความคิดคล่องตัว** หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการคิดอย่างรวดเร็วและมีปริมาณการตอบสนองได้มากกว่า -

3 3 **ความคิดยืดหยุ่น** หมายถึง ประเภทหรือแบบของการคิด

3 4 **ความคิดละเอียดลออ** หมายถึง ความคิดในรายละเอียด เพื่อตกแต่ง หรือขยายความคิดหลักให้ได้ความหมายสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ภาพประกอบ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมุติฐานการวิจัย

ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย หลังการทำกิจกรรมสูงกว่าก่อนการทำกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

- 1 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์
 - 1 1 ความหมายของความคิดสร้างสรรค์
 - 1 2 ความสำคัญของความคิดสร้างสรรค์
 - 1 3 องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์
 - 1 4 กระบวนการคิดสร้างสรรค์
 - 1 5 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์
 - 1 6 การพัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์
 - 1 7 หลักการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย
 - 1 8 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์
 - 1 9 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์
- 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ
 - 2 1 ความหมายของการจัดประสบการณ์
 - 2 2 หลักการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย
 - 2 3 การทำกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ
 - 2 2 1 ความหมายของศิลปะ
 - 2 2 2 พัฒนาการทางร่างกายของเด็กปฐมวัย
 - 2 2 3 พัฒนาการทางกล้ามเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัย
 - 2 2 4 พัฒนาทางศิลปะสำหรับเด็กปฐมวัย
 - 2 2 5 หลักการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย
 - 2 2 6 ลักษณะการทำกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ
 - 2 2 7 สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ในการทำกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ
 - 2 2 8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์

1.1 ความหมายของความคิดสร้างสรรค์

นักจิตวิทยา นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของความคิดสร้างสรรค์ไว้ ดังนี้
 มาเยสกี (Mayesky 1985 3) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นแนวทางของการคิดหรือการกระทำบางสิ่งบางอย่างที่เป็นลักษณะเริ่มแรกสำหรับบุคคลอื่นและเน้นสิ่งที่มีคุณค่าสำหรับคนคิดหรือคนอื่น ๆ ซึ่งก็คือมีหนทางใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหาหรือการสร้างผลผลิตใหม่ ๆ เช่น โคลงกลอน เพลง และเครื่องจักรใหม่ ๆ เป็นต้น

โรเจอร์ (Rogers 1985 7) ให้ความหมายของความคิดสร้างสรรค์ว่าเป็นกระบวนการที่คิดและกระทำเพื่อให้เกิดผลผลิตใหม่ขึ้นและมีความแตกต่างไปจากบุคคลอื่น

เจเลน และเออร์บัน (Jellen & Urban 1986 139) ได้ให้ความหมายว่า ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ความคิดที่มีประสิทธิผลที่สามารถก่อให้เกิดทางปฏิบัติได้ ในด้านต่าง ๆ หลายด้าน ได้แก่ ความคิดที่ทำให้เกิดนวัตกรรม ความคิดในด้านการสร้างจินตนาการใหม่ ๆ และความคิดในด้านความรู้สึกว่าจะต้องมีการก่อให้เกิดสิ่งที่แตกต่างไปจากรูปแบบเดิม

สเติร์นเบิร์ก และวิลเลียม (Sternberg & Williams 1996 Abstract) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง กระบวนการทางความคิด หรือเป็นการประดิษฐ์สิ่งใหม่ที่แปลกใหม่ ซึ่งไม่ซ้ำใคร และจะนำไปสู่การแก้ปัญหา รวมทั้งการสร้างผลผลิตใหม่

อารี รังสินันท์ (2532 5) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นกระบวนการทางสมองที่คิดในลักษณะอเนกนัย อันนำไปสู่การค้นสิ่งแปลกใหม่ด้วยการคิดดัดแปลงปรุงแต่ง จากความคิดเดิมผสมผสานกันให้เกิดสิ่งใหม่ ซึ่งรวมทั้งการประดิษฐ์คิดค้นพบสิ่งต่าง ๆ ตลอดจนวิธีการคิด ทฤษฎีหลักการได้สำเร็จ

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2533 4) ได้ให้ความหมายว่า ความคิดสร้างสรรค์ คือ ความสามารถของบุคคลในการแก้ปัญหาอย่างลึกซึ้ง นอกเหนือจากความคิดหลายแง่มุมผสมผสานกันจนได้ผลผลิตใหม่ที่ถูกต้องสมบูรณ์

พรรณี เกษกมล (2534 75) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถทางสมองที่คิดได้หลายทิศทาง หลายแง่มุมและเน้นความคิดแปลกใหม่ของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้า เน้นความคิดแบบอเนกนัยปรุงแต่ง ความคิดเดิมผสมผสานจนเกิดเป็นความคิดใหม่ รวมทั้งการประดิษฐ์คิดค้นพบสิ่งต่าง ๆ ตลอดจนวิธีการคิด ทฤษฎีที่มีหลักการได้สำเร็จ

อารี พันธุ์มณี (2540 6) ให้ความหมายความคิดสร้างสรรค์ว่าเป็นกระบวนการทางสมองที่คิดในลักษณะอเนกนัย อันนำไปสู่การคิดค้นพบสิ่งแปลกใหม่ด้วยการคิดดัดแปลงปรุงแต่งความคิดเดิมผสมผสานกันให้เกิดสิ่งใหม่ ซึ่งรวมถึงการประดิษฐ์คิดค้นพบสิ่งต่าง ๆ ตลอดจนวิธีการคิด ทฤษฎี หลักการได้สำเร็จ

กล่าวสรุปได้ว่า ความคิดสร้างสรรค์ เป็นความสามารถของบุคคลในการแสดงออกทางความคิดหรือการกระทำในแง่ของผลงาน ผลผลิต และกระบวนการคิดค้นสิ่งแปลกใหม่ ซึ่งอาจเป็นความคิดใหม่ที่ไม่เคยมีใครคิดมาก่อน หรือความคิดใหม่ที่ดัดแปลงสิ่งที่มีอยู่แล้ว โดยมีประสบการณ์เดิมและสิ่งเร้าเป็นองค์ประกอบสำคัญ

1.2 ความสำคัญของความคิดสร้างสรรค์

ได้มีผู้กล่าวถึงความสำคัญของความคิดสร้างสรรค์ ไว้ดังนี้

เยวพา เดชะคุปต์ ได้กล่าวถึงข้อคิดของ เจอร์ซิล (เยวพา เดชะคุปต์ 2522 , อ้างอิงจาก Jersild 1922 153 – 158) ว่า ความคิดสร้างสรรค์ มีส่วนช่วยในการส่งเสริมเด็กในด้านต่าง ๆ ดังนี้

- 1 สงเสริมสุนทรียภาพ เด็กจะรู้จักชื่นชมและมีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งต่าง ๆ ซึ่งผู้ใหญ่ควรกระทำเป็นตัวอย่าง โดยการยอมรับและชื่นชมในผลงานของเด็ก การพัฒนาสุนทรียภาพแก่เด็ก โดยให้เด็กเห็นว่าทุกอย่างมีความหมายสำหรับตัวเขา สงเสริมให้เด็กรู้จักสังเกตสิ่งที่แปลกจากสิ่งธรรมดาสามัญ ให้ได้ฟังในสิ่งที่ไม่เคยฟังและหัดให้เด็กสนใจสิ่งต่าง ๆ รอบตัว
 - 2 ผ่อนคลายอารมณ์ การทำงานสร้างสรรค์เป็นการผ่อนคลายอารมณ์ ลดความกดดัน ความคับข้องใจและความก้าวร้าวลง
 - 3 สร้างนิสัยในการทำงานที่ดี ขณะที่เด็กทำงานครูจะสอนระเบียบและวินัยที่ดีในการทำงานควบคู่ไปด้วย เช่น หัดให้เด็กรู้จักเก็บของให้เป็นที่ ล้างมือเมื่อทำงานเสร็จแล้ว เป็นต้น
 - 4 พัฒนากล้ามเนื้อมือ เด็กจะสามารถพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่จาก การเล่น การเคลื่อนไหว การเล่นบล็อก และพัฒนากล้ามเนื้อเล็กจากการตัดกระดาษ ประดิษฐ์ภาพ วาดภาพด้วยนิ้วมือ การต่อภาพ ตัดต่อ การเล่นเกมกระดานตะปู
 - 5 เปิดโอกาสให้เด็กได้สำรวจ ค้นคว้า ทดลอง เด็กจะชอบทำกิจกรรมและใช้วัสดุต่าง ๆ ซ้ำ ๆ กัน เพื่อสร้างสิ่งต่าง ๆ ซึ่งเป็นโอกาสที่เด็กจะใช้ความคิดริเริ่มและจินตนาการของเขาสร้างสิ่งใหม่ ๆ ขึ้น ครูควรหาวัสดุต่าง ๆ ไว้ให้เด็กมีโอกาสพัฒนาการทดลองของตนเอง เช่น กล่องยาสีฟัน เปลือกไข่ และเศษวัสดุเหลือใช้เพื่อให้เขาฝึกสมมติเป็นนักก่อสร้าง หรือสถาปนิก
- วารภรณ์ รักรวิชัย (2533 159) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์ เป็นสิ่งที่สำคัญและมีคุณค่าอย่างยิ่งสำหรับมนุษย์ที่อยู่ในสังคมปัจจุบัน ซึ่งได้มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ผลจากความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของมนุษย์และการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม นวัตกรรมและเทคโนโลยีนั้นจะใ้มนุษย์อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข เป็นผู้ที่สามารถปรับตัวและรู้จักการคิดแก้ปัญหาต่าง ๆ เฉพาะหน้าได้อย่างรวดเร็ว ตามลักษณะและบุคลิกภาพของบุคคล
- บรรพต พรประเสริฐ (2538 86) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์มีประโยชน์ต่อตนเองและสังคม ซึ่งถือได้ว่าเป็นประโยชน์สูงสุดต่อประเทศชาติ

บรอมฟายด์ (Bromfield 2003 143) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของความคิดสร้างสรรค์ ว่า ช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ดี สามารถมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม รวมทั้งสามารถตัดสินใจได้อย่างรวดเร็ว

จากความสำคัญที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นคุณลักษณะสำคัญที่ควรได้รับการส่งเสริม และปลูกฝังเป็นอย่างยิ่ง เพราะช่วยให้เด็กได้พัฒนาศักยภาพของตนเองในการคิด การแก้ปัญหา สนใจต่อสิ่งรอบตัว และรู้จักแสวงหาคำตอบด้วยตนเอง ซึ่งจะทำให้เด็กเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพต่อไป

1.3 องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์

กิลฟอร์ด (Guilford 1969 145 – 151) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ แต่ละด้านไว้ดังนี้

1 ความคิดคล่องแคล่ว (Fluency) หมายถึง ปริมาณความคิดที่ไม่ซ้ำกันในเรื่องเดียวกัน แบ่งเป็น

1.1 ความคิดคล่องแคล่วในด้านถ้อยคำ (Word Fluency) เป็นความสามารถในการใช้ถ้อยคำ

1.2 ความคิดคล่องแคล่วในด้านโยงความสัมพันธ์ (Associational Fluency) เป็นความสามารถที่จะคิดหาถ้อยคำที่เหมือนกันหรือคล้ายกันได้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ภายในเวลาที่กำหนด

1.3 ความคิดคล่องแคล่วทางการแสดงออก (Expressional Fluency) เป็นความสามารถในการใช้วลีหรือประโยค และนำคำมาเรียงกันอย่างรวดเร็วเพื่อให้ได้ประโยค

1.4 ความคล่องแคล่วในการคิด (Ideational Fluency) เป็นความสามารถที่จะคิดในสิ่งต่าง ๆ ในเวลาที่กำหนดให้ เช่น ให้คิดประโยชน์ของหนังสือพิมพ์ให้ได้มากที่สุดภายในเวลาที่กำหนดให้

2 ความคิดริเริ่ม (Originality) หมายถึง ความคิดที่แปลกใหม่ไปจากความคิดธรรมดา หรือความคิดที่ต่างไปจากบุคคลอื่น

3 ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) หมายถึง ประเภทหรือแบบของการคิดแบ่งออกเป็น

3.1 ความคิดยืดหยุ่นที่เกิดขึ้นในทันที (Spontaneous Flexibility) หมายถึง ความสามารถที่จะพยายามคิดได้หลายทางอิสระ คนที่มีความคิดยืดหยุ่นนี้จะคิดประโยชน์ของหนังสือพิมพ์ว่ามีอะไรบ้างได้หลายทิศทาง ในขณะที่คนที่ไม่มีความคิดยืดหยุ่นจะคิดได้เพียงทิศทางเดียว

3.2 ความคิดยืดหยุ่นทางการดัดแปลง (Adaptive Flexibility) หมายถึง ความสามารถในการดัดแปลงความรู้หรือประสบการณ์ให้เกิดประโยชน์หลาย ๆ ด้าน ซึ่งมีประโยชน์ ต่อการแก้ปัญหา คนที่มีความคิดยืดหยุ่นจะเกิดไม่ซ้ำกัน

3.3 ความคิดละเอียดลออ (Elaboration) หมายถึง ความคิดเกี่ยวกับรายละเอียด ในการสร้างผลงานที่มีความแปลกใหม่เป็นพิเศษให้สำเร็จสมบูรณ์

1.4 กระบวนการคิดสร้างสรรค์

กระบวนการคิดสร้างสรรค์นั้นเกิดขึ้นเมื่อคนเรามุ่งคิดเพื่อไปสู่จุดมุ่งหมายที่แปลกและใหม่มีผู้ค้นพบกระบวนการคิดสร้างสรรค์ไว้หลายคน เช่น

ทอร์แรนซ์ (Torrance 1962 47) ได้กำหนดขั้นตอนได้เป็น 4 ขั้นตอนดังนี้

1 ขั้นเริ่มต้น เกิดจากความรู้สึกต้องการหรือความไม่เพียงพอในสิ่งต่าง ๆ ที่จะทำใ้บุคคลเริ่มคิด เขาจะพยายามรวบรวมข้อเท็จจริง เรื่องราวและแนวคิดต่าง ๆ ที่มีอยู่เข้าด้วยกัน เพื่อหาความกระจ่างในปัญหา ขั้นนี้ ผู้คิดยังไม่ทราบว่า ผลที่จะเกิดขึ้นนั้นจะเป็นไปในรูปใด และอาจใช้เวลานานจนบางครั้งจะเกิดขึ้นโดยผู้คิดไม่รู้สีกตัว

2 ขั้นครุ่นคิด ต่อจากขั้นเริ่มต้น มีระยะหนึ่งที่มีความรู้ ความคิดและเรื่องราวต่าง ๆ ที่รวบรวมไว้มาประสมกลมกลืนกันเข้าเป็นรูปร่าง ระยะนี้ผู้คิดต้องใช้ความคิดอย่างหนัก แต่บางครั้งความคิดอันนี้อาจหยุดชะงักไปเฉย ๆ เป็นเวลานาน บางครั้งก็กลับเกิดขึ้นใหม่อีก

3 ขั้นเกิดความคิด ในระยะที่กำลังครุ่นคิดนั้น บางครั้งอาจเกิดความคิดผุดขึ้นมาทันทีทันใด ผู้คิดจะมองเห็นความสัมพันธ์ของความคิดใหม่ที่ซ้ำกับความคิดเก่า ๆ ซึ่งมีผู้คิดมาแล้ว การมองเห็นความสัมพันธ์ในแนวความคิดใหม่นี้ จะเกิดขึ้นในทันทีทันใด ผู้คิดไม่ได้นึกได้ฝันว่าจะเกิดขึ้นเลย

4 ขั้นปรับปรุง เมื่อเกิดความคิดใหม่แล้ว ผู้คิดจะขัดเกลาความคิดนั้นให้หมดจด เพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจได้ง่าย หรือต่อเติม เสริมแต่งความคิดที่เกิดขึ้นใหม่นั้นให้รัดกุม และวิวัฒนาการก้าวหน้าต่อไป หรือในบางกรณีในขั้นนี้อาจมีการทดลองเพื่อประเมินการแก้ปัญหาสำหรับเลือกความคิดที่สมบูรณ์ที่สุด ความคิดเหล่านี้ก่อให้เกิดการประดิษฐ์ผลงานใหม่ ๆ ทางวิทยาศาสตร์ นวนิยาย บทเพลง จิตรกรรมและการออกแบบอื่น ๆ เป็นต้น

กาเลเกอร์ (Gallagher 1975 249 – 250) ได้กล่าวว่า กระบวนการของความคิดสร้างสรรค์จะเกิดความคิดหรือสิ่งใหม่ ๆ ขึ้น โดยการลองผิดลองถูก (Trial and Error) โดยแบ่งเป็น 4 ขั้นตอน คือ

1 ขั้นเตรียม (Preparation) เป็นขั้นเตรียมข้อมูลต่าง ๆ เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำหรือแนวทางที่ถูกต้องหรือ ข้อระบุปัญหา หรือข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง ฯลฯ

2 ขั้นเกิดความคิด (Incubation) เป็นขั้นที่อยู่ในความวุ่นวายของข้อมูลต่าง ๆ ทั้งใหม่และเก่า สะปะสะปะปราศจากความเป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่สามารถขมวดความคิดนั้นจนปล่อยความคิดนั้นไว้เฉย ๆ

3 ขั้นความคิดกระจ่างชัด (Illumination) เป็นขั้นที่ความคิดสับสนนั้นได้ผ่านการเรียบเรียงและเชื่อมโยงความสัมพันธ์ต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ให้มีความกระจ่างชัดและจะมองเห็นภาพพจน์ มโนทัศน์ของความคิด

4 ขั้นทดสอบความคิดและพิสูจน์ให้เห็นจริง (Verification) เป็นขั้นที่ได้รับความคิดทั้ง 3 ขั้นจากข้างต้นเพื่อพิสูจน์ว่าเป็นความคิดที่เป็นจริงและถูกต้องจะเห็นได้ว่ากระบวนการคิดสร้างสรรค์นั้น ต้องเป็นไปตามลำดับขั้นตอนตั้งแต่ขั้นการคิด รวบรวมข้อมูลการเกิดความคิด และขั้นนำไปใช้

จากที่ได้กล่าวมาแล้วในเบื้องต้น หลาย ๆ ท่านต่างก็มีแนวคิดคล้ายกันว่ากระบวนการคิดสร้างสรรค์จะมีลำดับขั้นตอน โดยเริ่มตั้งแต่เริ่มคิด รวบรวมข้อมูลไปสู่การใช้การคิดตลอดจนนำไปทดลองใช้และมีการปรับปรุง

1.5 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์

ทฤษฎีนี้ใช้เป็นแนวคิดในการศึกษาความคิดสร้างสรรค์ครั้งนี้ คือ ทฤษฎีโครงสร้างทางสติปัญญา (Structure of Intellect Model) ของกิลฟอร์ด (Guilford 1967 60 – 64) ได้อธิบายความสามารถทางสมองของมนุษย์ออกเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

มิติที่ 1 เนื้อหา (Content) หมายถึง ข้อมูลหรือสิ่งเร้าที่เป็นสื่อในการคิด ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ

1 ภาพ (Figure) หมายถึง ข้อมูลที่เป็นรูปธรรมที่จะรับรู้และระลึกได้ เช่น ภาพเขียน ภาพปั้น เป็นต้น

2 สัญลักษณ์ (Symbol) หมายถึง ข้อมูลที่อยู่ในรูปของเครื่องหมายต่าง ๆ เช่น ตัวอักษร ตัวโน้ต และสัญลักษณ์ต่าง ๆ

3 ภาษา (Semantic) หมายถึง ข้อมูลที่อยู่ในรูปถ้อยคำที่มีความหมายต่าง ๆ แต่บางครั้งไม่อยู่ในรูปถ้อยคำก็มี เช่น ภาษาใบ้

4 พฤติกรรม (Behavior) หมายถึง ความสามารถทางสมองของบุคคลที่รู้จักและมีความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ ได้ทันทีทันใด เช่น เมื่อเห็นของเล่นรูปร่างกลม ๆ ทำด้วยยางผิวเรียบ ก็บอกได้ว่าเป็นลูกบอล

มิติที่ 2 วิธีคิด (Operation) เป็นมิติที่แสดงลักษณะการทำงานของสมองในลักษณะต่าง ๆ ซึ่งแบ่งเป็น 5 ลักษณะ ดังนี้

1 การรู้จักและเข้าใจ (Cognition) หมายถึง ความสามารถทางสมองของบุคคลที่รู้จักและมีความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ ได้ทันทีทันใด เช่น เมื่อเห็นของเล่นรูปร่างกลม ๆ ทำด้วยยาง ผิวเรียบ ก็บอกได้ว่าเป็นลูกบอล

2 การจำ (Memory) หมายถึง ความสามารถทางสมองของบุคคลที่จะเก็บสะสมรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ไว้ แล้วสามารถระลึกออกมาในรูปเดิมได้ตามที่ต้องการ เช่น การจำหมายเลขประจำตัว การท่องสูตรคูณ

3 การคิดแบบอเนกนัย (Divergent Thinking) เป็นความสามารถทางสมองของบุคคลที่สามารถคิดได้หลายแง่หลายมุมหลายทิศทาง คิดหาคำตอบได้โดยไม่จำกัดจำนวนจากสิ่งเร้าที่กำหนดให้ในเวลาจำกัด เช่น ให้บอกสิ่งที่ขึ้นต้นด้วยคำว่า ชาว มาให้มากที่สุด

4 คิดแบบเอกนัย (Convergent Thinking) เป็นความสามารถทางสมองของบุคคลที่สามารถสรุปข้อมูลที่ดีที่สุดจากข้อมูลที่กำหนดให้ และการสรุปเป็นคำตอบนั้นจะเน้นเพียงคำตอบเดียว เช่น การเลือกคำตอบในการทำข้อสอบแบบเลือกตอบ

5 การประเมินค่า (Evaluation) หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่สามารถหาเกณฑ์ที่สมเหตุสมผลเกี่ยวกับความดี ความงาม ความเหมาะสมจากข้อมูลที่กำหนดให้

มิติที่ 3 ผลของการคิด (Product) เป็นมิติที่แสดงถึงผลที่ได้จากการทำงานของสมองเมื่อสมองได้รับข้อมูลจากมิติที่ 1 และใช้ความสามารถในการตอบสนองสิ่งเร้า ซึ่งเป็นวิธีการคิดตามมิติที่ 2 ผลที่ออกมาเป็นมิติที่ 3 ซึ่งแบ่งออกเป็น 6 ลักษณะ ดังนี้

1 หน่วย (Units) หมายถึง ส่วนย่อย ๆ ที่ถูกแยกออกมามีคุณสมบัติเฉพาะของตนเองที่แตกต่างไปจากสิ่งอื่น ๆ เช่น หมา แมว มด นก เป็นต้น

2 จำนวน (Classes) หมายถึง กลุ่มของสิ่งมีชีวิตที่มีคุณสมบัติบางประการร่วมกัน เช่น สุนัข ปลา วาฬ คน เป็นพวกเดียวกัน เพราะต่างก็เลี้ยงลูกด้วยนม

3 ความสัมพันธ์ (Relations) หมายถึง ผลของการเชื่อมโยงความคิดแบบต่าง ๆ ตั้งแต่ 2 หน่วย เข้าด้วยกัน โดยอาศัยลักษณะบางประการเป็นเกณฑ์ อาจอยู่ในรูปของหน่วยกับหน่วย จำพวกกับจำพวก ระบบกับระบบ เช่น พระกับวัด คนกับบ้าน นกกับรัง เป็นความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตและที่อยู่อาศัย

4 ระบบ (Systems) หมายถึง การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของผลที่ได้หลาย ๆ คู่เข้าด้วยกันอย่างมีระบบ เช่น 1, 3, 5, 7 ซึ่งเป็นระบบเลขคี่

5 การแปลงรูป (Transformation) หมายถึง การแปลงรูป ปรับปรุงการให้นิยามใหม่ การตีความหมาย การขยายความ หรือการจัดองค์ประกอบของข้อมูลที่กำหนดให้เสียใหม่ เพื่อนำไปใช้ในวัตถุประสงค์อื่น เช่น การแปลงรูป

6 การประยุกต์ (Implications) หมายถึง การคาดหวังหรือทำนายเรื่องบางอย่างจากข้อมูลที่กำหนดให้เกิดความต่างไปจากเดิม เช่น เมื่อเห็นก็คาดว่าเป็นสัญลักษณ์ของร้านอาหาร

ทฤษฎีโครงสร้างทางสติปัญญาของ กิลฟอร์ด นี้ นับว่าเป็นพื้นฐานในการศึกษาความคิดสร้างสรรค์ เพราะ กิลฟอร์ด ได้อธิบายว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นลักษณะการคิดแบบอเนกนัย คือ ความคิดหลายทิศทางหลายแง่มุม คิดได้กว้างไกล ซึ่งเป็นลักษณะการคิดที่จะนำไปสู่การประดิษฐ์ สิ่งที่แปลกใหม่ จากข้อสรุปนี้ ทำให้มีการศึกษาเรื่องความคิดสร้างสรรค์อย่างกว้างขวางขึ้นในเวลาต่อมา

อีกทฤษฎีหนึ่ง คือ ทฤษฎีความคิดสองลักษณะ ทฤษฎีนี้กำลังได้รับความสนใจอย่างกว้างขวาง เพราะเป็นผลการวิจัยใหม่ เกี่ยวกับการทำงานของสมองมนุษย์ มีการเริ่มต้นศึกษาและทดลองโดยกลุ่มนักจิตวิทยาคลินิค ซึ่งมีแนวความคิดเบื้องต้นว่าเฟ้าพันธุ์ของมนุษย์อยู่รอดสืบมาจนถึงคนรุ่นปัจจุบันได้ก็ เพราะมีสมองอันเชี่ยวชาญ ความเชี่ยวชาญของมนุษย์

เกิดขึ้น เพราะมนุษย์มีสมองที่แบ่งหน้าที่กันเป็น 2 ส่วน (ประมวล คิดค้นสัน 2527 107) สมองซีกซ้ายทำหน้าที่ควบคุมเกี่ยวกับด้าน ภาษา ตัวเลข การวิเคราะห์ ความคิดในเชิง ตรรกวิทยา ฯลฯ ทำให้เราเรียนเร็วในด้านการใช้ถ้อยคำ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เป็นต้น ส่วนสมองซีกขวาทำหน้าที่ควบคุมเกี่ยวกับด้านความคิดเป็นรูปร่าง สอนรวมที่เรียกว่า “เกสตอลท์” ความคิดริเริ่ม ความคิดสร้างสรรค์ และจินตนาการ ฯลฯ ทำให้ผู้เรียนเรียนได้เร็ว ในด้าน การฝีมือ กีฬา ศิลปะต่าง ๆ ซึ่งต่อมา ผลการวิจัยทางสมองค้นพบว่าในขณะที่สมอง ซีกหนึ่งจะทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมและได้ เคลื่อนไหวร่างกายโดยอิสระจากความเครียดนอกจากจะช่วยให้ใยประสาทเจริญงอกงาม ซึ่งทำ ให้สมองได้รับการพัฒนาแล้ว ยังช่วยให้การทำงานของสมองสองซีกประสานสัมพันธ์กัน ซึ่งจะ ทำให้เกิดพลังการคิดที่มีประสิทธิภาพต่อไป (ฉันทนา ภาคบงกช 2535 1)

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า โครงสร้างทางสติปัญญา นั้น เกี่ยวข้องกับการ คิดแบบอเนกนัย นับว่าเป็นการค้นพบเบื้องต้นเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ คนที่มีความคิดสร้างสรรค์จะคิดได้หลายทิศทาง หลายแง่ หลายมุม คิดได้กว้างไกล ซึ่งลักษณะความคิดนี้จะนำไปสู่ การประดิษฐ์สิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น

16 การพัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์

ทอร์แรนซ์ (Torrance 1964 87 – 88) กล่าวถึงพัฒนาการทางความคิด สร้างสรรค์ โดยอาศัยผลการวิจัยของ ลิกอน (Ligon 1957) ไว้ดังนี้

แรกเกิด – 2 ขวบ

ในระยะขวบแรกของชีวิต เด็กเริ่มพัฒนาการด้านจินตนาการจะเห็นได้จากการ ที่เด็กเริ่มถามชื่อของสิ่งต่าง ๆ การพยายามทำเสียงต่าง ๆ หรือจิ้งหะเด็กเริ่มแสวงหาโอกาส ทำสิ่งแปลกใหม่ ไปกว่าเดิมโดยมีความกระตือรือร้นที่จะทำ ที่จะคิดสำรวจสิ่งต่าง ๆ มากขึ้น โดยการชิม ดม สัมผัสด้วยความอยากรู้อยากเห็น ดังนั้นการส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กได้ สำรวจโดยการจับสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยมีที่ว่าง มีวัสดุเอื้ออำนวยต่อการคิดและการเล่นจะ สามารถช่วยให้เด็กพัฒนาความคิดจินตนาการได้ดี

ระยะ 2 – 4 ขวบ

เด็กเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ จากประสบการณ์โดยตรงแล้วถ่ายทอดประสบการณ์ที่รับรู้ โดยการแสดงออกและจินตนาการ เช่น เด็กไม่เข้าใจว่าทำไมไม่ให้เล่นน้ำร้อน เมื่อเด็กมีโอกาส สัมผัสจับต้องน้ำร้อนก็จะรู้ว่าเป็นสิ่งที่เล่นไม่ได้ ในระยะนี้เด็กจะตื่นเต้นกับประสบการณ์ต่าง ๆ เด็กมีช่วงความสนใจสั้นเริ่มรู้สึกเป็นตัวของตัวเองและเกิดความเชื่อมั่น แต่การเรียนรู้ใหม่ ๆ อาจทำให้เด็กตกใจหวาดกลัว ดังนั้นครู พ่อ-แม่ และผู้เกี่ยวข้องกับเด็กควรระมัดระวังให้เด็กอยู่ใน สิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยอยู่เสมอของเล่นที่ช่วยส่งเสริมจินตนาการของเด็กได้ดีคือของเล่นที่ไม่มี โครงสร้างตายตัว เช่น ดินเหนียว ดินน้ำมัน ไม้บล็อก

ระยะ 4 – 6 ขวบ

ในวัยนี้เป็นวัยที่เด็กมีจินตนาการสูง เด็กเริ่มสนุกสนานกับการวางแผนและการคาดคะเนในสิ่งที่เกิดจากการเล่น เด็กเริ่มเล่นเลียนแบบผู้ใหญ่หรือผู้ใกล้ชิด มีความอยากรู้อยากเห็น เด็กจะพยายามค้นพหาคือเท็จจริง เด็กเริ่มเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น และเริ่มคิดคำนึงการกระทำของคนที่มีผลต่อบุคคลอื่นจากการเล่นและการแสดงบทบาทสมมติตามจินตนาการ ครู พ่อ-แม่ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กควรส่งเสริมให้เด็กได้เล่นตามลำพัง เพราะการเล่นตามลำพังจะช่วยพัฒนาจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ของเด็กได้โดยการจัดหาของเล่นต่าง ๆ เช่น วัสดุเหลือใช้ประเภทต่าง ๆ หรือของใช้ที่ผู้ใหญ่ไม่ใช้แล้วให้เด็กเล่น

ความคิดสร้างสรรค์เกิดขึ้นได้ทุกวัยทั้งวัยเด็ก หนุ่มสาว และวัยผู้ใหญ่ จากผลการศึกษาพบว่าเด็กมีความคิดสร้างสรรค์สูง เมื่ออายุ 4 ปี 6 เดือนสร้างสรรค์จะค่อย ๆ พัฒนาขึ้นจนกระทั่งเด็กเรียนถึงชั้นประถมปีที่ 4 และจะลดลงอย่างเห็นได้ชัด ทั้งนี้ อาจขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ประกอบกัน เช่น ระเบียบ ข้อบังคับ กฎเกณฑ์ วัฒนธรรม ประเพณี เด็กที่เรียนรู้ควบคู่กับอายุที่เพิ่มขึ้น หากเด็กอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม เอื้ออำนวย ความคิดสร้างสรรค์ก็ยังคงพัฒนาต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับ เลคแมน (Lechman) ที่กล่าวว่า คนเราที่ความคิดสร้างสรรค์ที่พัฒนาสูงขึ้นเรื่อย ๆ จนถึง อายุ 30 ปี ทอแรนซ์ (อาร์ รังสินันท์ 2528 113 , อ้างอิงจาก Torrance 1968 unpage)

จะเห็นได้ว่า พัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์ของเด็กจะเป็นไปตามลำดับขั้นตอนจะข้ามขั้นไม่ได้ ซึ่งถ้าเด็กมีอายุมากขึ้นความคิดสร้างสรรค์ก็จะสูงขึ้นตามอายุ และการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยก็มีส่วนสำคัญในการพัฒนาทางความคิดสร้างสรรค์เช่นเดียวกัน

17 หลักการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย

นักจิตวิทยา นักการศึกษา หลายท่านได้กล่าวถึงการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัยไว้ดังนี้

ทอแรนซ์ (อาร์ รังสินันท์ 2537 82 - 83 , อ้างอิงจาก Torrance 1959) ได้กล่าวถึงการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ไว้ดังนี้

1 การส่งเสริมให้เด็กถามและให้ความสนใจต่อคำถามที่แปลก ๆ ของเด็ก พ่อแม่และครูไม่ควรมุ่งคำตอบที่ถูกต้องเพียงอย่างเดียว เพราะในการแก้ปัญหาแม่เด็กจะใช้วิธีเดาเสี่ยงบ้างก็ควรจะยอม แต่อย่างไรก็ควรกระตุ้นให้เด็กได้วิเคราะห์ ค้นหาเพื่อพิสูจน์การเดาโดยใช้การสังเกตและประสบการณ์ของเด็กเอง

2 ตั้งใจฟังและเอาใจใส่ต่อความคิดแปลก ๆ ของเด็กด้วยใจเป็นกลาง เมื่อเด็กแสดงความคิดเห็นในเรื่องใด แม้จะเป็นเรื่องที่เคยได้ยินมาก่อน ก็อย่าเพิ่งตัดสินและลดทอนความคิดนั้นแต่รับฟังไว้ก่อน

3 กระตือรือร้นต่อคำถามที่แปลก ๆ ของเด็กด้วยการตอบคำถามอย่างมีชีวิตชีวาหรือ ชี้แนะให้เด็กหาคำตอบจากแหล่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง

4 แสดงเน้นให้เด็กเห็นว่าความคิดของเด็กนั้นมีคุณค่าและนำไปใช้ประโยชน์ได้ เช่น จากภาพที่เด็กวาด อาจนำไปเป็นลายถ้วยชาม ภาชนะ เป็นภาพปฏิทิน บัตร ส ค ส เป็นต้น ซึ่งจะทำให้เด็กเกิดความภาคภูมิใจ และมีกำลังใจที่จะคิดสร้างสรรค์ต่อไป

5 กระตุ้นและส่งเสริมให้นักเรียนรู้ด้วยตนเอง ควรให้ออกาสและเตรียมการให้เด็กเรียนรู้ด้วยตนเอง และยกย่องเด็กที่มีการเรียนรู้ด้วยตนเอง ครูอาจจะเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้ชี้แนะ ลดการอธิบายและบรรยายลง เพื่อให้เด็กมีส่วนร่วมริเริ่มกิจกรรมด้วยตนเองมากขึ้น

6 เปิดโอกาสให้เด็กเรียนรู้ หรือค้นคว้าอย่างต่อเนื่องอยู่เสมอ โดยไม่ต้องใช้วิธีการขู่บังคับด้วยคะแนนการสอบ หรือการตรวจสอบ เป็นต้น

7 พึงระลึกว่า การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในเด็กจะต้องใช้เวลาพัฒนาอย่างค่อยเป็นค่อยไป

8 ส่งเสริมให้เด็กใช้จินตนาการของตนเอง และยกย่องชมเชยเมื่อเด็กมีจินตนาการที่แปลกและมีคุณค่า

เลิศ อานันท์นะ (2533 : 83 – 84) ได้กล่าวว่าการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ไว้ว่า เด็กทุกคนควรได้รับการส่งเสริมให้แสดงออกอย่างอิสระ โดยผ่านกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวเด็กแต่ละคน ดังนั้น พ่อ แม่ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กจึงควรเปิดโอกาสให้เด็กได้ค้นคว้าสำรวจ และค้นพบ เกี่ยวกับสิ่งที่เขาสนใจด้วยวิธีการของตนเอง

วารภรณ์ รักวิชัย (ม ป ป 49) ได้เสนอแนะบทบาทของครูในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก ดังนี้

- 1 จัดกิจกรรมหรือบรรยากาศแบบเรียนปนเล่น
- 2 จัดบรรยากาศในห้องเรียนแบบอิสระสบาย ๆ เป็นกันเอง
- 3 ยอมรับการแสดงออกของนักเรียนทุกคนด้วยความสนใจและกระตือรือร้น
- 4 ไม่กำหนดหรือจัดกิจกรรมในห้องเรียน
- 5 เปิดโอกาสให้เด็กได้ค้นคว้าทดลอง และหาคำตอบเอง
- 6 ไม่ชมเชยเด็ก ไม่ว่าจะเป็คำพูดหรือทาทาง
- 7 ไม่ควรยึดแบบเรียนที่ตายตัว แนะนำให้เด็กรู้จักการแก้ปัญหาหลาย ๆ วิธี
- 8 คำถามที่ใช้ในห้องเรียนควรเป็นคำถามที่เป็นคำถามแบบเปิดกว้าง
- 9 สร้างบรรยากาศในการยอมรับความเป็นกันเองระหว่างครูกับนักเรียน
- 10 พยายามสนับสนุนทางด้านความคิดที่กว้างและลึก
- 11 ให้เวลาแก่เด็กที่จะคิดค้น พัฒนาความคิดให้กว้างออกไปอีก
- 12 ปลุกฝังให้เด็กรู้จักคุณค่าของตนเอง
- 13 ให้อิสระเสรีภาพในการแสดงออกของเด็ก

จะเห็นได้ว่า การสอนหรือการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ สภาพแวดล้อมและบรรยากาศเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่เป็นตัวกระตุ้นหรือเร้าให้ผู้เรียนเกิดความ

สนใจอยากจะทำมันได้ ทดลอง ด้วยตนเองอย่างอิสระ ถ้าสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็กโดยให้เด็กได้เริ่มต้นการคิดค้นด้วยตนเองจะเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กต่อไป

18 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

ได้มีผู้ให้แนวคิดเกี่ยวกับเทคนิคการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ไว้หลายท่านดังนี้

เดวิส (Davis 1994 205 – 206) ได้รวบรวมแนวความคิดของนักจิตวิทยา และ นักศึกษาที่จะกล่าวถึงเทคนิคในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์เป็นมาตรฐาน เพื่อใช้ในการฝึกฝนบุคคลทั่วไปให้มีความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้นเทคนิคเหล่านี้ได้แก่

การระดมพลังสมอง (Brainstorming) หลักการสำคัญในการระดมพลังสมอง คือ การให้ออกาสคิดอย่างอิสระที่สุด โดยเลือกการประเมินความคิดออกไป ไม่มีการวิพากษ์วิจารณ์ในระหว่างที่มีความคิด การวิจารณ์หรือการประเมินผลใด ๆ ก็ตามจะเกิดขึ้นในระหว่าง การคิด จะเป็นสิ่งขัดขวางความคิดสร้างสรรค์ จุดประสงค์ของการระดมพลังสมองก็เพื่อจะนำไปสู่การ ที่สามารถแก้ปัญหาได้ อเล็กซ์ ออสบอร์น (Alex Osborn) เป็นผู้คิดเทคนิคนี้ขึ้นมา โดยแบ่ง ขั้นตอนการระดมพลังสมองเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ตัดการวิจารณ์ออกไปช่วยทำให้เกิดการรับรู้โดยมีสถานการณ์ที่ สร้างสรรค์ซึ่งจำเป็นต่อการเกิดจินตนาการ

ขั้นที่ 2 ขั้นให้อิสระจึงมีความคิดกว้างไกลเท่าไรก็ยิ่งดี เพราะเป็นไปได้ ที่ว่าความคิดที่ดูไร้สาระอาจนำไปสู่บางสิ่งบางอย่างที่มีจินตนาการได้

ขั้นที่ 3 ขั้นปริมาณ ขั้นนี้จะสะท้อนให้เห็นจุดมุ่งหมายของการระดมพลัง สมองยิ่งมากความคิดมากคำตอบ ยิ่งทำให้ออกาสได้พบกับความคิดที่ดี ๆ ได้มากขึ้น

ขั้นที่ 4 การผสมผสานและการปรับปรุงความคิด นั่นคือ การขยายความคิด ให้กว้างออกไปในระหว่างการอภิปรายนักเรียนจะได้พิจารณาความคิดของตนเองและของเพื่อน ตามลำดับ

บัดวิทซ์ (Buchwitz 1981 51 – 55) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กจะ พัฒนาได้นั้น จำเป็นต้องให้เด็กมีบรรยากาศที่ถูกต้องในโรงเรียน กล่าวคือ ครูจะต้องใจกว้างจริงใจ ต่อเด็ก เพื่อเด็กจะได้เป็นตัวของตัวเองและกล้าแสดงออก ต้องมีการยืดหยุ่นได้ในเรื่องกฎ ระเบียบต่าง ๆ มิใช่ว่าเคร่งครัดไปหมดทุกเรื่อง ครูจะเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่จะทำให้มี บรรยากาศ เหมาะสมต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน

สำหรับเดวิส (อารี รังสินันท์ 2535 75 , อ้างอิงจาก Davis 1986) ได้เสนอ แนวการสอนความคิดสร้างสรรค์ ดังนี้

1 สอนให้เกิดจินตนาการหรือใช้เทคนิคการสอนแบบสร้างสรรค์ การสอน เพื่อให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์ มุ่งกระตุ้นให้เด็กเกิดความคิดแปลกใหม่ และคิดในสิ่งที่ยังไม่เกิดขึ้น

2 สอนให้เด็กเรียนรู้จากการสร้างสรรค์โดยการกระทำแนวคิดเกี่ยวกับการสอนให้เด็กเรียนรู้การสร้างสรรคโดยการกระทำนี้สนับสนุนความคิดของดิวอี้ (Dewey) ที่เน้นการเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง (Learning by doing)

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2535 : 24) กล่าวถึงปัจจัยที่ช่วยให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ไว้สรุปได้ในข้อที่เกี่ยวข้องกับหลักการสอน ดังนี้ ความคิดสร้างสรรค์จะขึ้นอยู่กับความรู้พื้นฐานของแต่ละคน ประกอบกับการฝึกจินตนาการอย่างสร้างสรรค์

วิลเลียมส์ (ณัฐฐากร ๒๕๓๖ : ๔๑ , อ้างอิงจาก Williams 1971 *Journal of Research and Development in Education*) ได้ศึกษาถึงการสอนความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งพบว่า การสอน เพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์เป็นการสอนเด็กให้รู้จักคิด การแสดงความรู้สึกและการแสดงออกในวิถีทางของความคิดสร้างสรรค์และการสอนเพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์จะต้องสอนอย่างต่อเนื่องกันไปเป็นลำดับในทางตรงส่วนทางอ้อม ได้แก่ การจัดกิจกรรมต่าง ๆ การปรับปรุงสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ตลอดจนความเข้าใจในเรื่อง พัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก และความสามารถในการแสดงออก

กล่าวสรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ครูสามารถใช้เทคนิคต่าง ๆ ได้แก่ การระดมพลังสมอง การให้อิสระในการใช้ความคิด และการใช้คำถามกับเด็ก ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวสามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กได้โดยจะต้องกระทำอย่างสม่ำเสมอและเป็นประจำ

1.9 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์

งานวิจัยในต่างประเทศ

เบล (Bell 1984 : 2752) ได้ศึกษาการเล่าเรื่องของเด็กอายุ 6 – 7 ปี โดยจับคู่ระหว่างสติปัญญา ความคิดสร้างสรรค์ ผลการศึกษาพบว่า การเรียบเรียงเรื่องราวที่เล่าและการจินตนาการเรื่องราวมีความสัมพันธ์กับระดับสติปัญญาและความคิดสร้างสรรค์

โอบาฮิม (Ibrahim 1998 : 708) ได้ศึกษาความสามารถทางความคิดสร้างสรรค์กับลักษณะพิเศษของนักเรียนชั้นมัธยมปลายในประเทศซาอุดีอาระเบีย ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะพิเศษมีความสัมพันธ์กับความคิดสร้างสรรค์ ได้แก่ ความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องแคล่ว และความคิดยืดหยุ่นในระดับสูง

กิฟเลย์ และเกย์ (Shpley & Gay 1999 : 2846) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของโปรแกรมการศึกษาเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ในโรงเรียนอนุบาลจำนวน 4 โปรแกรมกับความพร้อมของเด็กปฐมวัย ผลการศึกษาพบว่าความพร้อมของเด็กปฐมวัยมีความสัมพันธ์กับโปรแกรมของการศึกษาเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ในระดับสูง

งานวิจัยในประเทศ

เพียงจิต โรจน์ศุภรัตน์ (2531 82 – 83) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ระหว่างเด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมวาดรูปเป็นกลุ่มกับเป็นรายบุคคล ผลการทดลอง พบว่าเด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมวาดรูปเป็นกลุ่มที่มีความคิดสร้างสรรค์สูงกว่าเด็กปฐมวัยที่วาดรูปเป็นรายบุคคล และเด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมวาดรูปเป็นกลุ่มและรายบุคคล มีความคิดสร้างสรรค์สูงกว่าก่อนการทดลอง

ขวัญฟ้า รังสิยานนท์ (2532 93 – 98) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ได้จากการฟังนิทานด้วยการเล่า โดยใช้หุ่นกับรูปภาพจำนวน 30 คน โดยการสร้างแผนการเล่านิทาน 2 รูปแบบ จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และวิธีการสอนแบบสร้างสรรค์ที่มุ่งส่งเสริมให้เด็กเกิดความคิดคล่องแคล่ว ความคิดริเริ่ม และความคิดละเอียดลออ เช่นเดียวกัน ผลการทดลองพบว่า ความคิดสร้างสรรค์ด้านความคิดคล่องแคล่ว ความคิดริเริ่ม และความคิดละเอียดลออของเด็กปฐมวัยที่ได้จากการฟังนิทานด้วยการเล่า โดยใช้หุ่นกับการเล่า โดยใช้รูปภาพหลังการทดลองสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 05

จงใจ ขจรศิลป์ (2532 80 – 84) ได้ศึกษาลักษณะการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ และความเชื่อมั่น ผลการศึกษาปรากฏว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมแบบริเริ่มอย่างมีอิสระ มีความคิดสร้างสรรค์ และความเชื่อมั่นในตนเองสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และเล่นตามมุมแบบครูชี้แนะ

เยาวนา ดลแมน (2535 74 – 76) ได้ทำการศึกษาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย และเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบบูรณาการ กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะกับกิจกรรมในวงกลมกับการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะกับกิจกรรมในวงกลมกับการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะและการจัดกิจกรรมในวงกลมตามแผนการจัดประสบการณ์ระดับก่อนประถมศึกษาชั้นเด็กเล็กของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2534 ผลการศึกษา พบว่า

1 เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบบูรณาการ กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะกับกิจกรรมในวงกลม กับการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะและการจัดกิจกรรมในวงกลมตามแผนการจัดประสบการณ์ระดับก่อนประถมศึกษาชั้นเด็กเล็กของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มีความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้น

2 เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบบูรณาการ กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะกับกิจกรรมในวงกลม มีความคิดสร้างสรรค์สูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะและการจัดกิจกรรมในวงกลมตามแผนการจัดประสบการณ์ระดับก่อนประถมศึกษาชั้นเด็กเล็กของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

นิตินันท์ วิชิตชลชัย (2535 86 – 88) ได้ทำการศึกษาผลของการใช้ชุดส่งเสริมความรู้แก่ผู้ปกครองที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเอง และความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ผลการศึกษาพบว่า

1 เด็กปฐมวัยที่ได้รับการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ โดยชุดส่งเสริมความรู้แก่ผู้ปกครอง มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์โดยอิสระในชีวิตประจำวัน

2 เด็กปฐมวัยที่ได้รับการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ โดยชุดส่งเสริมความรู้แก่ผู้ปกครอง มีความคิดสร้างสรรค์สูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์โดยอิสระในชีวิตประจำวัน

สไตส์ ชนะกุล (2538 66-75) ได้ศึกษาวิจัยการจัดกิจกรรมวาดภาพนอกชั้นเรียนที่มีผลต่อความคิดสร้างสรรค์และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย โดยศึกษาเด็กนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2537 โรงเรียนสาธิตอนุบาลละอออุทิศ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพนอกชั้นเรียนมีความคิดสร้างสรรค์สูงกว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพในชั้นเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 05 โดยกลุ่มทดลองมีค่าคะแนนเฉลี่ย 20 93 และกลุ่มควบคุมมีค่าคะแนนเฉลี่ย 16 53 และเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพนอกชั้นเรียน มีการรับรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสูงกว่าเด็กที่ได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพในชั้นเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 05 ซึ่งกลุ่มทดลองมีค่าคะแนนเฉลี่ย 25 73 ส่วนกลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ย 21 8

ฐูปทอง ศรีทองท่วม (2539 71 – 74) ได้ศึกษาวิจัยความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ โดยใช้กิจกรรมทักษะดนตรี โดยการศึกษา นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2538 ของโรงเรียนอนุบาลหนองคาย อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย จำนวน 60 คน ผลจากการศึกษาวิจัย พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ โดยใช้กิจกรรมทักษะดนตรีกับเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะแบบปกติ มีความคิดสร้างสรรค์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 01 โดยกลุ่มทดลอง มีค่าคะแนนเฉลี่ย 43 17 และกลุ่มควบคุมมีค่าคะแนนเฉลี่ย 27 73 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มทดลองมีความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้น

กนิษฐา ชูพันธ์ (2541 52 – 54) ได้ศึกษาวิจัยผลการกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางการสอนภาษาธรรมชาติ โดยใช้แกนนำในหน่วยการสอนที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยของนักเรียนอนุบาลปีที่ 3 ที่มีอายุระหว่าง 5 – 6 ปี ซึ่งกำลังเรียนอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2540 โรงเรียนอนุบาลหนองคาย กรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจำนวน 27 คน ผลการศึกษาวิจัย พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวการสอนภาษาธรรมชาติ โดยใช้แกนนำหน่วยการสอนสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 05 ซึ่งค่าคะแนนเฉลี่ยก่อนการทดลองเท่ากับ 25 25 หลังการทดลอง

ค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 37.14

ละมุล ชัชวาลย์ (2543 บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยประกอบคำถามปลายเปิดที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ผลการศึกษา พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยประกอบคำถามปลายเปิดกับประกอบคำถามอิสระ มีความคิดสร้างสรรค์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.1 โดยเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยประกอบคำถามปลายเปิด มีคะแนนเฉลี่ยความคิดสร้างสรรค์สูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยประกอบคำถามอิสระ

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสรุปได้ว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่สามารถสอนและปลูกฝังให้เด็กขึ้นกับเด็กได้ ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กจึงควรได้ตระหนักถึงการคิดหาวิธีการสอนและการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้นในเด็กตั้งแต่วัยปฐมวัย

2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ

2.1 ความหมายของการจัดประสบการณ์

ได้มีผู้ให้ความหมายของการจัดประสบการณ์หลายท่านไว้ดังนี้

กู๊ด (Good 1959 214) กล่าวว่า ประสบการณ์ คือ กระบวนการในการได้รับความรู้หรือเกิดทักษะโดยอาศัยการกระทำหรือการเห็นสิ่งต่าง ๆ หรือกระบวนการของจิตสำนึกในการรับรู้ ทักษะ และทัศนคติ โดยมีส่วนร่วมในการกระทำสิ่งต่าง ๆ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2526 194) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์ หมายถึง การจัดสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก การจัดวัสดุอุปกรณ์ สื่อจำลองและสื่ออื่นๆ ที่มีลักษณะและคุณสมบัติ ที่เหมาะสมอันเป็นสถานการณ์ที่กระตุ้นให้เด็กทำกิจกรรมเพื่อตอบสนองต่อสถานการณ์นั้น และเกิดประสบการณ์ต่าง ๆ ตามจุดมุ่งหมาย

ราตี ทองสวัสดิ์ และคนอื่น ๆ (2529 2) ได้ให้ความหมายของการจัดประสบการณ์ไว้ว่า หมายถึง การจัดกิจกรรมตามแผนการจัดประสบการณ์และการจัดสภาพแวดล้อม ทั้งภายนอกและภายในห้องเรียนให้กับเด็กปฐมวัย โดยให้ได้รับประสบการณ์ตรงจากการเล่น การลงมือปฏิบัติ ซึ่งจะช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้ดีและเพื่อส่งเสริมพัฒนาการให้ครบทุกด้าน ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา

พัฒนา ชัชพงศ์ (2530 24) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์ หมายถึง การจัดการศึกษาให้กับเด็กปฐมวัย เพื่อพัฒนาครบทุกด้านมิได้มุ่งอ่านเขียนได้ ดังเช่นระดับประถมศึกษา แต่เป็นการปูพื้นฐานให้โดยคำนึงถึงวัยและความสามารถของเด็กและจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนาให้พร้อมที่จะเรียนรู้ในระดับต่อไป

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2539 10) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์ สำหรับเด็กก่อนประถมศึกษา คือ การจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัย 3 – 6 ปี เป็นการจัดใน ลักษณะของการอบรมเลี้ยงดู และส่งเสริมพัฒนาการทุกด้าน ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาตามวัยและความสามารถของแต่ละบุคคล เพื่อเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

กล่าวสรุปได้ว่า การจัดประสบการณ์ คือ การจัดกิจกรรมให้กับเด็กปฐมวัย เพื่อ ส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา รวมทั้งการจัด สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน สื่อและอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้เด็กได้มีส่วนร่วม ในการลงมือปฏิบัติด้วยตนเองให้เหมาะสมกับวัยและความสามารถของเด็กเพื่อพร้อมที่จะเรียนรู้ ในระดับต่อไป

2.2 หลักการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย

ในการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย ได้มีผู้กล่าวถึงหลักการจัดประสบการณ์ ไว้ดังต่อไปนี้

ภรณ์ คุรุรัตน์ (2523 76 – 81) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์ ให้แก่เด็กปฐมวัย มีเป้าหมายเพื่อกระตุ้นให้เด็กได้พัฒนาไปในรูปแบบที่พึงประสงค์ทั้ง 4 ด้าน คือ ร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ครูหรือผู้ดูแลเด็ก จึงควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสาเหตุที่มาของ พฤติกรรมและลักษณะพัฒนาการโดยทั่วไป เพื่อเป็นพื้นฐานในการจัดประสบการณ์ ที่จะส่งเสริม พัฒนาการดังกล่าว โดยให้สอดคล้องกับความพร้อม วุฒิภาวะ ความสนใจ ความต้องการและความ สามารถของเด็ก ตลอดจนป้องกันหรือแก้ไขพฤติกรรมที่อาจเป็นปัญหาได้อย่างเหมาะสม หลักการ จัดประสบการณ์ ให้แก่เด็กปฐมวัย ควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1 การจัดประสบการณ์ต้องเหมาะสมกับวัย ความสามารถ ความต้องการ และความสนใจของเด็ก

2 การจัดประสบการณ์ต้องดัดแปลงให้เหมาะสมกับสภาพเด็ก

3 การจัดประสบการณ์ต้องสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น เพื่อให้เด็กได้มี โอกาสฝึกฝนตนเองให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น

4 การจัดประสบการณ์ต้องเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจ อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัด ควรเป็นอุปกรณ์ที่หาได้ในท้องถิ่นนั้น อาจนำวัสดุในท้องถิ่นมาดัดแปลงทำเป็นอุปกรณ์ต่าง ๆ ได้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 20) ได้กล่าวถึง แนวการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัยดังนี้

1 จัดกิจกรรมในรูปแบบบูรณาการโดยคำนึงถึงพัฒนาการทุกด้าน

2 จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการเพื่อสนองต่อความต้องการ และความสามารถในการเรียนรู้ของเด็ก

3 จัดกิจกรรมการเล่นที่หลากหลายให้เด็กได้มีโอกาสเลือกเล่นตามความสนใจ

4 จัดกิจกรรมยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง โดยคำนึงถึงความสนใจ ความต้องการ ความแตกต่างของเด็กแต่ละคน

5 จัดกิจกรรมที่มีความสมดุล มีทั้งกิจกรรมที่เด็กริเริ่มและครูริเริ่มใช้กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก ในห้องเรียนและนอกห้องเรียน เคลื่อนไหวและสงบ

6 จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม วัฒนธรรมในท้องถิ่น และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

7 จัดกิจกรรมให้เด็กมีจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อส่วนรวม รักธรรมชาติ และท้องถิ่น

8 ให้เด็กมีนิสัยรักการทำงาน มีส่วนร่วมในการวางแผน ลงมือปฏิบัติ และบอกผลการปฏิบัติกิจกรรมของตนเองและผู้อื่นได้

9 จัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนให้มีมุมเล่น หรือมุมประสบการณ์ หรือ ศูนย์การเรียนรู้ต่าง ๆ ให้เด็กมีโอกาสเล่นร่วมกับผู้อื่น

10 จัดสภาพแวดล้อมและสร้างบรรยากาศให้มีความอบอุ่นเป็นกันเอง เน้นให้เด็กมีความสุขในการร่วมกิจกรรม

พัฒนา ชัชพงศ์ (2531 7) ได้ประมวลหลักการจัดประสบการณ์ หรือกิจกรรมไว้ดังนี้

1 เป็นการปูพื้นฐานให้กับเด็ก โดยคำนึงถึงความสามารถและความเหมาะสมกับวัยของเด็กเป็นหลัก การจัดกิจกรรมปูพื้นฐานทักษะทางการเรียนรู้เป็นการฝึกการใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า เช่น การมอง การดม การฟัง การชิม และการสัมผัส

2 บูรณาการหน่วยประสบการณ์เข้าด้วยกัน การจัดการศึกษาปฐมวัยไม่ได้แบ่งเป็นรายวิชาแต่จัดรวมกัน (บูรณาการ) เป็นหน่วยประสบการณ์ โดยแต่ละหน่วยจะประมวลทุกวิชาให้เด็กเรียนรู้หลักบูรณาการที่เหมาะสม คือ

2 1 ยึดเด็กเป็นหลัก แนวการจัดประสบการณ์ควรเป็นเรื่องที่เด็กสนใจ และใกล้ตัวเด็ก เปิดโอกาสให้เด็กเลือกทำกิจกรรมตามความสนใจ ซึ่งอาจเป็นกิจกรรมกลุ่มหรือรายบุคคล

2 2 สอดคล้องกับพัฒนาการ เด็กปฐมวัยมีความสนใจในสิ่งแวดล้อมรอบตัว ฉะนั้น จึงเลือกสิ่งแวดล้อมรอบตัวที่เด็กคุ้นเคยมาให้เด็กเรียนรู้

2 3 ให้ประสบการณ์กว้างขวาง เมื่อเด็กพบเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง เด็กมีโอกาสได้รับประสบการณ์หลายด้านพร้อมกัน ดังนั้นการช่วยให้เด็กได้ประโยชน์เต็มที่ จึงน่าจะจัดประสบการณ์ในรูปบูรณาการ

จากหลักการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ดังกล่าว กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2546 49 – 57) จึงได้กำหนดกิจกรรมหลักสำหรับเด็กปฐมวัยเป็น 6 กิจกรรม ดังนี้

1 กิจกรรมเสรี เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กเล่นอิสระตามมุมเล่น มุมประสบการณ์ หรือศูนย์การเรียนรู้ต่าง ๆ ที่จัดไว้ภายในห้องเรียน เพื่อช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ เกิดความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการและสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง เช่น มุมบล็อก มุมหนังสือ มุมดนตรี เป็นต้น

2 กิจกรรมสร้างสรรค์ เป็นกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาเด็กให้แสดงออกทางอารมณ์ ความรู้สึก ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยใช้ศิลปะหรือวิธีการต่าง ๆ เป็นเครื่องมือ เช่น การวาดภาพ ระบายสี การพิมพ์ภาพ การปั้น การฉีก ตัด ปะ การประดิษฐ์ การทำกิจกรรมจะเน้นกระบวนการ ทำงานมากกว่าผลงาน ควรจัดทุกวันและเลือกจัดตามความเหมาะสม

3 กิจกรรมเสริมประสบการณ์ เป็นกิจกรรมในวงกลม หรือกิจกรรมที่เป็น กลุ่มย่อย กลุ่มใหญ่ ซึ่งจัดให้เด็กได้มีโอกาสฟัง พูด สังเกต คิด และปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความคิด รวบรวมเกี่ยวกับเรื่องที่เรียน โดยจัดในรูปแบบต่าง ๆ เช่น สนทนา อภิปรายซักถาม สาธิต ทดลอง ศึกษาออกสถานที่ เป็นต้น

4 กิจกรรมกลางแจ้ง เป็นกิจกรรมที่ช่วยพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ กล้ามเนื้อเล็ก และการทำงานประสานสัมพันธ์ของอวัยวะต่าง ๆ การเล่นกลางแจ้งเป็นการตอบสนองความต้องการตามธรรมชาติของเด็กช่วยให้เด็กมีร่างกายแข็งแรง อารมณ์ จิตใจเบิกบาน สดชื่น แจ่มใส มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับเด็กและผู้ใหญ่รับบทบาทของการเล่นและการอยู่ร่วมกัน กิจกรรมกลางแจ้ง ได้แก่ การเล่นเครื่องเล่นสนาม เล่นของเล่นประเภทลาก เข็น จูง เล่นทราย เล่นน้ำ เคลื่อนไหวข้ามเครื่อง กีดขวางอย่างง่าย ๆ เกมและการละเล่นพื้นเมืองต่าง ๆ เป็นต้น

5 กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ เป็นกิจกรรมที่ให้เด็กเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกายตามจังหวะอย่างอิสระโดยใช้เสียงเพลง คำคล้องจอง เครื่องเคาะจังหวะ และอุปกรณ์อื่น ๆ ประกอบการเคลื่อนไหว เพื่อส่งเสริมให้เด็กเกิดจินตนาการความคิดสร้างสรรค์รู้จังหวะ และควบคุมการเคลื่อนไหวของตนเองได้

6 เกมการศึกษา เป็นเกมการเล่นที่ฝึกการสังเกต พัฒนาการกระบวนการคิด และเกิดความคิดรวบยอด เกมการศึกษามีกฎกติกาอย่างง่าย ๆ เด็กสามารถเล่นคนเดียวหรือเล่นเป็นกลุ่มได้ เกมการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัย เช่น เกมการจับคู่สิ่งที่เหมือนกัน เกมการเรียงลำดับ เป็นต้น

กิจกรรมหลักทั้ง 6 กิจกรรมนี้สามารถนำมาจัดลงในตารางกิจกรรมประจำวันได้ หลายรูปแบบ โดยยึดหลักการจัดกิจกรรมทั้งในและนอกห้องเรียนในอัตราส่วนที่เหมาะสม กิจกรรมที่ต้องใช้ความคิดทั้งในกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ ควรใช้เวลาประมาณ 15 – 20 นาที และกิจกรรมที่เด็กมีอิสระเลือกเล่นเสรีควรใช้เวลาประมาณ 30 – 60 นาที มีความสมดุล ระหว่างกิจกรรมที่ใช้กล้ามเนื้อใหญ่กับกล้ามเนื้อเล็ก กิจกรรมสงบและเคลื่อนไหว กิจกรรมใช้ความคิด และกิจกรรมผ่อนคลาย ควรจัดให้ครบทุกประเภท

กล่าวสรุปได้ว่า หลักการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้เด็กมีพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา โดยมีหลักในการ

จัดในลักษณะของการบูรณาการโดยยึดเด็กเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ โดยเด็กได้รับประสบการณ์ตรง กิจกรรมที่จัดมีหลากหลายรูปแบบตอบสนองความต้องการ ความสนใจ และความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม

2 2 1 การทำกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ

2 2 1 1 ความหมายของศิลปะ

ได้มีนักการศึกษาหลายท่านที่ได้ให้ความหมายของศิลปะไว้ดังนี้

ปีเตอร์สัน (Peterson 1958 101) ได้กล่าวว่า ศิลปะเป็นแนวทางหนึ่งในการแสดงออกของเด็ก ซึ่งเด็กต้องการโอกาสที่จะได้แสดงออก อีกทั้งยังสามารถถ่ายทอดความรู้ ความรู้สึก และความเข้าใจ รวมทั้งบุคลิกภาพและความอิสระของเด็กออกมาได้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ถ่ายทอดจากประสบการณ์และจินตนาการของเด็กแต่ละคนนั่นเอง

กูด (Good 1973 38) กล่าวถึงศิลปะว่า เป็นกิจกรรมที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ การตัดสินใจ และการมีทักษะเพื่อสร้างเป็นผลงาน

เยาวยา เดชะคุปต์ (2528 96) กล่าวว่า ศิลปะเป็นแนวทางที่จะช่วยให้เด็กได้แสดงความสามารถและความรู้สึกนึกคิดของตนออกมาในรูปของภาพ หรือสิ่งของ เด็กจะใช้ศิลปะเพื่อเป็นสื่ออธิบายสิ่งที่เขาทำ เห็น รู้สึก และคิดออกมาเป็นผลงาน การจัดกิจกรรมให้แก่เด็กจะช่วยให้เด็กมีโอกาสค้นคว้า ทดลอง และสื่อสารความคิด ความรู้สึกของตน ให้ผู้อื่นและโลกที่อยู่รอบตัวเขาได้เข้าใจ

กิติมา อมรทัต (2530 18) ที่ได้กล่าววาศิลปะ เป็นการพยายามที่จะสร้างสรรค์รูปลักษณ์ ความพึงพอใจขึ้นมา และรูปลักษณะนั้นก่อให้เกิดอารมณ์รู้สึกในความงาม อารมณ์รู้สึกในความงามนั้น จะเป็นที่พึงพอใจได้ก็ต่อเมื่อประสาทสัมผัสของเรารู้สึกชื่นชมในเอกภาพ หรือความผสมกลมกลืนกันในความสัมพันธ์อันมีระเบียบแบบแผน

กมล เวียสุวรรณ (2541 14) ได้กล่าวถึงศิลปะว่า เป็นกิจกรรมที่มนุษย์เป็นผู้สร้างสรรค์แสดงออกจากความรู้สึกนึกคิด และอารมณ์จากมโนภาพที่ได้จากความจริงหรือจินตนาการที่คิดเพื่อฝันขึ้น โดยใช้ศิลปะเป็นสื่อกลางให้ผู้อื่นสามารถเข้าใจอุดมการณ์นั้น งานศิลปะที่มีคุณค่าจึงสร้างสรรค์ขึ้นจากการแก้ปัญหาที่ต้องใช้ปัญญาอันสูงส่งจนมีความเชื่อกันว่า มนุษย์เท่านั้นเป็นผู้มีสติปัญญาจนถึงขั้นที่สามารถจะแก้ปัญหาสร้างสรรค์งานศิลปะได้ ทั้งนี้เพราะว่ามนุษย์สามารถปรับปรุงเพื่อแก้ปัญหาในด้านต่าง ๆ เช่น การใช้วัสดุ และเครื่องมือการสร้างสรรค์ให้มีคุณค่าทางความงาม

กล่าวสรุปได้ว่า ศิลปะเป็นแนวทางในการแสดงออกถึงความสามารถของเด็ก รวมทั้งความรู้สึกนึกคิดโดยการถ่ายทอดทางผลงาน รูปภาพ หรือสิ่งของ ทั้งนี้เด็กจะใช้ศิลปะเพื่อเป็นการสื่อสารความคิด ความรู้สึกต่าง ๆ ที่เด็กได้เห็น ได้รับรู้ โดยการใช้จินตนาการและประสบการณ์ของเด็กแต่ละคน

2 2 1 2 พัฒนาการทางด้านร่างกายของเด็กปฐมวัย

ได้มีผู้กล่าวถึงพัฒนาการทางด้านร่างกายของเด็กปฐมวัยไว้ดังนี้

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช (2529 359) กล่าวว่า พัฒนาการทางด้านร่างกายเป็นการที่ร่างกายเกิดการเปลี่ยนแปลง คือ มีร่างกายสูงขึ้น มีน้ำหนักมากขึ้น มีกระดูกและกล้ามเนื้อใหญ่ขึ้น การทำงานของกล้ามเนื้อและระบบประสาทต่าง ๆ ทำหน้าที่ถูกต้องตามระบบของมันและมีประสิทธิภาพ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช (2530 84 – 86) ได้กล่าวถึง พัฒนาการทางด้านร่างกาย มี 2 ลักษณะ คือ

1 พัฒนาการทางด้านโครงสร้างของร่างกาย ได้แก่ การพัฒนาทางด้านน้ำหนัก ส่วนสูง สัดส่วนกล้ามเนื้อใหญ่ขึ้น กระดูกแข็งแรง และยาวขึ้น ในประสาทและสมองเจริญเต็มที่

2 การพัฒนาการด้านการเคลื่อนไหวของร่างกาย ได้แก่ การพัฒนาความสามารถในการเคลื่อนไหวสวนต่าง ๆ แต่ก็ยังอยู่ที่วุฒิภาวะของร่างกาย

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช (2537 32 – 39) กล่าวว่า การเจริญเติบโตและพัฒนาการทางด้านร่างกายของเด็กปฐมวัยทุกคนจะเป็นไปตามแบบแผนของการเปลี่ยนแปลงเดียวกัน แต่อัตราการเปลี่ยนแปลงอาจผิดแปลกแตกต่างกันไปแต่ละบุคคลอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในตัวเด็กส่วนบุคคลและความแตกต่างระหว่างบุคคลของเพื่อนวัยเดียวกัน ดังนี้

1 การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในตัวเด็กส่วนบุคคล เป็นการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายที่เกิดขึ้นภายในตัวบุคคลแต่ละคนตามวัยและวุฒิภาวะ ซึ่งแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ลักษณะการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย และการเปลี่ยนแปลงความสามารถทางร่างกาย

1 1 ลักษณะการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย เป็นการเปลี่ยนแปลงลักษณะโครงสร้างและสวนประกอบของร่างกายทางสรีรวิทยาตามแบบแผนของพัฒนาการในแต่ละวัยแบ่งเป็น

1 1 1 การเปลี่ยนแปลงส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย การเจริญเติบโตของระบบอวัยวะต่าง ๆ ภายในร่างกายมีอัตราส่วนไม่เท่ากันในช่วงปฐมวัย ระบบประสาทและสมองมีอัตราการเจริญเติบโตต่อเนื่องจากวัยทารก และสูงกว่าระบบอื่น ๆ ของร่างกายอย่างเห็นได้ชัด การส่งและรับสัญญาณในแต่ละส่วนของสมองที่มีมากขึ้น ทำให้การสั่งการของสมองส่วนบนทำหน้าที่ได้ดีขึ้น ส่งผลให้การควบคุมการออกเสียง และการใช้กล้ามเนื้อเคลื่อนไหวพัฒนาได้อย่างเต็มที่ในระยะนี้ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช 2537 33) สำหรับการเจริญเติบโตของกระดูก และกล้ามเนื้อ มีอัตราเพิ่มขึ้นตามอายุทำให้เด็กปฐมวัยมีโครงกระดูกที่แข็งแรงยิ่งขึ้น และกล้ามเนื้อก็เพิ่มความแข็งแรงมากขึ้นด้วย โดยเฉพาะกล้ามเนื้อใหญ่จะพัฒนาก่อนกล้ามเนื้อ

เล็กและทำหน้าที่ในการเคลื่อนไหวต่าง ๆ ได้ดีกว่า เนื่องจากกล้ามเนื้อเล็กต้องทำงานประสานกันกับระบบประสาท

1 1 2 การเปลี่ยนแปลงสัดส่วนของร่างกาย เด็กปฐมวัย จะมีการเปลี่ยนแปลงโครงร่างจากสัดส่วนของร่างกายในช่วงวัยทารกที่มีศีรษะค่อนข้างใหญ่เมื่อเปรียบเทียบกับลำตัวที่อ้วนกลมสั้นขาโก่ง เป็นลักษณะที่ใกล้เคียงกับผู้ใหญ่มากขึ้น คือมีศีรษะที่เล็กลงได้ขนาดเท่ากับลำตัวซึ่งยาวและกว้างขึ้นเป็นสองเท่าของเมื่อแรกเกิด ไหล่กว้างขึ้น มือและเท้าใหญ่ขึ้น รูปหน้าที่เคยอ้วนกลมแปรเปลี่ยนเป็นรูปหน้าที่เล็กลง และเรียวยาวขึ้น ผมจะมีสีเข้มและหยากขึ้น เริ่มมองเห็นคอแยกออกจากลำตัว หน้าอกใหญ่ขึ้นและหน้าท้องที่เคยยื่นออกมายุบลงทำให้รูปร่างดูเพรียวและมีการทรงตัวที่ดีขึ้นพอประมาณในการเคลื่อนไหว

1 1 3 การเปลี่ยนแปลงขนาดของร่างกายจากสถิติของกรมอนามัย เด็กปฐมวัยทั่วไปจะมีส่วนสูงโดยเฉลี่ยประมาณ 92 เซนติเมตร และน้ำหนักโดยเฉลี่ย 14 กิโลกรัม เมื่ออายุ 3 ปี และจะมีส่วนสูงเพิ่มขึ้นประมาณปีละ 8 – 9 เซนติเมตร และน้ำหนักเพิ่มขึ้นประมาณปีละ 1 กิโลกรัม – 2 กิโลกรัม หากคำนวณอย่างคร่าว ๆ เมื่ออายุ 6 ปี เด็กคนนี้จะมีส่วนสูง 115 เซนติเมตร และมีน้ำหนัก 20 กิโลกรัม โดยประมาณ ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ปกติ

1 2 การเปลี่ยนแปลงความสามารถทางร่างกายเป็นการเปลี่ยนแปลงสมรรถภาพการทำงานตามหน้าที่ของร่างกายในด้านต่าง ๆ แบ่งเป็น

1 2 1 ความสามารถในการรับรู้ทางประสาทสัมผัส (Perceptual Skills) ประสานงานกลไกประสาทสัมผัสการรับรู้ต่าง ๆ เป็นไปอย่างผสมผสานกลมกลืนมากขึ้น เด็กจึงสามารถเชื่อมโยงข้อมูลที่ได้รับจากกลไกการรับรู้ต่าง ๆ ในเวลาเดียวกัน ทำให้การตัดสินใจแสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นไปอย่างรอบคอบ ทั้งนี้เป็นผลจากการที่ความสามารถในการแยกแยะการรับรู้ในด้านต่าง ๆ มีเพิ่มมากขึ้น ทำให้เด็กปฐมวัยสามารถกำหนดความแตกต่างและทำนายสิ่งที่เกิดขึ้นจากสิ่งที่เห็นหรือได้ยินได้ดีกว่าช่วงอายุที่ผ่านมา (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช 2537 34 , อ้างอิงจาก Corbin 1980) ความสามารถในการรับรู้เหล่านี้ ทำให้เด็กปฐมวัยสามารถควบคุมการแสดงออกหรือการตอบสนองต่อสิ่งเร้าต่าง ๆ ในสภาพแวดล้อมได้ตามความต้องการของตน

1 2 2 ความสามารถในการเคลื่อนไหว พัฒนาการด้านการเคลื่อนไหวที่เกี่ยวข้องกับการบังคับการใช้กล้ามเนื้อใหญ่ กล้ามเนื้อเล็ก และประสาทสัมผัสของเด็กปฐมวัยเป็นไปตามลำดับขั้นตอนของพัฒนาการที่จะพัฒนาจากทักษะการเคลื่อนไหวเบื้องต้นในช่วงวัยทารกที่เริ่มต้นจากความสามารถในการทรงตัว การเคลื่อนที่ และการใช้มือหยิบจับ ที่ยังไม่มียูนิฟอร์มที่แน่นอนไปสู่ทักษะการเคลื่อนไหวพื้นฐานที่มีรูปแบบและจุดมุ่งหมายมากขึ้น อันนำไปสู่ทักษะการเคลื่อนไหวทั่วไป และทักษะการเคลื่อนไหวเฉพาะเจาะจงที่มีสมรรถภาพมากขึ้นตามลำดับเมื่อเด็กอายุมากขึ้น ดังตาราง 1

ตาราง 1 แบบแผนพัฒนาการการเคลื่อนไหวของเด็ก

อายุ	พัฒนาการการเคลื่อนไหว	พฤติกรรม
0 - 6 เดือน 0-2 ปี	ปฏิกิริยาสะท้อนของประสาทสัมผัส (Reflexes) การประสานสัมพันธ์ของประสาทสัมผัส (Sensory Coordination)	การดูด การไขว่คว้า การกำ ความสัมพันธ์มือ-ตา มือเท้า
2 - 7 ปี	ทักษะการเคลื่อนไหวพื้นฐาน (Fundamental Movement Skills)	การเดิน การวิ่ง การใช้มือ
8 ปีขึ้นไป	ทักษะการเคลื่อนไหวทั่วไปและเฉพาะเจาะจง (General and Specific Movement Skills)	การเล่นกีฬา การเดินรำ

แหล่งที่มา สุโขทัยธรรมมาราช (2537 34)

ศรีเรือน แก้วกังวาล (2545 200) ได้กล่าวถึง พัฒนาการทางด้านร่างกายของเด็กอายุ 2 - 6 ปี พอสรุปได้ว่า น้ำหนักและสวนสูงยังคงเพิ่มขึ้นแต่ไม่มาก ส่วนสัดส่วนของร่างกายจะค่อย ๆ เปลี่ยนไป ช่วงแขนยาวขึ้น ศีรษะดูยาว เล็กลง และเริ่มจะได้สัดส่วนกับลำตัว ลักษณะหน้าตาแบบทารกเริ่มจะหายไป หน้ายังเล็ก จมูกเล็กและค่อนข้างแบน ฟันน้ำนมยังไม่เจริญเต็มที่ แม้ว่าฟันจะเริ่มขึ้นมาแล้วตั้งแต่ระยะวัยทารกตอนปลาย ผมซึ่งนุ่มในวัยทารกจะหายและมีสีเข้มขึ้น ใหญ่กว้าง แขนขายาวขึ้น ลำตัวยาวและกว้างขึ้นเป็นสองเท่าของทารกเกิดใหม่ กระดูกเพิ่มความแข็งแรงกว่าเดิม กล้ามเนื้อและประสาทสัมผัสทำหน้าที่ได้ดี ส่วนพัฒนาการทางด้านร่างกายของเด็กอายุ 6 - 12 ปี เด็กผู้หญิงจะโตเร็วกว่าเด็กผู้ชายในวัยเดียวกัน ทั้งในด้านความสูง และน้ำหนัก ร่างกายขยายทางสูงมากกว่าทางกว้างลำตัวยาว แขนขายาวออก รูปร่างเริ่มเปลี่ยนแปลงเข้าลักษณะผู้ใหญ่ ปอด อวัยวะ เครื่องย่อย และระบบการหมุนเวียนโลหิตเจริญเติบโตอย่างเต็มที่ ฟันแท้ขึ้นแทนที่ฟันน้ำนม อวัยวะเพศเติบโต เนื่องจากกำลังกายทวีมาก เด็กในวัยนี้จึงไม่ชอบที่จะอยู่นิ่ง ชอบเล่น และทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ใช้ความเร็ว การทำงานประสานกันของกล้ามเนื้อใหญ่น้อย และประสาทสัมผัสละเอียดอ่อนดีขึ้นมาก การพัฒนาทางสติปัญญาที่ต้องใช้อวัยวะประเภทนี้เป็นสื่อจึงทำได้แล้ว

กล่าวสรุปได้ว่า พัฒนาการทางด้านร่างกายของเด็กปฐมวัยเป็นพัฒนาการด้านหนึ่งในพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน อันได้แก่ พัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม-จิตใจ

และสติปัญญา ที่มีความสำคัญ ซึ่งสามารถนำไปจัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับพัฒนาการ
ของเด็ก และส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการด้านร่างกายอย่างเต็มที่

2 2 1 3 พัฒนาการกล้ามเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัย

ได้มีผู้กล่าวถึง พัฒนาการกล้ามเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัยไว้ดังนี้

นภเนตร ธรรมบวร (2540 : 87) ได้กล่าวถึงพัฒนาการการใช้กล้ามเนื้อ
เล็กของเด็กอายุ 3 – 5 ปี พอสรุปได้ว่า

พฤติกรรม	อายุ
พัฒนาการด้านการใช้กล้ามเนื้อเล็ก	อายุ 3 ปี
	- เขียนรูปร่างกลมตามแบบได้
	- เขียนรูปกากบาทได้
	- ต่อก่อนไม้เป็นรูปสะพานได้
	- ต่อก่อนไม้ได้สูง 9 ก้อน
อายุ 3 5 ปี	
- วางก่อนไม้เป็นรูปสะพานตามแบบได้	
- วาดมุมแหลมได้	
- พับกระดาษได้ 2 ทบ (ตามแบบ)	
อายุ 4 ปี	
- หยิบลูกกวาดจากขวดได้	
อายุ 4 5 ปี	
- วาดรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสตามแบบได้	
- วาดภาพทำมุมแหลมได้ซ้อนกัน	
- ต่อก่อนไม้ตามแบบรูปประตู	
	อายุ 5 ปี
	- หยิบลูกกวาดเล็ก ๆ ใส่ขวดได้
	- ต่อก่อนไม้ทำชั้นบันไดได้ 2 ชั้น
	- วาดรูปสามเหลี่ยมเหมือนแบบ
	- วาดรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูนตามแบบได้
- เล่นต่อก่อนไม้ทำบันไดได้ 3 ชั้น	

พัชรี สวนแก้ว (2545 29 – 30) ได้กล่าวถึง พัฒนาการการใช้กล้ามเนื้อเล็ก
ของเด็กอายุ 1 5 – 6 ปี พอสรุปได้ดังนี้

อายุ	พัฒนาการการใช้กล้ามเนื้อเล็ก
1 5 ปี	<ul style="list-style-type: none"> - ตั้งของเล่นซ้อนกัน 2-3 ชั้นได้ - ขีดเส้นอย่างหยาบ ๆ และเส้นเอียงได้ - พลิกหนังสือติดกันทีละ 2-3 แผ่น
2 ปี	<ul style="list-style-type: none"> - พลิกหนังสือทีละแผ่นได้ - ขีดเส้นหรือวงกลมได้ - รู้รายละเอียดของภาพ - แกะห่อท็อฟฟี่ได้
3 ปี	<ul style="list-style-type: none"> - ลากเส้นเส้นเป็นวงกลมหรือกากบาทได้ - ร้อยลูกปัดได้
4 ปี	<ul style="list-style-type: none"> - ลากเส้นเป็นรูปสี่เหลี่ยมได้ - วาดรูปคนมีหัวแขนขาได้ - นิ้วหัวแม่มือจรดนิ้วอื่นได้ที่ละนิ้ว - ติดกระดาษสีด้านหน้าที่สวมอยู่ได้
5 ปี	<ul style="list-style-type: none"> - ลากเส้นเป็นรูปสามเหลี่ยมได้ - เขียนรูปคนอย่างครบส่วนได้ - เขียนหนังสือตามตัวอย่างได้ - พับกระดาษเป็นรูปสามเหลี่ยมได้
6 ปี	<ul style="list-style-type: none"> - เขียนรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูนได้ - เขียนชื่อตัวเองได้

ศรีเรือน แก้วกังวาล (2545 200 – 289) ได้กล่าวถึงพัฒนาการการใช้กล้ามเนื้อเล็กของเด็กอายุ 2 5 – 6 ปี พอสรุปได้ว่า การใช้กล้ามเนื้อเล็กของเด็กในวัยนี้ยังไม่สามารถพัฒนาได้ดี และเต็มที่เหมือนกล้ามเนื้อใหญ่ แต่เด็กมีพัฒนาการด้านนี้ไปได้ไม่น้อย ดังนั้นเด็ก ๆ จึงเริ่มใช้นิ้วสำหรับเขียนหนังสือ วาดรูป ใช้กรรไกร ผูกเชือก เย็บ ปัก ถัก ร้อย เล็ก ๆ น้อย ๆ ได้มั่นคงขึ้นกว่าในวัยทารก การใช้มือ (Handedness) เป็นสิ่งที่ควรให้เด็กได้ฝึกหัดให้คล่องแคล่วอย่างยิ่ง เพราะเป็นการฝึกฝนการพัฒนากล้ามเนื้อเล็กต่าง ๆ เด็ก ๆ ที่ถนัดซ้าย พ่อแม่ และครูไม่ควรฝืนใจเด็กเป็นอันขาด เนื่องจากความถนัดซ้าย-ขวา เป็นสิ่งที่ได้รับมาจากพันธุกรรม และการพัฒนาในครรภ์ ซึ่งยากที่จะเปลี่ยนแปลงได้ สำหรับเด็กอายุ 6 – 12 ปี พอสรุปได้ว่า พัฒนาการด้านกล้ามเนื้อเล็กและกล้ามเนื้อใหญ่สามารถทำงานประสานกันได้เป็น

อย่างดี เด็กสามารถเล่นเกมที่ซับซ้อนและทำกิจกรรมการเล่นชนิดสร้างสรรค์ได้ (Creative plays) เช่น การวาดภาพ การปั้นรูป การทำงานฝีมือ การแกะสลัก และการดนตรี ฯลฯ

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2546 27 – 29) ได้กล่าวถึง พัฒนาการกล้ามเนื้อเล็กของเด็กอายุ 3 ปี พอสรุปได้ว่าเด็กเขียนรูปร่างกลมตามแบบได้ ใช้กรรไกรมือเดียวได้ และวาดและระบายสีอิสระได้ ซึ่งเด็กอายุ 4 ปี พัฒนาการกล้ามเนื้อเล็กยังมีการพัฒนาสามารถเขียนรูปร่างสี่เหลี่ยมตามแบบได้ ตัดกระดาษเป็นเส้นตรงได้ และกระดึบกระเจงไม่ชอบอยู่นิ่งและเด็กอายุ 5 ปี สามารถเขียนรูปร่างสามเหลี่ยมตามแบบได้ ตัดกระดาษตามแนวโค้งที่กำหนด ตัดกระดาษ ผูกเชือกกรองเท้า

กล่าวสรุปได้ว่า พัฒนาการกล้ามเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัยมีความสำคัญที่ควรจะทำ การส่งเสริมและพัฒนาเพื่อเด็กจะได้มีร่างกายที่แข็งแรง สมบูรณ์ โดยเฉพาะกล้ามเนื้อเล็กจะเห็นได้ว่าถ้าเด็กมีความมั่นคง และแข็งแรงมากเพียงโดยอมจะทำให้การพัฒนากายทางการเขียนดีตามไปด้วยเช่นกัน การพัฒนากล้ามเนื้อเล็กของเด็กควรที่ทำแบบค่อยเป็นค่อยไป โดยดูจากพัฒนาการในแต่ละวัยของเด็ก เช่น อายุของเด็ก 3 ขวบ สามารถทำอะไรได้บ้างแล้วควรนำไปจัดประสบการณ์ให้เหมาะสมกับวัยของเด็ก

2 2 1 4 พัฒนาการทางศิลปะสำหรับเด็กปฐมวัย

ได้มีผู้กล่าวถึงพัฒนาการทางศิลปะหลายท่านไว้ดังนี้

โลเวนเฟลด์ (Lowenfeld 1957 86) ได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ โดยแยกชั้นพัฒนาการทางศิลปะและได้แบ่งไว้ 5 ชั้น แต่จะขอกกล่าวเพียง 2 ชั้นที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย ดังนี้

ชั้นที่ 1 ชั้นขีดเขียน (Scribbling Stage) ในชั้นนี้เด็กมีอายุประมาณ 2 – 4 ปี เป็นเด็กวัยก่อนเข้าเรียน เด็กสนุกอยู่กับการเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อมือในชั้นนี้ยังแบ่งเป็นชั้นย่อย ๆ อีก 4 ระยะ ดังนี้

1 Disordered Scribbling หมายถึง การขีดเขียนที่ไม่เป็นระเบียบ การลากเส้นของเด็กจะยุ่งเหยิงสับสนโดยไม่คำนึงว่าเป็นรูปอะไรทั้งสิ้น แสดงให้เห็นว่าการควบคุมทางกล้ามเนื้อของเด็ก ยังไม่เจริญพอ จึงยังไม่สามารถบังคับมือให้เป็นไปตามต้องการได้

2 Longitudinal, or Controlled Scribbling หมายถึง ระยะที่เด็กขีดเขียนเส้นนอนยาว ๆ ได้ เป็นชั้นที่พัฒนาว่าชั้นที่ขีดเขียนไม่เป็นระเบียบ

3 Circular Scribbling หมายถึง ชั้นที่เด็กสามารถขีดเขียนได้เป็นวงกลม เด็กเคลื่อนไหวได้ทั้งแขนแล้ว แสดงว่ากล้ามเนื้อเริ่มแข็งแรงขึ้นอาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าเป็นระยะที่ 2 – 3 ของชั้นขีดเขียนนี้เป็นชั้นของการขีดเขียนที่ควบคุมได้ (Controlled Scribbling) ซึ่งเป็นขั้นพัฒนาการที่สำคัญมากเพราะเป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่าเด็กได้ค้นพบ ได้มองเห็น และเริ่มมีการควบคุมการขีดเขียนได้ เด็กจะเริ่มสนุกสนานกับการควบคุมกล้ามเนื้อให้

ขีดเขียนเป็นเส้นต่าง ๆ ทั้งในแนวตั้งแนวนอน วงกลม หรือขยุกขยิก (ชัยณรงค์ เจริญพานิชย์กุล 2533 61)

4 Naming Scribbling หมายถึง ระยะเวลาที่เด็กเขียนอะไรลงไปแล้ว ก็ให้ชื่อว่าสิ่งที่เด็กเขียนนั้นชื่ออะไร คืออะไร เด็กเริ่มใช้ความคิดคำนึงในขณะที่เขียนภาพวัตถุ สัตว์หรือคน สิ่งที่เด็กเขียนจะไม่เป็นภาพที่ถูกต้องหรือมีรูปร่างในสายตาของผู้ใหญ่ แต่จะมีความหมายสำหรับเด็ก เด็กจะพอใจและสนุกสนานกับสิ่งที่เขาเขียนขึ้น ขั้นนี้จะเป็นขั้นหัวเลี้ยว หัวต่อในการวาดภาพของเด็กต่อไป

ขั้นที่ 2 ขั้นเขียนภาพให้มีความหมาย ขั้นก่อนสัญลักษณ์ (Pre-Schematic Stage) ขั้นนี้เด็กจะมีอายุประมาณ 4-7 ปี เป็นขั้นเริ่มต้นของการแสดงออกที่มีความหมาย ภาพสิ่งของสิ่งเดียวกัน เด็กอาจจะเขียนได้หลาย ๆ แบบ ตัวอย่างเช่น ภาพคน ที่เด็กเขียน วันหนึ่งอาจจะไม่เหมือนภาพที่เขียนไว้ในวันต่อ ๆ ไป ซึ่งภาพที่เด็กเขียนอาจจะไม่ครบถ้วนตามที่เขารู้ แสดงว่าในระยะนี้โลกที่เด็กเห็นหรือรู้แตกต่างจากโลกที่เขียนภาพ ลักษณะที่เด็กเขียนภาพในขั้นนี้ อาจสังเกตได้ง่ายจากส่วนประกอบภาพในภาพ 4 อย่าง เช่น

1 ดิจจะเขียนภาพคนโดยใช้วงกลมเป็นสัญลักษณ์ของหัว มีเส้นตรงยาว ๆ แทนแขน ขา ลำตัว ยังไม่มีรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับหน้าตา มีแต่เส้นที่แทนสัญลักษณ์ของส่วนนั้น ๆ เท่านั้น

2 สีที่เด็กใช้ ในขั้นนี้การใช้สีของเด็กจะไม่เป็นไปตามธรรมชาติสีที่เด็กใช้เขียนภาพกับสีที่เด็กเห็นจริง ๆ จะไม่เหมือนกัน ทั้งนี้เพราะเด็กใช้สีตามอารมณ์แล้วแต่ว่าสีไหนจะสะดุดตา หรือเด็กชอบสีไหนเป็นพิเศษก็จะใช้สีนั้น ซึ่งไม่จำเป็นจะต้องสอดคล้องกับความเป็นจริง

3 ดูจากช่องว่างหรือช่องไฟในแผ่นกระดาษที่เด็กเขียน เด็กยังไม่เข้าใจว่าควรเขียนรูปตรงไหนจึงจะเหมาะสม ขนาดเท่าใดจึงจะเหมาะสม แต่จะวางลงไปโดยไม่คำนึงถึงความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ตรงไหนมีช่องว่างเด็กก็จะเขียนสิ่งต่าง ๆ ลงไป

4 การออกแบบ ในขั้นนี้เด็กยังไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับการออกแบบดังนั้นภาพที่เด็กเขียนจึงไม่มีอะไรแสดงถึงการออกแบบ

วิรุณ ตั้งเจริญ (2539 117 – 118) ได้กล่าวถึงพัฒนาการทางศิลปะว่า การกำหนดอายุ เพื่อกำหนดถึงระดับขั้นพัฒนาการทางศิลปะ ในที่นี้เป็นการกำหนดขึ้นโดยประมาณเท่านั้น เพราะจริง ๆ แล้วเด็กแต่ละคนจะมีพัฒนาการแตกต่างกันช้าหรือเร็วไม่เท่ากัน ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยหลาย ๆ ด้าน เช่น สภาพพัฒนาการทางร่างกาย สภาพการเลี้ยงดู สภาพแวดล้อม ฯลฯ

ศรีเรือน แก้วกังวาล (2540 232) ได้กล่าวถึงพัฒนาการทางศิลปะว่าเป็นการพัฒนาทั้งทางด้านความคิดและทักษะควบคู่กันไป พัฒนาการทางศิลปะของเด็กมีความพิเศษกว่าผู้ใหญ่ในเรื่องของความสามารถทางกายด้านประสาทสัมผัสด้วยการเคลื่อนไหว

รวมทั้งความสามารถด้านสมองเชิงสร้างสรรค์และแสดงออกทางจินตนาการซึ่งมีค่าต่อพัฒนาการทางอารมณ์ จิตใจ และความคิดในเชิงบวก

กล่าวสรุปได้ว่า พัฒนาการทางศิลปะของเด็กปฐมวัยเป็นลักษณะเฉพาะของเด็กแต่ละคน โดยความสามารถทางความคิด ทางด้านประสาทสัมผัส และการเคลื่อนไหว รวมทั้งจินตนาการ ซึ่งเด็กแต่ละคนจะมีพัฒนาการแตกต่างกันช้าหรือเร็วไม่เท่ากัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ เช่น สภาพพัฒนาการทางร่างกาย การอบรมเลี้ยงดู และสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ดังนั้น การให้การสนับสนุนและการให้กำลังใจแก่เด็กเป็นส่วนที่มีความสำคัญยิ่งในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ต่อไป

2 2 1 5 หลักการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย

การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ในระดับการศึกษาปฐมวัยมีอยู่หลายกิจกรรม อาทิเช่น กิจกรรมการเล่นกับสี กิจกรรมการวาดภาพและระบายสี กิจกรรมการพิมพ์ภาพ ฯลฯ แต่มีอยู่กิจกรรมหนึ่ง ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ช่วยพัฒนากล้ามเนื้อมือและนิ้วมือ และสามารถส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา รวมทั้งความคิดสร้างสรรค์ กิจกรรมดังกล่าว คือ กิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ

ได้มีนักการศึกษาได้กล่าวถึงกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัยไว้ดังนี้

พีระพงษ์ กุลพิศาล (2533 210) ได้ให้ความหมาย กิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กปฐมวัยว่าเป็นกิจกรรมที่มุ่งเสริมประสบการณ์ทางความรู้สึกสัมผัสมากกว่าประสบการณ์ที่ใช้เหตุผล เป็นกิจกรรมที่กระตุ้นให้เด็กเกิดจินตนาการ อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการเป็นนักคิดสร้างสรรค์ในโอกาสต่อไป

สัญลักษณ์ สุวรรณรัตน์ (2533 15-18) ได้กล่าวถึงหลักการจัดกิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กไว้ดังนี้

ในการจัดกิจกรรมศิลปะให้กับเด็ก ต้องคำนึงถึงตัวเด็กเป็นสำคัญ โดยจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับพัฒนาการทางศิลปะของเด็ก การเลือกกิจกรรม ควรเลือกกิจกรรมที่ช่วยฝึกให้เด็กเป็นคนช่างสังเกต คิดหาเหตุผล ฝึกการสร้างสรรค์ ฝึกลักษณะนิสัย ฝึกความพร้อมในการเรียน และช่วยให้เด็กได้พัฒนาทางร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคมและสติปัญญาไปพร้อม ๆ กัน

“ศิลปะเป็นแนวทางที่จะช่วยให้เด็กได้แสดงความสามารถ และความรู้สึกนึกคิดของตนออกมาในรูปของภาพ หรือสิ่งของเด็กจะใช้ศิลปะ เพื่อเป็นสื่ออธิบายสิ่งที่เขาทำ เห็น รู้สึก และคิดออกมาเป็นผลงาน การจัดกิจกรรมให้แก่เด็ก จะช่วยให้เด็กมีโอกาสค้นคว้า ทดลอง และสื่อสารความคิด ความรู้สึกของตน ให้ผู้อื่นและโลกที่อยู่รอบตัวเขาได้เข้าใจ”

ในการจัดกิจกรรมศิลปะให้แก่เด็กอนุบาล มีสิ่งที่จะต้องคำนึงถึงหลายประการ คือ

1 จะต้องจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ศิลปะให้ได้ทุกวัน โดยผู้สอนต้องเตรียมอุปกรณ์ที่เด็กต้องการใช้ให้พร้อม เช่น สีเทียน สีน้ำ ดินน้ำมัน และเศษวัสดุต่าง ๆ ไว้ตามโต๊ะล่วงหน้า

2 ก่อนให้เด็กเข้าทำกิจกรรมสร้างสรรค์ศิลปะ ควรใช้วิธีปล่อยให้เด็กเข้าทำกิจกรรมอย่างมีระเบียบ ซึ่งอาจกระทำได้หลาย ๆ วิธี เพื่อให้เด็กเข้ากลุ่มได้ เช่น ผู้สอนอาจถามว่า เมื่อเข้านี้ใครรับประทานข้าวกับผัก ก็ให้เข้ากลุ่มเดียวกัน แล้วถามอย่างอื่นต่อไป จนเด็กเข้ากลุ่มเพื่อทำกิจกรรมได้หมด

3 การจัดโต๊ะกิจกรรมสร้างสรรค์ศิลปะ ควรจัดให้เป็นโต๊ะรวมที่เด็กสามารถล้อมวงกันทำงาน ได้มีโอกาสใช้ของร่วมกัน เช่น โต๊ะสำหรับวาดภาพด้วยสีเทียน และโต๊ะสำหรับวาดภาพด้วยสีน้ำ เป็นต้น

4 ตลอดเวลาที่เด็กทำงาน จะต้องเดินดูเด็ก เพื่อคอยเขียนชื่อหลังกระดาษ และคอยให้กำลังใจเด็ก แต่ไม่มีหน้าที่ไปชี้แนะ ว่าให้เด็กทำอะไร

5 หากเด็กทำเศษวัสดุหล่น ควรแนะนำให้เด็กเก็บเองทุกครั้ง

6 หากเด็กทำงานไม่ถูกต้อง ต้องไม่บอกให้เด็กแก้ไขอย่างไรตรงไหน แต่จะใช้คำถามที่จะช่วยให้เด็ก ได้คิดหาคำตอบเอาเอง ซึ่งจะทำให้เด็กเกิดความภูมิใจ และมีความมั่นใจในตนเอง

7 หากพบว่า เด็กคนหนึ่งคนใดชอบเล่นอยู่ที่เดียว โดยไม่ยอมลุกไปที่คนอื่น ๆ บ้าง ต้องให้คำแนะนำแก่เด็ก ให้รู้จักการแบ่งปัน และแนะนำให้ทำกิจกรรมต่อไปในวันรุ่งขึ้น

8 เมื่อเด็กทำงานเสร็จ ควรตรวจผลงานเด็ก เพื่อดูพัฒนาการทางภาษา และจินตนาการกับความคิดสร้างสรรค์

9 ไม่ควรมองผลงานของเด็กด้วยความขบขัน แต่ต้องแสดงให้เห็นว่า ผลงานที่เด็กตั้งใจทำนั้น มีค่าเสมอ

10 เมื่อใกล้จะหมดเวลา ต้องให้เด็กเก็บของเข้าที่เองทุกครั้ง โดยทั่ว ๆ ไป การจัดกิจกรรมศิลปะให้แก่เด็ก จะต้องใช้เวลาให้เด็กปฏิบัติกิจกรรมอย่างเหมาะสม ซึ่งในการจัดกิจกรรมประจำวัน ต้องคำนึงถึงหลักจิตวิทยาพัฒนาการ และจิตวิทยาเด็กโดยใช้ระยะเวลา ในการทำกิจกรรมที่เหมาะสม ดังนี้

เด็กอายุ 3 – 4 ขวบ ใช้เวลาทำกิจกรรม 10 – 20 นาที

เด็กอายุ 5 – 6 ขวบ ใช้เวลาทำกิจกรรม 20 – 30 นาที

สำหรับวิชาศิลปะ จะใช้ระยะเวลานานขึ้น ตั้งแต่ 40 – 60 นาที หรือมากกว่านั้น อย่างไรก็ตาม การจัดกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับเด็กอนุบาลนั้น มีอยู่มากมาย แต่สามารถแบ่งออก เป็นสาขาใหญ่ ๆ ได้ห้าสาขาคือ

1 กิจกรรมวาดเส้น

2 กิจกรรมระบายสี

- 3 กิจกรรมภาพพิมพ์
- 4 กิจกรรมประดิษฐาน
- 5 กิจกรรมประดิษฐ์ตกแต่ง
- 1 กิจกรรมวาดเส้น

กิจกรรมวาดเส้น มีจุดประสงค์ที่สำคัญ เพื่อพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา พื้นฐานสำคัญของการวาดเส้นของเด็กอยู่ที่ ความสามารถในการควบคุมเส้น ให้เป็นไปตามที่เด็กต้องการ เด็กที่ไม่เคยฝึกการวาดเส้นมาก่อน จะไม่สามารถประสานสัมพันธ์ระหว่างประสาทตากับมือได้ดี ดังนั้นควรเปิดโอกาสให้เด็กทำงานตามสบาย จะวาดเส้นขนาดเล็กหรือใหญ่ วาดเป็นเรื่อง หรือไม่เป็นเรื่องก็ได้ ซึ่งอาจจะช่วยเด็ก ในเรื่องการแนะนำวัสดุ อุปกรณ์ และการแสดงวิธีใช้ อุปกรณ์ ให้เด็กดูเป็นตัวอย่าง อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในกิจกรรมประเภทนี้ ได้แก่ ดินสอสีดำ ดินสอสี สีเทียน สีชอล์ค สีเมจิก ปากกาลูกกลิ้ง ปากกาปลายสักหลาด และพู่กัน

2 กิจกรรมระบายสี

กิจกรรมประเภทนี้ มุ่งเน้นการส่งเสริมพัฒนาการทางกล้ามเนื้อมือ กับสายตา ได้เป็นอย่างดี การสอนระบายสีให้เด็ก ต้องคำนึงถึงอยู่เสมอว่า กิจกรรมนี้เป็นประสบการณ์ใหม่สำหรับเด็ก ฉะนั้นเพื่อให้มีความละเอียด จึงต้องอธิบายวิธีการใช้สี การถือพู่กัน การจุ่มสีที่มากมาย การระบายสี และการล้างทำความสะอาด กิจกรรมที่ขาดไม่ได้ในกิจกรรมประเภทนี้ ได้แก่ การเขียนภาพด้วยนิ้วมือ (Finger Painting) และสีที่นิยมใช้กิจกรรมระบายสี ได้แก่ สีฝุ่น สีโปสเตอร์ สีเทียน และสีเมจิก

3 กิจกรรมภาพพิมพ์

เด็กอนุบาลส่วนใหญ่ จะชอบงานภาพพิมพ์มาก เพราะมีกิจกรรมหลายขั้นตอนน่าสนใจและเข้ากับวัยที่กำลังอยากรู้อยากเห็นของเด็ก การจัดกิจกรรมเกี่ยวกับภาพพิมพ์ จึงควรเริ่มต้นด้วยการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กได้เข้าใจเสียก่อนว่า ภาพพิมพ์คืออะไร เช่น ใช้สีโปสเตอร์ทาที่ด้านหลังของเศษวัสดุ แต่ที่เหมาะสมสำหรับเด็กอนุบาลคือ การพิมพ์ภาพจากแม่พิมพ์นูน เช่น ใบไม้ ขนนก ลูกโป่ง ลูกกุญแจ ก้านไม้ขีด ฯลฯ เป็นต้น

4 กิจกรรมประดิษฐาน

กิจกรรมที่เหมาะสมกับเด็กวัยนี้มากที่สุด จะเป็นงานดิน ได้แก่ การปั้นดิน โดยให้เด็กปั้นเป็นทรงกลม บันม้วนยาว ๆ เหมือนงู หรือปั้นอะไรก็ได้ตามใจชอบ หรือกดวัสดุต่าง ๆ ลงบนแผ่นดิน เช่น กดลูกกุญแจ กดเหรียญบาท หรือแผ่นดินเป็นแผ่นบาง ๆ แล้วขีดเขียนลงบนแผ่นดินนั้น การตัดแผ่นดินให้เป็นเส้นยาว ๆ หลาย ๆ เส้น แล้วนำมาถักหรือสานเป็นตาข่าย สิ่งที่สำคัญก็คือ ไม่ควรแนะนำเด็กปั้นเป็นรูปต่าง ๆ ที่ต้องดูให้รู้เรื่อง เช่น วัว ควาย สุนัข แมว เพราะว่าไม่มีเด็กคนใดในวัยนี้สามารถปั้นตามคำบอกได้

5 กิจกรรมประดิษฐ์ตกแต่ง

งานประดิษฐ์ตกแต่งที่เหมาะสมสำหรับเด็กวัยอนุบาล มีไม่มากนัก ส่วนใหญ่เป็นการเก็บสิ่งของที่ใช่แล้ว เช่น หลอดด้าย กาบมะพร้าว กล่องกระดาษ แกนกระดาษ ชำระ อับยารองเท้าและกล่องไม้ขีดไฟ นำมาประกอบเป็นสิ่งต่าง ๆ ตามที่ต้องการ เป้าหมายของงานประดิษฐ์ มิได้มุ่งให้เด็กแสดงออกทางศิลปะแต่เพียงอย่างเดียว แต่จะเน้นให้เด็กได้เรียนรู้การทำงาน ที่มีกระบวนการ หรือมีขั้นตอนด้วย

พราวพรรณ เหลืองสุวรรณ (2537 187) ได้กล่าวถึงการจัดกิจกรรมทางศิลปะสำหรับเด็ก มุ่งหวังที่จะให้สื่อให้เด็กพัฒนาทักษะต่าง ๆ ทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยแสดงความสามารถในการรวบรวมความคิดและความรู้สึกเกี่ยวกับ วัสดุ รูปร่าง สี และพื้นผิว

กล่าวสรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือเป็นกิจกรรมที่พัฒนากล้ามเนื้อมือและนิ้วมือรวมทั้งช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญาและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ กิจกรรมดังกล่าวจึงควรจัดให้แก่เด็กปฐมวัย ซึ่งในการจัดกิจกรรมควรคำนึงถึงตัวเด็ก พัฒนาการ ความต้องการ และธรรมชาติของเด็ก สิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่งควรเปิดโอกาสให้เด็กได้เลือกทำกิจกรรมด้วยตนเองให้มากที่สุด ควรเป็นผู้คอยดูแลอยู่ห่าง ๆ และคอยให้คำแนะนำเมื่อเด็กเกิดปัญหาและเป็นผู้จัดเตรียมวัสดุและอุปกรณ์ให้เพียงพอกับจำนวนเด็ก

2 2 1 6 ลักษณะการทำกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ

ได้มีผู้กล่าวถึงการจัดกิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กด้วยการใช้นิ้วมือไว้ดังนี้

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2537 223 – 284) ได้กล่าวถึง การจัดกิจกรรมการปั้นแป้งโด ดังนี้

- กิจกรรมการปั้นแป้งโด สามารถนำแป้งทำขนมมาใช้ทำกิจกรรมได้โดย แป้งทำขนมนั้นผสมขึ้นได้สะดวก มีความอ่อนนุ่มและนิ่มนวล ใช้นิ้วหรือนิ้วเล่นได้ง่าย เหมาะสำหรับเด็กเล่นเลียนแบบการทำขนมด้วยการใช้เครื่องมือเครื่องใช้ในการทำขนมจำลองสำหรับเด็กใช้เล่น ได้แก่ ไม้ค้ำแป้ง อาจตัดได้จากตำไม้วาดที่ไม่ใช่แล้วยาวท่อนละประมาณ 6 นิ้ว และพิมพ์ขนมสำหรับกดแผ่นแป้งที่ค้ำแล้วให้เป็นรูปตัวสัตว์ต่าง ๆ รูปดอกไม้และรูปเรขาคณิตต่าง ๆ มีดพลาสติกและลูกกลิ้งพลาสติกสำหรับใช้ตัดแผ่นแป้ง และที่สำคัญไม่ควรใช้ไม้ไผ่ หรือไม้อ้อมมาตัดทำไม้ค้ำแป้งให้เด็กเล่น เนื่องด้วยเด็กมักจะใช้แทงใส่เข้าไปในช่องไม้ ทำให้ติดแน่น ทำความสะอาดยาก หากแป้งมักหมกอยู่ในช่องไม้ ย่อมจะเกิดเชื้อรา เป็นอันตรายแก่เด็ก ซึ่งส่วนผสมแป้งขนมจะประกอบไปด้วย แป้งข้าวเจ้า 2 ส่วน แป้งข้าวเหนียว 1 ส่วน เกลือป่น 1 ส่วน สำหรับทำขนม และน้ำสะอาด อาจใช้แป้งสาลี 3 ส่วน แทนข้าวเจ้า และข้าวเหนียวก็ได้

วิธีผสมแป้งทำขนม

ดวงแป้งข้าวเจ้าและข้าวเหนียวตามส่วน ร่อนแป้งด้วยแร้งดาตีใส่ในชามอ่างใส่เกลือป่นตามส่วน ใช้มือคนแป้งกับเกลือป่นให้เข้ากัน ค่อย ๆ เทสีทำขนมที่ชงน้ำร้อนละลายแล้วลงในชามอ่าง ใช้มือทั้งสองนวดแป้ง แล้วค่อย ๆ เติมน้ำร้อนจัดลงบนแป้ง นวดจนแป้งเหนียวพอที่จะใช้ปั้นได้ ถ้าใช้แป้งสาลีแทนแป้งข้าวเจ้าและข้าวเหนียว ให้ใช้น้ำเย็นธรรมดาตามส่วน หากใช้น้ำร้อนนวดแป้งสาลี จะได้แป้งทำขนมที่เหนียวเหนียวมากเกินไป หรือการเติมน้ำน้อยเกินไป การนวดแป้งจะไม่เหนียวพอที่จะใช้ปั้น จะได้แป้งทำขนมที่ร่วนและแตกง่ายหรือการเติมน้ำมากเกินไป จะทำให้ได้แป้งทำขนมที่เหนียวติดมือเหนอะหนะ ทำให้การเล่นไม่เป็นที่สบอารมณ์ของเด็ก

วิธีเก็บรักษาแป้งทำขนม

การผสมแป้งทำขนมสำหรับเด็กใช้เล่นนั้น ควรใช้เล่นได้หลาย ๆ ครั้ง ประมาณ 1 สัปดาห์ วิธีเก็บแป้งทำขนมไม่ให้บูดและนิ่มนวล ให้ปฏิบัติดังนี้

- 1 ให้ปั้นแป้งทำขนมเป็นลูกกลมขนาดผลส้ม
- 2 ใช้ผ้าเนื้อนุ่ม ๆ เช่น ผ้าขนหนูเก่าไม่ใช้แล้ว ชุบน้ำบิดให้พอหมาดๆ ห่อแป้งที่ปั้นเป็นก้อนไว้แล้วนั้นให้มิดชิด

- 3 ใส่แป้งทำขนมที่ห่อผ้าไว้แล้วในถุงพลาสติก ใช้ยางรัดปิดปากถุงไม่ให้อากาศเข้า เก็บไว้ในตู้เย็นชั้นล่าง ซึ่งใช้เก็บผัก หรือที่เก็บผนังตู้เย็น หากไม่มีตู้เย็น ให้แขวนแป้งทำขนมที่ใส่ไว้ในถุงพลาสติกนอกหน้าต่าง ๆ เพื่อให้รับความเย็นจากธรรมชาติในเวลากลางวัน

- 4 เมื่อนำแป้งออกจากถุงพลาสติก ก่อนนำไปให้เด็กใช้เล่น ควรนวดแป้งทุกครั้ง ด้วยวิธีล้างมือให้สะอาด สลัดน้ำที่มือออกโดยไม่ต้องเช็ดให้แห้ง ใช้มือที่เปียกชื้นนวดแป้งนั้นจะช่วยให้ได้แป้งทำขนมที่อ่อนนุ่มนิ่มนวลเหมือนเดิม

การจัดกิจกรรมการปั้นแป้งโดสามารถจัดได้ดังนี้

- 1 เตรียมจัดแป้งทำขนมใส่จานพลาสติก 2 ใบ สำหรับเด็กจำนวน 6 คน แต่สำหรับเด็กจำนวน 4 คน จัดใส่จานพลาสติก 1 ใบ เช่นเดียวกับการจัดกิจกรรมปั้นด้วยดินน้ำมัน

- 2 ไม้ค้ำแป้งที่เตรียมไว้

- 3 ครอบงอนชนิดบรรจุขนมชั้นหวานที่ไม่ใช้แล้ว ตกแต่งครอบงอนด้วยเศษกระดาษห่อของขวัญ หรือเศษกระดาษสีประเภทอื่นให้เรียบร้อยสวยงาม จำนวน 2 ครอบงอน ใส่ไม้ค้ำแป้งในครอบงอน ๆ ละ 3 อัน สำหรับจำนวนเด็ก 6 คน ตั้งไว้สำหรับเด็ก 3 คนต่อ 1 ครอบงอน แต่สำหรับเด็ก 4 คน ใส่ไม้ค้ำแป้งในครอบงอนที่ตกแต่งเรียบร้อยแล้วจำนวน 4 อัน ตั้งไว้กลางโต๊ะจำนวน 1 ครอบงอน

4 จัดวางพิมพ์ขนม มีดพลาสติก และลูกกลิ้งพลาสติกในงานพลาสติกสำหรับเด็ก 6 คน ให้เล่น 3 คนต่อ 1 งาน แต่สำหรับเด็ก 4 คน จัดวางให้เล่น 4 คนต่อ 1 งาน

5 ควรใช้ผ้าชุบน้ำบิดพอหมาด ๆ คลุมแป้งทำขนมเพื่อป้องกันแป้งทำขนมแห้งและแข็งเมื่อถูกลม เช่นเดียวกับดินเหนียว

6 เตรียมวางงานพลาสติกสำหรับเด็กจัดผลงานการทำขนมไว้ที่โต๊ะนี้ด้วย เขียนชื่อเด็กบนแผ่นกระดาษสีเหลืองเล็ก ทาแป้งเปียกติดที่งานผลงานของเด็ก เพื่อให้เด็กเล่าผลงานให้เพื่อนฟัง

7 จัดวางผ้าเช็ดมือชุบน้ำบิดหมาด ๆ พับวางไว้ให้คนละหนึ่งผืน โคลัมบัส (Columbus 1986 90 – 98) ได้กล่าวถึงการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กด้วยการใช้นิ้วมือ โดยให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเขียนที่ถูกต้อง ควรมีการฝึกกล้ามเนื้อมัดเล็กก่อนโดยการใช้นิ้วหัวแม่มือและนิ้วมือทั้งห้า ซึ่งจะสามารถทำให้เด็กมีทักษะทางการเขียนที่ดีขึ้นและถ้ามีการฝึกกล้ามเนื้อนิ้วมือจะเป็นผลดีต่อการใช้ดินสอสีและดินสอสีเทียนต่อไปในอนาคต และยังสามารฝึกกล้ามมือของเด็กได้ดี

กิจกรรมปั้นแป้งโดสามารถพัฒนาเด็กที่มีพัฒนาการทางกล้ามเนื้อมัดเล็กไม่แข็งแรงโดยผู้ปกครองสามารถทำได้ด้วยตนเองที่บ้านโดยวิธีการดังนี้ การเตรียมวัสดุอุปกรณ์สำหรับการปั้นแป้งโด ประกอบไปด้วยแป้งสาลี 1 ถ้วยตวง น้ำมันพืช 1 ช้อนชา เกลือป่น ½ ถ้วยตวง ครีมนอฟฟาร์ทาร์ 1 ช้อนโต๊ะ น้ำ 1 ถ้วยตวง และสีผสมอาหาร

วิธีทำ

- 1 ผสมสีลงในน้ำ
- 2 ผสมแป้ง เกลือป่น น้ำมันพืช น้ำ ครีมนอฟฟาร์ทาร์ และสีผสมอาหารลงในหม้อ แล้วคนให้เข้ากัน

- 3 นำไปตั้งไฟอ่อน ๆ แล้วคนจนแป้งจับกันเป็นก้อน

- 4 นำไปผึ่งให้คลายความร้อน

- 5 เก็บใส่กล่องภาชนะ

วิธีการเล่นแป้งโด

- 1 เด็กปั้นแป้งโดด้วยนิ้วมือแล้วสามารถตกแต่งหรือสร้างจินตนาการได้ด้วยตนเอง เช่น การปั้นเป็นมนุษย์หิมะแล้วมีการนำมาตกแต่งลักษณะรูปร่างหน้าตาหรืออาจจะนำมา ตกแต่งด้วยไม้จิ้มฟันแล้วนำไปรองบนแผ่นกระดาษ เพื่อมิให้แป้งโดตกลงตามบริเวณพื้นห้องเรียน และนอกจากนี้การเล่นแป้งโดยังมีประโยชน์สำหรับเด็กในเรื่องของจำนวนและช่วยในการหยิบ จับ และถือดินสอให้มีความแข็งแรง

- 2 นำแป้งโดมาปั้นเล่นโดยการสร้างเป็นรูปทรงต่าง ๆ ซึ่งจากการนวดแป้งจะช่วยให้กล้ามเนื้อมัดเล็กแข็งแรง

3 ถ้าต้องการประดิษฐ์เป็นรูปทรงต่าง ๆ โดยสามารถนำมา
ฉีก ดึง บั่น และทำตามจินตนาการออกมาเป็นสิ่งที่ตนต้องการเพื่อการพัฒนากล้ามเนื้อ
ประโยชน์จากการเล่นแป้งโด

1 ฝึกทักษะการใช้กล้ามเนื้อเล็กและการทำงานประสานสัมพันธ์
ระหว่างมือกับตา

2 ส่งเสริมจินตนาการความคิดสร้างสรรค์

3 ให้เกิดความสนุกสนาน

4 เสริมสร้างความเฉียบไวในการรับรู้และการเห็นพื้นผิว

ประสาทสัมผัส

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2537 300-301) ได้กล่าวถึงลักษณะ
การจัดกิจกรรมการละเล่นสืด้วยนิ้วมือไว้ดังนี้

1 จัดตั้งโต๊ะหนึ่งตัวขนาด 60 x 120 x 60 ซม. พื้นหน้าโต๊ะอัด
ด้วยฟอรั่มก้าซึ่งมีพื้นเรียบสีอ่อน ๆ เช่น สีฟ้าอ่อน สีชมพูอ่อน ๆ หรือสีขาว เป็นต้น มีความมัน
และลื่น สะดวกแก่การทำความสะดวก ควรจัดกิจกรรมการเล่นละเล่นแป้งผสมสีด้วยนิ้วมือ และ
การเล่นละเล่นโคลนหรือโคลนผสมสีด้วยนิ้วมือไว้ ณ ด้านหนึ่งของห้องศูนย์การเรียนรู้ใกล้เคียง
ประตูห้อง เด็กจะยืนเล่นที่โต๊ะดังกล่าว ฉะนั้น โต๊ะเฉพาะสำหรับกิจกรรมนี้จึงมีความสูงกว่าโต๊ะ
ที่เด็กใช้นั่งเล่นโดยปกติ เพื่อเด็กจะยืนเล่นและทรงตัวได้อย่างสะดวกสบาย

2 เตรียมขามแป้งผสมสีสำหรับละเล่นด้วยนิ้วมือ 6 ขาม ดังกล่าว
แล้วในเรื่องที่ 11 3 1 การเตรียมสื่อในศูนย์การเรียนรู้แบบกิจกรรมเสรีสำหรับเด็กปฐมวัย ใส่ช้อน
ประจำขามละ 1 คัน จัดขามวางในถาด วางถาดไว้กลางโต๊ะ จัดให้เด็กเล่นโต๊ะละ 2 คน อย่าง
มากจัดเพียง 2 โต๊ะ ตั้งโต๊ะให้ติดกันสำหรับเด็กเล่นคราวละ 4 คน หากจัดให้เด็กเล่นเพียงโต๊ะ
เดียวจำนวน 2 คน จัดขามแป้งผสมสีให้ 4 ขาม พร้อมช้อนประจำขาม วางขามในถาด วางถาด
ไว้กลางโต๊ะเช่นเดียวกัน

3 วางฟองน้ำหรือเศษผ้าในถาดด้วย 4 ชั้น สำหรับเด็กเล่น 4 คน
ถ้าให้เด็กเล่นเพียงโต๊ะเดียว 2 คน จัดให้เพียง 2 ชั้น

4 ชันใส่น้ำสะอาด 1 ชัน วางกลางโต๊ะ

5 เสื่อกันเปื้อนชนิดปิดทั้งข้างหน้าและข้างหลังสำหรับเด็ก แขนว
เสื่อกันเปื้อนไว้ใกล้กับโต๊ะที่เล่น ให้พอดีกับจำนวนเด็กที่กำหนดให้เล่นเท่านั้น

6 ตั้งโต๊ะวางกระดาษสำหรับใช้เล่นละเล่นสีใกล้กับโต๊ะกิจกรรมที่เล่น

7 ถังใส่น้ำสะอาดสำหรับล้างมือเมื่อเล่นเสร็จแล้ว ตั้งไว้ใกล้โต๊ะที่เล่น
ที่เหมาะสม และสะดวกแก่เด็ก เพื่อป้องกันเด็กนำมือที่เปื้อนไปป้าย ณ ที่อื่น ๆ ก่อนไปล้างมือ
ถูสบู่อีกครั้งหนึ่ง

8 แขนวผ้าเช็ดมือไว้ใกล้กับที่ตั้งถังน้ำ

9 ซึ่งเชื่อกำร่าวสำหรับแขนภาพที่ละเลงเล่นแล้ว ณ ที่เหมาะสม เพื่อฝังให้แห้งใช้ไม้หนีบผ้าหนีบกระดาษให้ติดกับราวเชือก

ปีเตอร์เซ็น (Petersen 1986 80) ได้กล่าวถึงการทำกิจกรรมด้วยนิ้วมือ คือ การเขียนภาพด้วยนิ้วมือมีลำดับขั้นตอนวิธีทำโดยนำแป้งมันทั้งไว้ให้เย็นแล้วผสมกับสี คนให้เข้ากัน และผสมด้วยเกล็ดสบู่ แล้วนำฟองน้ำชุบน้ำให้ชุ่ม ปาดลงบนกระดาษวาดเขียนที่เตรียมไว้ หยดสีผสมแป้ง 1 ช้อน แล้วใช้อุ้งมือหรือฝ่ามือทั้งสองละเลงให้สีติดให้ทั่วกระดาษ แล้วเขียนภาพด้วยส่วนต่าง ๆ ของมือ เช่น อุ้งมือ หลังมือ ท่อนแขน และนิ้วมือ จะใช้ได้ทุกส่วน วางทิ้งไว้ให้แห้ง

ประโยชน์ของการเขียนภาพด้วยนิ้วมือ

การเขียนภาพด้วยนิ้วมือเด็กจะได้รับประโยชน์หลายประการ สามารถพัฒนากล้ามเนื้อมือให้แข็งแรง ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และเสริมสร้างความเจ็บปวดในการรับรู้ และการเห็นพื้นผิวจากประสาทสัมผัส

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2537 289-300) ได้กล่าวถึง ลักษณะการจัดกิจกรรมการวาดภาพระบายสี ไว้ดังนี้

- จัดตั้งโต๊ะมาตรฐาน 1 ตัว ขนาด 60 x 120 x 50 ซม สำหรับ ศูนย์วาดภาพระบายสีด้วยดินสอสีเทียนไว้ด้านหนึ่งของห้องศูนย์การเรียน ตามผังที่หนึ่ง จัดเก้าอี้ให้เด็กนั่งเล่นที่โต๊ะจำนวน 6 คน แต่ตามผังที่สอง จัดให้เด็กเล่นจำนวน 4 คน วิธีจัดศูนย์วาดภาพระบายสีด้วยดินสอสีเทียน ดังนี้

ศูนย์ที่จัดให้เด็กเล่นจำนวน 6 คน

- 1 วางกระดาษอัดสำเนาที่ไม่ใช่แล้ว แต่ด้านหลังไม่มีตัวหนังสือไว้กลางโต๊ะประมาณ 20 แผ่น
- 2 ใส่ดินสอสีเทียนขนาดแท่งใหญ่ใส่ถ้วยกระดาษที่เตรียมไว้แล้ว ถ้วยละ 12 แท่ง จำนวน 2 ที่ วางไว้ให้เด็กหยิบใช้วาดภาพระบายสี 1 ที่ ต่อเด็ก 3 คน

ศูนย์ที่จัดให้เด็กเล่นจำนวน 4 คน

- 1 วางกระดาษอัดสำเนาที่ไม่ใช่แล้ว แต่ด้านหลังไม่มีตัวหนังสือไว้กลางโต๊ะประมาณ 10 – 15 แผ่น
- 2 ใส่ดินสอสีเทียนขนาดแท่งใหญ่ในถ้วยกระดาษที่เตรียมไว้แล้วหนึ่งถ้วยจำนวน 12 แท่ง วางไว้บนกระดาษอัดสำเนา

สำหรับแฮมมอนด์ และคนอื่น ๆ (Hammond & et al 1967 275 - 282) ได้กล่าวถึง กิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ คือ การวาดภาพระบายสี ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ให้โอกาสเด็กได้เคลื่อนไหวอย่างอิสระจากการระบายสี หรือจากการลากเส้นเป็นรูปทรงต่าง ๆ นอกจากนี้ยังเป็นการฝึกให้เด็กมีสมาธิในการทำงานอีกด้วย

จากเอกสารที่กล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า การทำกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือแสดงให้เห็นว่าเด็กจะมีความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็กและกล้ามเนื้อมือดีตามไปด้วย และในระหว่างการทำกิจกรรม เด็กยังมีโอกาสได้คิด รวมทั้งการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ซึ่งจะสามารถนำไปสู่ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์โดยครูเป็นผู้คอยจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ให้เพียงพอกับจำนวนเด็กและคอยให้คำแนะนำเมื่อเด็กเกิดปัญหา

2 2 1 7 สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ในการทำกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ

ได้มีผู้กล่าวถึงสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ในการจัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือไว้ดังนี้

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2537 221 – 223) ได้กล่าวถึงสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ในการจัดกิจกรรมการปั้น ดังนี้

วัสดุที่เด็กปฐมวัยใช้ปั้นเล่น ได้แก่ ดินน้ำมัน ดินเหนียว แป้งทำขนม และซีลีอโยไม้ผสมแป้งเปียก การเล่นปั้นของเด็กช่วยให้เด็กได้บริหารนิ้วมือ มือ และข้อมือ ให้แข็งแรงและแคล่วคล่อง อาจมีอุปกรณ์บางอย่างใช้กับการเล่นปั้นด้วย ย่อมช่วยให้เด็กเกิดทักษะการใช้นิ้วมือ มือ และข้อมือ ให้เคลื่อนไหวโดยอัตโนมัติ นับได้ว่าเป็นวิธีการเตรียมความพร้อมไปสู่การเขียนหนังสือวิธีหนึ่ง และเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กสร้างสรรค์ได้ตามใจชอบอีกด้วย

ดินน้ำมัน ส่วนผสมของดินน้ำมันประกอบด้วยดินขาว น้ำมันจาระบี และสีฝุ่น เมื่อสัมผัสจะเหนียวติดมือ และมีกลิ่นเหม็นของน้ำมันจาระบี ครูปฐมวัยส่วนมากมักนิยมซื้อดินน้ำมันให้เด็กใช้ปั้นเล่นเนื่องด้วยราคาไม่แพงนักและสะดวกในการเก็บรักษาเพียงรวบรวมดินน้ำมันเก็บไว้ในกระป๋อง ปิดฝาให้แน่น เมื่อจะใช้ก็หยิบใช้ได้ทันที แต่มีข้อเสียคือ เมื่อเด็กใช้เล่นเป็นประจำนาน ๆ ย่อมหมักหมมเชื้อโรคอยู่ในดินน้ำมัน หากนำไปตากแดดหรือให้ความร้อน เพื่อฆ่าเชื้อโรค ดินน้ำมันก็จะแห้งและแข็ง ใช้ปั้นไม่ได้ แม้วางตากลมอยู่นาน ๆ ดินน้ำมันก็จะแห้งแข็งเช่นเดียวกัน หากต้องเปลี่ยนดินน้ำมันใหม่ทุกสัปดาห์ย่อมต้องจ่ายเงินซื้อใหม่ ส่วนดีของดินน้ำมันก็คือ มีสีต่าง ๆ สวย ๆ ให้เล่นได้หลายสี แต่ความนิ่มนวลสู้ดินเหนียวหรือแป้งผสมสีไม่ได้

ดินเหนียว ธรรมชาติของดินเหนียว มีสีดำ สีเทา สีน้ำตาล สีเหลือง และสีอิฐแดง ทั้งสีเข้มและสีอ่อนมากน้อยต่างกัน และมีดินเหนียวสีขาวที่จังหวัดปราจีนบุรี และ จังหวัดสุราษฎร์ธานีด้วย ดินเหนียวมีทั้งแข็งและอ่อนนุ่ม ดินเหนียวที่ดูความร้อนจากแสงอาทิตย์ย่อมจะแห้งและแข็ง ถ้าเป็นดินเหนียวที่ขุดจากแม่น้ำ บึง หนอง คลอง คู จะมีลักษณะอ่อนนุ่มเนื่องด้วยมีน้ำหล่อเลี้ยง หากดินเหนียวที่ละลายอยู่ในแหล่งน้ำจะมีลักษณะเป็นโคลน ดินเหนียวที่จะนำมาให้เด็กใช้เล่นปั้นควรเป็นดินเหนียวจากแหล่งน้ำที่สะอาดและมีลักษณะนิ่มนวล เมื่อใช้ปั้นจะไม่เปราะเปื้อนมือ แม้สีของดินเหนียวตามธรรมชาติจะไม่ชวนใจเด็กมากเท่าดินน้ำมัน แต่เด็ก ๆ ก็ชอบใจที่จะเล่นปั้นด้วยดินเหนียว เพราะไม่เหนียวติด

มือ นิ่มนวลกว่าดินน้ำมัน และไม่มึนเหนียวเหนียวเหมือนดินน้ำมัน ครูปฐมวัยอาจใช้สีฝุ่น หรือดินลูกรังสีเข้มชนิดใช้ระบายสีแทนสีฝุ่นผสมดินเหนียวขาวช่วยให้มีสีต่าง ๆ ได้ แม้จะเป็นดินเหนียวที่ได้จากแหล่งสะอาดก็ตาม ครูปฐมวัยก็ไม่ควรจะไปวางใจในความสะอาดและปลอดภัยเพียงพอสำหรับเด็กจะใช้ปั้นเล่น อย่างน้อยก็มีการรด ทราบ หิน ใบหญ้า ใบไม้ และเศษแก้วปะปนอยู่ ฉะนั้น จำเป็นต้องทำให้ดินเหนียวสะอาดและปลอดภัยก่อนนำมาให้เด็กใช้ปั้นเล่น

สัญลักษณ์ สุวรรณรัตน์ (2533 21) ได้กล่าวถึงสื่อเพื่อจัดกิจกรรมการปั้น ดังนี้

กิจกรรมการปั้น เป็นการฝึกการใช้นิ้วมือของเด็กให้คล่องแคล่ว ในระยะแรกจะต้องฝึกเด็กให้รู้จักการทุบดิน คลึงดิน ม้วนดิน และแผ่ดินให้เป็นแผ่น เมื่อเด็กใช้มือได้คล่องแล้วจึงฝึกให้เด็กปั้นสิ่งต่าง ๆ ตามใจชอบ สื่อที่ใช้ในการปั้น ได้แก่

1 ดินเหนียว เป็นดินเหนียวจากแหล่งน้ำสะอาด และมีลักษณะนิ่มนวล

2 ดินน้ำมัน

3 แป้งทำขนม เป็นแป้งผสมระหว่างข้าวเจ้า และข้าวเหนียว หรืออาจใช้แป้งสาลีแทน

4 แป้งสี หรือแป้งโด

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2537 237 – 238) ได้กล่าวถึงสื่อวัสดุ อุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมการละเล่นสีด้วยนิ้วมือ ดังนี้

การเตรียมแป้งผสมสีสำหรับละเล่นด้วยนิ้วมือ อาจใช้แป้งมันหรือแป้งข้าวโพดหรือแป้งสาลี ชนิดใดชนิดหนึ่งก็ได้ จำนวน ½ ถ้วย เติมน้ำเดือด 3 ถ้วย ยกตั้งบนเตาไฟ กวนให้ทั่วราว 1 นาที จะเดือดปุด ๆ ใส่สบู่เกล็ดลักษณะประมาณ 1 – 2 ช้อนโต๊ะ แล้วแบ่งใส่ชาม 6 ชาม ใส่สีฝุ่นที่ละลายไว้ชั้น ๆ แล้ว ประมาณชามละ 1 – 2 ช้อนกาแฟ คนให้เข้ากัน ผสมสีให้ต่าง ๆ กันชาม ละ 1 สี เด็ก ๆ จะมีแป้งสำหรับละเล่นสีเล่น 6 สี ใส่ช้อนประจำชามละ 1 คัน เพื่อกันบูด ควรแกว่งสารส้มในน้ำที่ใช้ผสมแป้งเสียก่อน หรือหยดน้ำมันกานพลูนิดหน่อยแทนก็ได้

- การเตรียมสื่อให้เด็กเล่นละเล่นแป้งผสมสี จำเป็นต้องมีโต๊ะที่มีความสูงพอเหมาะที่เด็กยืนเล่นได้อย่างสะดวกสบาย โดยเฉลี่ยประมาณ 60 – 65 ซม. พื้นหน้าโต๊ะควรอัดด้วยฟอรั่มกึ่งแข็งที่มีพื้นสีอ่อนเรียบ ไม่มีลวดลาย มัน และสิ้น สะดวกแก่การรักษาความสะอาดหรืออาจปูโต๊ะด้วยพลาสติกก็ได้ เพื่อป้องกันพลาสติกเลื่อนไปมาขณะเล่นละเล่นสี ใช้เบ็กกตพลาสติกให้ติดกับโต๊ะ แต่ต้องกดเบ็กไว้ใต้ขอบโต๊ะ เพื่อความปลอดภัยขณะเด็กเล่นละเล่นสี

- กระดาษที่จะใช้สำหรับละเล่นนั้น โดยปกติใช้กระดาษสี ขาวหน้ามัน ไม่ดูดและไม่ซึมน้ำ แต่ราคาแพงและค่อนข้างหาซื้อได้ยาก หรือใช้กระดาษสีน้ำตาลชนิดหนา หรือกระดาษวาดเขียนก็ได้ ควรใช้กระดาษแผ่นใหญ่ขนาด ½ แผ่นของกระดาษหนังสือพิมพ์รายวันทั้งนี้เพื่อให้เด็กละเล่นได้อย่างกว้างขวาง ช่วยให้การบริหารร่างกายตั้งแต่

ไหล ลำแขน มือ และนิ้วมือ ให้เคลื่อนไหวเป็นจังหวะ หากใช้กระดาษแผ่นเล็กขนาดกระดาษอัดสำเนา การละเล่นของเด็กได้บริหารร่างกายในวงแคบกว่า อย่างไรก็ตาม ครูปฐมวัยจำเป็นต้องเลือกกระดาษราคาเขาหรือได้เปล่า เช่น กระดาษหนังสือพิมพ์รายวันที่ไม่ใช่แล้ว เลือกใช้แผ่นกระดาษที่มีเพียงตัวหนังสือสีเทาๆ จะเหมาะสมมาก แต่กระดาษประเภทนี้เมื่อถูกน้ำและละเล่นนาน ๆ จะเปื่อยยุ่ยได้ง่าย จึงจำเป็นต้องคิดค้นหาวิธีการใช้กระดาษประเภทนี้ให้ได้ประโยชน์ทัดเทียมกัน เพื่อป้องกันเสื้อผ้าเด็กเปราะเปื้อน จำเป็นต้องเตรียมเสื้อผ้ากันเปื้อนพลาสติกชนิดที่ปิดทั้งข้างหน้าและข้างหลัง เตรียมถังใส่น้ำล้างมือ และผ้าเช็ดมือไว้ให้ด้วย ครูต้องไม่ลืมผูกผ้ากันเปื้อนพลาสติกสำหรับตนเองด้วย เสื้อและผ้ากันเปื้อนพลาสติกง่ายต่อการทำความสะอาด

นิตยา ประพฤติกิจ (2539 126) ได้กล่าวถึงสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการละเล่นด้วยนิ้วมือ ดังนี้

การละเล่นด้วยนิ้วมือ นับว่าเป็นวิธีการระบายอารมณ์ที่ดีวิธีหนึ่งสำหรับเด็ก ๆ เพราะสามารถแสดงออกได้หลายอารมณ์ เช่น สนุกสนาน สนใจ อยากรู้อยากเห็น ไม่พอใจหรือเศร้า บางทีอาจแสดงความรู้สึกกลัว (เมื่อเห็นภาพ) แล้วต้องรีบลบออก

การละเล่นด้วยนิ้วมือ ช่วยให้เด็กใช้ประสาทสัมผัสได้ดีที่สุดบางครั้งครูอาจใส่ทราย ข้าวสาร กากเพชร หรือเศษกระดาษลงในสีบ้าง เพื่อให้เด็ก ๆ ได้ประสบการณ์หลาย ๆ รูปแบบ สำหรับสีที่ใช้ละเล่นควรใส่น้ำยาล้างจานลงไปด้วยเพื่อช่วยให้ล้างออกได้ง่าย

วัสดุที่ใช้ สีสำหรับละเล่น กระดาษปรีฟ หรือผ้าใบ ฟองน้ำ สำหรับชุบน้ำลูบกระดาษหรือโต๊ะ และไว้ทำความสะอาดด้วย ราวสำหรับตากภาพและผ้าพลาสติกกันเปื้อน

ขั้นการละเล่นสี ครูควรเตรียมการตามขั้นตอนต่อไปนี้ เพื่อให้เด็กทำกิจกรรมได้อย่างราบรื่น

- 1 บอกกติกาให้เด็กทราบ
- 2 ลูบโต๊ะ ที่จะวางกระดาษด้วยฟองน้ำเปียก หรือจะลูบที่กระดาษก็ได้ เพื่อให้กระดาษติดที่ผิวโต๊ะ
- 3 ปูกระดาษให้เรียบบนโต๊ะ
- 4 ตักสีใส่ลงในกระดาษสัก 1 ช้อนโต๊ะ
- 5 เปิดเพลงเบา ๆ ระหว่างเด็กละเล่นสี
- 6 บอกให้เด็กรู้ว่า นอกจากเด็กจะใช้นิ้วละเล่นแล้ว อาจใช้เล็บ กำมือ ฝ่ามือ หรือข้อมือช่วยก็ได้
- 7 ส่งเสริมให้เด็กได้ช่วยทำความสะอาด โดยเตรียมฟองน้ำและน้ำไว้ให้พร้อม

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2537 231 – 232) ได้กล่าวถึงสื่อ
วัสดุ อุปกรณ์ ในการจัดกิจกรรมวาดภาพด้วยนิ้วมือ ดังนี้

ดินสอสีเทียน ที่เหมาะสำหรับเด็กปฐมวัยต้องมีขนาดใหญ่

เส้นผ่าศูนย์กลาง 1 ซม ยาว 11 ซม เรียกว่าดินสอสีเทียนขนาดยักษ์ (Giant Crayon) บางที
ผู้ใหญ่บางคนคิดว่าเด็กตัวเล็กมีนิ้วมือเล็ก ต้องใช้ดินสอสีเทียนแท่งเล็กเช่นที่มีจำหน่ายทั่วไปใน
ท้องตลาด มีความยาวเพียง 3 – 4 ซม หรือขนาดเท่านิ้วก้อยของเด็ก เพราะ หักงายมาก ดินสอ
สีเทียนเช่นนี้ไม่เหมาะสำหรับเด็กปฐมวัย เพราะไม่ช่วยให้เด็กมีทักษะการจับถือดินสอได้ถนัด
และถูกวิธี

กระดาษปรู๊ฟ หรือกระดาษอัดสำเนาแล้วเหลือใช้ ชนิดที่มีตัวหนังสือ
หน้าเดียวใช้ได้ดี แม้กระดาษอัดสำเนาที่มีตัวหนังสือสีเทา ๆ ทั้งสองหน้าเป็นพื้นสีกระดาษ เด็ก
ก็ไม่รังเกียจ เพราะเมื่อขีดเขียนลงบนกระดาษแล้วจะได้สีขาว ๆ เส้นใหญ่จากดินสอสีเทียน
แท่งใหญ่

ถ้วยกระดาษไม้ใช้แล้ว ขนาดสูง 8 ½ ซม ซ้อนสองใบเพื่อให้
แข็งแรง พันถ้วยกระดาษ ด้วยกระดาษห่อของขวัญที่ไม่ใช้แล้วสีขาวให้เรียบร้อย ใส่ดินสอสี
เทียน 12 แท่ง (สีเทียน 1 กล่อง มี 12 แท่ง) ปลายดินสอสีเทียนทุกแท่งจะโผล่พ้นปากถ้วย
ประมาณ 3 ซม เพื่อให้เด็กเลือกใช้สีได้ตามใจชอบ สะดวก และมีระเบียบ หากใส่สีเทียนลงใน
กล่องกระดาษหรือกระป๋องที่มีความลึกจนดินสอสีเทียนจมอยู่ภายในกล่องหรือกระป๋องนั้น ย่อม
จะไม่สะดวกแก่เด็กในการหยิบและเลือกสี แม้ใส่ดินสอสีเทียนในกระบะหรือถาดก็ตาม ดินสอ
สีเทียนก็จะนอนอยู่ระเนระนาด ไม่เป็นระเบียบ ไม่ชวนใจให้หยิบใช้

สัญลักษณ์ สุวรรณรงค์มี (2533 20) ได้กล่าวถึงสื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรม
ประเภทวาดภาพ ไว้ดังนี้

การวาดภาพของเด็ก เป็นการแสดงออกทางความคิดและจินตนาการ
 อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือสื่อสารในการใช้ภาษาของเด็กด้วย สื่อที่ใช้ในการวาดภาพ ได้แก่

- 1 กระดาษวาดเขียน
- 2 กระดาษปรู๊ฟ หรือกระดาษอัดสำเนา
- 3 ดินสอสี
- 4 ดินสอ
- 5 ดินสอสีเทียน ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 1 เซนติเมตร ยาว

11 เซนติเมตร

กล่าวสรุปได้ว่า สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ที่นำมาใช้ในการทำกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ
จะต้องคำนึงถึงวัย พัฒนาการ เหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนการสอนและที่สำคัญจะ
ต้องสร้างเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้ ซึ่งการเตรียมสื่อที่ดีจะเป็นเสมือนสิ่งเร้าที่กระตุ้นให้เด็ก
อยากสัมผัส ทดลอง และนำไปสู่การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ต่อไป

2 2 1 8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ

งานวิจัยต่างประเทศ

ฮิลการ์ด (พรรณี ช เจนจิต 2528 35 , อ้างอิงจาก Hilgard 1932 36 – 56) ได้ทำการศึกษาเรื่องความพร้อมพบว่า เด็กที่มีอายุมากกว่าจะเขียนรูปได้เร็ว และง่ายกว่าเด็กที่มีอายุน้อย ซึ่งจากการทดลองกับเด็กกลุ่มหนึ่งอายุประมาณ 2 – 3 ขวบ โดยการฝึกให้ติดกระดาษ ปินบันได และการใช้กรรไกร เป็นเวลา 12 สัปดาห์ ผลปรากฏว่าหลังการฝึกหัด 12 สัปดาห์ เด็กในกลุ่มทดลองสามารถทำกิจกรรมเหล่านี้ได้ดีกว่ากลุ่มควบคุม หลังจากนั้นกลุ่มควบคุมได้รับคำแนะนำให้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นภายในเวลา 1 สัปดาห์ ผลปรากฏว่าเด็กกลุ่มนี้ทำได้ดีเท่ากับเด็กกลุ่มแรก ซึ่งได้รับการฝึกหัดมาเป็นเวลา 3 เดือน ดังนั้นจากผลการทดลองสรุปได้ว่าเด็กอายุมากกว่าใช้เวลาในการฝึกการใช้กล้ำมเนื้อเล็กน้อยกว่าเด็กที่มีอายุน้อย

เดนนิส (อารี เพชรผุด 2528 92 , อ้างอิงจาก Dennis 1941 337- 343) ได้ทำการทดลองเกี่ยวกับพัฒนาการทางด้านกล้ำมเนื้อโดยใช้ฝาแฝดเทียม (Fraternal Twins) นำมาเลี้ยงโดยแยกเด็กไว้ และไม่ให้ฝึกหัดเกี่ยวกับการใช้กล้ำมเนื้อเลย จนกระทั่งอายุ 9 เดือน เมื่อมาเปรียบเทียบกับเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบธรรมดา ปรากฏว่ามีพัฒนาการทางกล้ำมเนื้อคล้ายคลึงกัน นอกจากนี้ยังพบว่าการตอบสนองธรรมดา ๆ เด็กสามารถทำได้ด้วยตนเองไม่ต้องมีการมองเห็น การสอนหรือการเลียนแบบ การตอบสนองในปีแรกเป็นไปด้วยตนเองทั้งสิ้นและเมื่อเด็กอายุ 2 ขวบขึ้นไป การตอบสนองต่าง ๆ ไม่ได้เกิดขึ้นกับตัวเด็กเองโดยเฉพาะแต่จะขึ้นอยู่กัสิ่งแวดลอมทางสังคมเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เพราะเด็กได้เรียนรู้สิ่งแวดลอมทางสังคมเพิ่มขึ้น

งานวิจัยในประเทศ

กรวิภา สรรพกิจจางง (2532 45) ได้ศึกษาความสามารถในการใช้กล้ำมเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัย โรงเรียนสาธิตอนุบาลละอออุทิศ ที่ได้รับการฝึกกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แตกต่างกัน ผลการศึกษา พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการฝึกกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ แบบอิสระ มีความสามารถในการใช้กล้ำมเนื้อเล็กสูงกว่ากลุ่มเด็กปฐมวัย ที่ได้รับการฝึกกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบชี้แนะ ทั้งนี้เด็กที่ได้มีโอกาสฝึกประสบการณ์การใช้กล้ำมเนื้อเล็กอย่างอิสระตามความสามารถ ความสนใจของบุคคลอย่างเต็มที่ นอกจากนี้ยังค้น พบว่า การทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยนั้นนอกจากส่งผลถึงความพร้อมทางด้านกล้ำมเนื้อเล็กแล้วส่งผลรวมถึงทักษะต่าง ๆ เช่น การมองเห็น การสังเกต การฟัง การปฏิบัติตาม คำสั่ง การคิด จินตนาการ และการแก้ปัญหา ซึ่งนับว่าเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการเรียนรู้ของเด็กในระดับต่อไป

รัชณี รัตนา (2533 71) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการใช้กล้ำมเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัย ที่ผู้ปกครองใช้กิจกรรมชุดให้ความรู้แก่ผู้ปกครองกับเด็กปฐมวัยที่

ผู้ปกครองใช้ในกิจกรรมในชีวิตประจำวัน ผลการศึกษาพบว่าความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัยที่ผู้ปกครองใช้กิจกรรมจากชุดให้ความรู้แก่ผู้ปกครองสูงกว่าความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัยที่ผู้ปกครองใช้กิจกรรมในชีวิตประจำวัน และเมื่อเปรียบเทียบภายในกลุ่มพบว่าทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมต่างก็มีความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็กสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง

จากเอกสารที่กล่าวมาสรุปได้ว่า กล้ามเนื้อเล็กเป็นการประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อ นิ้วมือและตา อันเป็นพื้นฐานสำคัญในการเตรียมความพร้อมด้านการเขียน การทำกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือเป็นกิจกรรมที่ส่งผลต่อพัฒนาการทุกด้านของเด็กปฐมวัย โดยเด็กได้มีโอกาสศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองในการใช้มือหยิบจับสัมผัสกับวัตถุและทำกิจกรรมต่าง ๆ ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ รวมทั้งการใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ซึ่งการจัดกิจกรรมที่เร้าความสนใจจะช่วยให้เด็กเกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน และส่งเสริมให้การประสานงานระหว่างสายตาและมือเป็นไปอย่างกลมกลืน ซึ่งจะส่งผลต่อพัฒนาการเด็กปฐมวัยตามศักยภาพและเป็นพื้นฐานของการพัฒนาทางด้านต่าง ๆ ต่อไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

- 1 การกำหนดประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง
- 2 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 4 การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นนักเรียนชาย – หญิง อายุระหว่าง 4 -5 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 จำนวน 2 ห้อง 50 คน ของโรงเรียนสาธิตอนุบาลมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นนักเรียนชาย – หญิง อายุระหว่าง 4 - 5 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 ของโรงเรียนสาธิตอนุบาลมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร จำนวน 15 คน ได้มาโดยวิธีการสอบ 2 ห้อง เลือกเด็กที่มีคะแนนความคิดสร้างสรรค์ต่ำมาก 15 คน อันดับสุดท้ายมาเป็นกลุ่มตัวอย่างในการทดลอง

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีดังนี้

- 1 แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของ เจลเลนและเออร์บัน (Jellen and Urban)
- 2 แผนการจัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

- 1 แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของ เจลเลนและเออร์บัน (Jellen and Urban)

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์เจลเลนและเออร์บัน (Jellen and Urban) ซึ่งมีลำดับขั้นตอน ดังนี้

1 1 ศึกษาแนวคิดทฤษฎี หลักการ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแบบทดสอบ เจลเลนและเออร์บัน (Jellen and Urban) ซึ่งเป็นแบบทดสอบที่มีการหาค่าความเชื่อมั่น โดยเจลเลนและเออร์บัน ได้นำแบบทดสอบไปใช้กับเด็กกลุ่มต่าง ๆ ได้ค่าความเชื่อมั่น ดังนี้ นำไปใช้กับเด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ได้ค่าความเชื่อมั่น 89 นำไปใช้กับเด็กพิเศษ หูตึง ได้ค่าความเชื่อมั่น 91 นำไปใช้กับเด็กที่เรียนโปรแกรมคณิตศาสตร์ ได้ค่าความเชื่อมั่น 94 และนำไปใช้กับเด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ได้ค่าความเชื่อมั่น 97 ตามลำดับ

1 2 ศึกษาลักษณะของแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของเจลเลนและเออร์บัน (Jellen and Urban) ซึ่งเป็นแบบทดสอบที่ใช้กระดาษและดินสอในการทดสอบเป็นรายบุคคล ซึ่งกำหนดรูปแบบดังนี้ คือ

1) ถ้าสิ่งที่กำหนดเป็นสิ่งเร้าที่จัดเตรียมไว้ในรูปของชิ้นส่วนเล็ก ๆ มีขนาด และรูปร่างแตกต่างกัน เช่น รูปมุมฉาก รูปครึ่งวงกลม รูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสปลายเปิด รูปจุด รูปรอยเส้นประ รูปเส้นโค้งด้วยตัว S ซึ่งประกอบอยู่ด้านในและด้านนอกกรอบสี่เหลี่ยมใหญ่ และถ้าการตอบสนองสิ่งเร้า ผู้ถูกทดสอบสามารถตอบสนองต่อสิ่งเร้าได้อย่างอิสระตามจินตนาการ โดยการวาดภาพขึ้นมาในขอบเขตของช่วงเวลาที่กำหนดให้และมีเกณฑ์สำหรับยึดถือเป็นหลักในการประเมินคุณค่าความคิดสร้างสรรค์จากผลการวาดภาพทั้งหมด

1 3 การใช้แบบทดสอบ

1 3 1 ผู้ถูกทดสอบจะได้รับแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ เจลเลน และเออร์บัน (Jellen and Urban) และดินสอ ซึ่งไม่มียางลบ เพื่อมิให้ผู้ตอบเปลี่ยนแปลงที่วาดแล้ว

1 3 2 ผู้ทดสอบอ่านคำสั่งซ้ำ ๆ และชัดเจน

1 3 3 เมื่อผู้ถูกทดสอบเข้าใจแล้วให้ลงมือวาดภาพ และถ้าหากมีคำถามในช่วงที่กำลังทำแบบทดสอบ ผู้ทดสอบอาจจะตอบคำถามได้ เช่น “หนูจะวาดรูปอะไร” ให้ครูตอบได้ว่า “เด็ก ๆ อยากรู้อะไรก็ได้ตามที่อยากวาดรูปที่วาดเป็นสิ่งที่ถูกต้องทั้งสิ้น ทำอย่างไรก็ได้ ไม่มีสิ่งใดผิด”

1 3 4 ในการทดสอบกำหนดเวลา 15 นาที หลังจากนั้นผู้ทดสอบจะเก็บข้อสอบ ทั้งหมด เขียนชื่อ อายุ เพศ และชื่อเรื่องหรือชื่อภาพที่ผู้ถูกทดสอบเป็นผู้ตั้งไว้ที่มุมขวาของแบบทดสอบ

1 3 5 ผู้ทดสอบจดบันทึกเวลาการทำแบบทดสอบของผู้ที่ทำเสร็จก่อน 12 นาที ไว้ที่มุมขวาของแบบทดสอบ และปฏิบัติเช่นเดียวกับข้อ 1 3 4

1 4 การศึกษาการให้คะแนนแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของ เจลเลน และเออร์บัน (Jellen and Urban) โดยมีเกณฑ์ คือ

- 1) การต่อเติม (Cn)
- 2) ความสมบูรณ์ (Cm)
- 3) ภาพที่สร้างขึ้นใหม่ (Ne)
- 4) การต่อเนืองด้วยเส้น (Ci)

- 5) การต่อเนื่องที่ทำให้เกิดเป็นเรื่องราว (Cth)
- 6) การข้ามเส้นกันเขตโดยการใช้ชิ้นส่วนที่กำหนดให้นอกกรอบใหญ่ (Bfd)
- 7) การข้ามเส้นกันเขตอย่างอิสระโดยไม่ให้ส่วนที่กำหนดให้นอกกรอบใหญ่ (Bfi)
- 8) การแสดงความลึก ไกล – ไกล หรือมิติของภาพ (Pe)
- 9) อารมณ์ขัน (Hu)
- 10) การคิดแปลกใหม่ ไม่คิดตามแบบแผน การวางภาพ (Uca)
- 11) การคิดแปลกใหม่ ภาพที่เป็นนามธรรมหรือไม่เป็นของจริง (Ucb)
- 12) การคิดแปลกใหม่ ภาพที่เป็นสัญลักษณ์หรือการใช้คำพูด (Ucc)
- 13) การคิดแปลกใหม่ ภาพที่ต่อเติมไม่ใช่ภาพที่วาดกันแพร่หลายทั่วไป (Ucd)
- 14) ความเร็ว (Sp)

แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของ เจลเลน และ เออร์บัน

(Jellen & Urban) 14 เกณฑ์ โดยการจัดเป็นกลุ่มออกเป็น 4 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 ความคิดริเริ่ม ข้อ 10, 11, 12 และ 13 คะแนนเต็ม 12 คะแนน

กลุ่มที่ 2 ความคิดคล่องตัว ข้อ 14 คะแนนเต็ม 6 คะแนน

กลุ่มที่ 3 ความคิดยืดหยุ่น ข้อ 6, 7, 8 และ 9 คะแนนเต็ม 24 คะแนน

กลุ่มที่ 4 ความคิดละเอียดลออ ข้อ 1, 2, 3, 4 และ 5 คะแนนเต็ม 30 คะแนน

1 5 ศึกษาเกี่ยวกับการใช้แบบทดสอบและเกณฑ์การให้คะแนนของแบบ

ทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของเจลเลนและเออร์บัน (Jellen & Urban) มีลำดับขั้นตอน ดังนี้ คือ ประธานปริญญาโทได้พาผู้วิจัยไปศึกษาการให้คะแนนกับอาจารย์ 3 ท่าน ซึ่งประกอบด้วยอาจารย์ดาร์ณี ศักดิ์ศิริผล อาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษาพิเศษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร อาจารย์รัตมี ไพน์เมืองหล้า อาจารย์ผู้สอนประจำโรงเรียนวัดบุญญราศรี จังหวัดชลบุรี และอาจารย์ ประสิทธิ์รักษ์ เจริญผล อาจารย์ผู้สอนโรงเรียนอนุบาลปานตะวัน

1 6 ผูกฝนการตรวจให้คะแนนความคิดสร้างสรรค์และนำไปทดลองกับเด็ก อนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 ของโรงเรียนสาธิตอนุบาลมหาวิทยาลัย ราชภัฏวไลยอลงกรณ์ โดยทำการทดสอบเด็ก จำนวน 15 คน แล้วนำแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์มาตรวจให้คะแนนกับท่านอาจารย์ 3 ท่าน ถ้าคะแนนของแต่ละท่าน แตกต่างกันไม่เกิน 4 คะแนน ถือว่าการตรวจให้คะแนนมีความเชื่อถือได้

1 7 นำแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของเจลเลนและเออร์บัน (Jelle and Urban) ไปทดลองใช้กับเด็กนักเรียนอนุบาลปีที่ 2 อายุ 4 ปี โรงเรียนสาธิต อนุบาลละอออุทิศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต (ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง) จำนวน 50 คน มาตรวจให้คะแนน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของคะแนน เนื่องจากแบบทดสอบความคิด สร้างสรรค์ของเจลเลนและเออร์บัน (Jellen & Urban) เป็นแบบทดสอบ ซึ่งจะมีบาง

เกณฑ์ค่อนข้างเป็นอัตนัย (Subjective) ซึ่งจากการตรวจให้คะแนนจากผู้ตรวจทั้งสี่ นำข้อมูลที่ได้มาหาค่าความเชื่อมั่นของคะแนนเท่ากับ 9856

2 แผนการจัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ

การสร้างแผนการจัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ ผู้วิจัยได้แบ่งลำดับขั้นตอนการทำแผนการจัดกิจกรรมเพื่อเป็นแนวทางในการวิจัย เป็นลำดับขั้นตอนดังนี้

2 1 ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ การศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะจัดออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มของศิลปะ ศึกษาคู่มือการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ศิลปะของเด็กของ สัตยัญลักษณ์ สุวรรณรัตน์ (2533) ศิลปศึกษาของวิรุณ ตั้งเจริญ (2539) และกิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กก่อนวัยเรียนของสดยา สายเชื้อ (2541) ส่วนในกลุ่มที่ 2 จะเป็นเรื่องของการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กก่อนวัยเรียนรวมทั้งสื่อการสอนในระดับปฐมวัยศึกษาของ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ (2537)

ซึ่งจากการศึกษาครั้งนี้ ได้รับความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการเด็กในเรื่องของศิลปะในขั้นของการขีดเขียน (อายุ 2 – 4 ปี) ขั้นก่อนแผนแบบ (อายุ 4 – 7 ปี) ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กอายุ 3 – 5 ปี ว่าเด็กในแต่ละช่วงอายุจะมีพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดเล็กทำอะไรได้บ้าง เพื่อนำมาปรับใช้กับการจัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือสำหรับเด็กอายุ 4 ปี การพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดเล็กจะเป็นแบบค่อยเป็นค่อยไป สิ่งที่ควรคำนึงสำหรับครูปฐมวัยในการจัดกิจกรรมก็คือ ควรที่จะส่งเสริมเด็กเพื่อจะนำไปสู่พัฒนาการทางการเขียนต่อไป และไม่ควรเร่งรัดเด็กเมื่อเด็กยังไม่มีความพร้อม รวมทั้งควรให้กำลังใจเด็กทุกคน เพื่อเป็นแรงเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้ที่ดี และได้รับความรู้เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนศิลปะเด็กก่อนวัยเรียนเกี่ยวกับลำดับขั้นตอนการสอน และวิธีการสอนกิจกรรมศิลปะเด็ก การเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ การจัดกิจกรรมศิลปะ สิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ซึ่งมีความสำคัญในการจัดกิจกรรมศิลปะ ควรคำนึงถึงวัย พัฒนาการ ความต้องการและธรรมชาติของเด็ก มีความเหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนการสอน และที่สำคัญจะต้องสร้างเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้เด็กได้เลือกทำกิจกรรมด้วยตนเองให้มากที่สุด การเตรียมสื่อที่ดีเป็นเสมือนสิ่งเร้าให้เด็กอยากสัมผัส ทดลอง ครูผู้สอนมีบทบาทเป็นผู้คอยดูแลอยู่ห่าง ๆ และคอยให้คำแนะนำเมื่อเด็กเกิดปัญหาและเป็นผู้จัดเตรียมวัสดุและอุปกรณ์ให้เพียงพอกับจำนวนเด็ก

2 2 สร้างแผนการทำกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ ซึ่งมีกรอบรายละเอียด ดังนี้

2 2 1 จุดมุ่งหมายของกิจกรรม กิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือมีจุดมุ่งหมายเน้นความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย 4 ด้าน ได้แก่ ดานความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องตัว ความคิดยืดหยุ่น และความคิดละเอียดลออ

2 2 2 ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมดำเนินการ ดังนี้

ชั้นนำ เป็นการนำเข้าสู่กิจกรรมด้วยการบริหารนิ้วมือ ด้วยการใช้เพลง คำคล้องจอง ปริศนาคำทาย และท่าทาง

ขั้นดำเนินกิจกรรม เด็กปฏิบัติงานศิลปะด้วยตนเองโดยเน้นการใช้นิ้วมือ ในการสร้างสรรค์ผลงานและตกแต่ง ต่อเติมจากสื่อวัสดุ อุปกรณ์ที่หลากหลาย ที่ครูเตรียมให้เด็ก โดยการใช้คำถามในระหว่างการทำกิจกรรมให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์

ขั้นสรุป เด็กและครูร่วมกันสรุปถึงการทำกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือและ จัดบันทึกรายละเอียดผลงาน

2 2 3 สื่อกิจกรรม สื่อที่ใช้ในกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ มีความหลากหลาย ราคาถูก หาได้ง่ายในท้องถิ่น รวมทั้งคำนึงถึงการนำมาใช้สร้างสรรค์ผลงานได้ตามคุณลักษณะ ของกิจกรรมกระตุ้นให้เด็กได้คิดสร้างสรรค์ด้วยตนเอง

2 2 4 การประเมินผล โดยการสังเกตผลงานของเด็ก และสังเกตพฤติกรรม ของเด็กจากคำพูด

2 3 เขียนแผนการจัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ ซึ่งประกอบด้วย

2 3 1 แนวการจัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ จัดขึ้นในช่วงเวลากิจกรรม สร้างสรรค์ ใช้ระยะเวลาในการดำเนินการ 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน โดยจัดในวันอังคาร วันพุธ และวันพฤหัสบดี ในเวลา 10 00 – 10 30 น วันละ 30 นาที

2 3 2 เขียนแผนการจัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ จำนวน 24 แผน ทำการ คัดเลือก 8 แผน เพื่อนำไปทดลองใช้กับเด็กก่อนนำไปเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจและ ปรับปรุงแก้ไข ซึ่งจากการนำไปทดลองใช้สิ่งที่พบก็คือ ในเรื่องของตัวกิจกรรม เมื่อทดลองไป แล้วในครั้งแรกกิจกรรมที่เด็กทำไม่สามารถมองเห็นกระบวนการของการใช้นิ้วมืออย่างชัดเจน เปรียบเสมือนกับกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยทั่วไปที่ครูผู้สอนในระดับปฐมวัยจัดให้แก่เด็ก ในช่วงกิจกรรมสร้างสรรค์ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้นำปัญหาที่เกิดขึ้นไปเรียนปรึกษาท่านอาจารย์ ประธานปริญญาธิพนธ์ จึงได้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ว่าสมควรที่จะปรับในสวนของขั้นนำ ขั้นดำเนินกิจกรรม และขั้นสรุป โดยทุก ๆ ขั้นตอนจะเน้นการใช้นิ้วมือ รวมทั้งมีการนำสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ที่หลากหลายมาให้เด็กได้ตกแต่ง ต่อเติม ตามความคิดจินตนาการของตนเอง กิจกรรม ศิลปะด้วยนิ้วมือ เมื่อสังเกตจะพบว่า เป็นกิจกรรมที่ไม่ใช่กิจกรรมศิลปะพื้นฐานโดยทั่วไป จะมีความพิเศษการที่เด็กได้ใช้นิ้วมือในการทำกิจกรรม รวมทั้งตกแต่งผลงาน และกิจกรรมมี หลากหลายรูปแบบ มีการใช้คำถามกระตุ้นให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์ และปัญหาที่พบอีก ประการหนึ่งในขณะทำการทดลองแผนการจัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ ในส่วนของความ ชัดเจนของภาษา บางครั้งเด็กจะมีความสับสนกับคำสิ่งที่ครูพูด ดังนั้น ควรใช้ภาษาที่ง่าย ๆ สามารถสื่อสารกับเด็กได้เข้าใจ ไม่ควรใช้คำที่ยากเกินไป และสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ในการนำไปใช้ ในการต่อเติมตกแต่ง ควรมีย่างหลากหลาย สับเปลี่ยนหมุนเวียน เด็กจะเกิดความสนใจอยาก ร่วมกิจกรรม แต่สื่อควรเป็นสิ่งที่หาง่าย ราคาถูก และมีอยู่ในท้องถิ่น ผู้วิจัยจึงขอความร่วมมือ จากเด็กกลุ่มตัวอย่างให้นำมาจากบ้าน เพื่อเด็กจะเกิดความรู้สึกว่าได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม

2 3 3 เลือกกิจกรรม เมื่อได้ทำการเขียนแผนการจัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ จำนวน 24 แผน เสร็จสมบูรณ์ก็นำมาคัดเลือกให้เหมาะสมกับวัย พัฒนาการ ความต้องการ และธรรมชาติของเด็ก กิจกรรมควรจะมีเรียงลำดับจากง่ายไปสู่ยาก เพราะเด็กแต่ละคนจะมีความแตกต่างระหว่างบุคคล คำถามที่ครูใช้ถามกระตุ้นในการทำกิจกรรมควรเป็นคำถามที่ไม่ซับซ้อน และวทวนจนเกิดความสับสน คำถามที่ใช้ควรเป็นคำถามสั้น ๆ กะทัดรัดและเข้าใจได้ง่าย

3 นำแผนการจัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบพิจารณาเนื้อหาความสอดคล้องของจุดมุ่งหมาย การดำเนินกิจกรรม สื่อการเรียน และการประเมินผล จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจและปรับปรุงแก้ไข ซึ่งผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วย

3 1 อาจารย์ดวงจิต ดีวิวัฒน์ อาจารย์ประจำภาควิชาศิลปกรรม คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร กรุงเทพมหานคร

3 2 อาจารย์ศศิธร จันทมฤก อาจารย์ผู้สอนนักเรียนชั้นอนุบาล 3 โรงเรียนสาธิตอนุบาลมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ กรุงเทพมหานคร

3 3 อาจารย์ปริญานุช จุลพรหม อาจารย์ผู้สอนโรงเรียนบ้านลำทองหลวง จังหวัดนครราชสีมา

4 ปรับปรุงแผนการจัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญซึ่งจากผลการตรวจของผู้เชี่ยวชาญให้มีการแก้ไข วิธีการจัดกิจกรรม โดยลำดับขั้นตอนใหม่ให้มีกระบวนการสร้างจินตนาการเพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ ปรับจุดมุ่งหมายให้เพิ่มมากขึ้นให้ตรงกับกิจกรรม และควรขยายเวลาในการทำกิจกรรมออกไปตามความเหมาะสม

5 นำแผนการจัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือที่ปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนอนุบาลปีที่ 2 จำนวน 15 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาข้อบกพร่องของแผนจัดกิจกรรม แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งให้สมบูรณ์ขึ้น จากผลการนำแผนกิจกรรมไปทดลองใช้พบว่า เด็กสามารถทำตามขั้นตอนของกิจกรรมในเวลาเหมาะสม ต้องปรับความชัดเจนของภาษาคำสั่ง ในการจัดทำกิจกรรมแต่ละขั้นตอน

6 นำแผนการจัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือที่ปรับปรุงแล้วไปจัดทำเป็นแบบฉบับจริงเพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างในการทดลองต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบทดลอง (Experimental Design) ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองโดยอาศัยการทดลองกลุ่มเดียว วัดผลก่อนและหลังการทดลอง (The Single group and Pre test – Post test Design) นำมาปรับให้เหมาะสมกับงานวิจัย ดังแสดงในตาราง 2

ตาราง 2 แบบแผนการทดลอง

กลุ่มทดลอง	T ₁	X	T ₂
เมื่อ T ₁ แทน	การทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ก่อนการทดลอง		
T ₂ แทน	การทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์หลังการทดลอง		
X แทน	การทำกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ		

วิธีการดำเนินการทดลอง

การทดลองครั้งนี้ ดำเนินการในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 เป็นเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน คือ วันอังคาร พุธ และพฤหัสบดี ในเวลาเช้า 10 00 – 10 30 น วันละ 30 นาที รวม 24 วัน โดยมีลำดับขั้นตอนดังนี้

- 1 กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มเด็กจำนวน 2 ห้อง แล้วเลือกเด็กที่ความคิดสร้างสรรค์มีคะแนนความคิดสร้างสรรค์ต่ำมาก 15 คนสุดท้าย มาเป็นกลุ่มตัวอย่างในการทดลอง
- 2 สร้างความคุ้นเคยกับเด็กในกลุ่มตัวอย่าง เป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์
- 3 นำแบบทดสอบเจเลนและเออร์บัน (Jellen & Urban) มาทดสอบก่อนการทดลอง (Pretest) กับกลุ่มตัวอย่าง
- 4 ดำเนินการจัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ ดังตาราง 2

ตาราง 3 แผนการจัดกิจกรรม

สัปดาห์ที่	วัน	กิจกรรม
1	อังคาร พุธ พฤหัสบดี	ปั้นแป้งโด วาดภาพด้วยนิ้ว การละเลงสี
2	อังคาร พุธ พฤหัสบดี	ฉีกกระดาษ ตกแต่งภาพ พิมพ์ภาพด้วยนิ้ว ขยำกระดาษเป็นรูปต่าง ๆ
3	อังคาร พุธ พฤหัสบดี	พิมพ์ภาพด้วยนิ้ว และตกแต่ง ปั้นทรายสี วาดภาพด้วยนิ้ว

ตาราง 3 (ต่อ)

สัปดาห์ที่	วัน	กิจกรรม
4	อังคาร พุธ พฤหัสบดี	พิมพ์ภาพด้วยนิ้ว การละเลงสี ปั้นแป้งโด
5	อังคาร พุธ พฤหัสบดี	ขยุ่มกระดาษเป็นรูปต่าง ๆ การฉีกกระดาษเป็นเส้น และตกแต่ง พับกระดาษ
6	อังคาร พุธ พฤหัสบดี	ปั้นทรายสี วาดภาพด้วยนิ้ว ฉีกกระดาษนิตยสาร และตกแต่ง
7	อังคาร พุธ พฤหัสบดี	การละเลงสี พิมพ์ภาพด้วยนิ้ว ขยุ่มกระดาษเป็นรูปต่าง ๆ
8	อังคาร พุธ พฤหัสบดี	การขูดสี และใช้นิ้ววาดภาพ ปั้นแป้งโด พับกระดาษ

5 เมื่อสิ้นสุดการทดลอง ผู้วิจัยได้นำแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ เจลเลน และ เออร์บัน (Jellen & Urban) ไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง

6 นำแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ มาตรวจให้คะแนนร่วมกับผู้เชี่ยวชาญ

7 นำข้อมูลที่ได้จากแบบทดสอบมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

เปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ก่อนและหลังการทดลองใช้ t-test แบบ Dependent Sample

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากการทดลองไปวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ ดังนี้

1 สถิติพื้นฐาน (ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ 2538 59 – 73)

1.1 คะแนนเฉลี่ย (Mean)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ \bar{X}	แทน	คะแนนเฉลี่ย
$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
N	แทน	จำนวนเด็กปฐมวัยในกลุ่มตัวอย่าง

1.2 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) คำนวณจากสูตร (ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ 2538 : 79) ดังนี้

$$S = \sqrt{\frac{N\sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ S	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน
N	แทน	จำนวนเด็กปฐมวัยในกลุ่มตัวอย่าง
$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
$\sum X^2$	แทน	ผลรวมของคะแนนนักเรียนแต่ละตัวยกกำลังสอง

2 สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ

สถิติที่ใช้หาการประเมินค่าความเชื่อมั่นของผู้ประเมิน (Interclass Correlation Coefficient ICC โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha - Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach) (บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์ 2545 : 2000)

$$a = \frac{k}{k-1} \left\{ 1 - \frac{\sum S_i^2}{S^2} \right\}$$

เมื่อ a	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์ของผู้ประเมิน
k	แทน	จำนวนข้อของเครื่องมือ
$\sum S_i^2$	แทน	ผลรวมความแปรปรวนของคะแนนเป็นรายข้อ
S_i^2	แทน	คะแนนความแปรปรวนของคะแนนสอบทั้งฉบับ

3 สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน

3.1 สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน เปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดสร้างสรรค์ก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้ t-test แบบ Dependent Samples (ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ 2538 : 104) ดังนี้

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{N\sum D^2 - (\sum D)^2}{N-1}}}$$

โดย $df = N - 1$

เมื่อ t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน t-distribution
D	แทน	ความแตกต่างของคะแนนแต่ละคู่
N	แทน	จำนวนคน
$\sum D$	แทน	ผลรวมทั้งหมดของผลต่างของคะแนนระหว่างก่อนและหลังการทดลอง
$\sum D^2$	แทน	ผลรวมของกำลังสองของผลต่างของคะแนนระหว่างก่อนหลังการทดลอง

4 การแปลผลระดับคะแนนความสามารถในการคิดสร้างสรรค์จากแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของเจเลนและเออร์บัน (Jellen & Urban) โดยในการแปลผลคะแนนดิบใช้เกณฑ์ ดังนี้

เมื่อได้คะแนนรวมต่ำกว่า 24 คะแนน มีความคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับต่ำ และถ้าได้คะแนนรวมต่ำกว่า 24 – 47 คะแนน มีความคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับปานกลาง คะแนนรวมตั้งแต่ 48 คะแนนขึ้นไป มีความคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับสูง (อนินทิตา โปชะภุษณะ 2535)

การแปลคะแนนดิบ ใช้เกณฑ์การแปลผล ดังตาราง 4 - 8

ตาราง 4 การแปลผลระดับคะแนนความคิดสร้างสรรค์ในภาพรวม

คะแนน	ร้อยละ	หมายความว่า
43 20 ขึ้นไป	60 ขึ้นไป	มีความคิดสร้างสรรค์ในระดับสูง
28 90 – 42 48	41 - 59	มีความคิดสร้างสรรค์ในระดับปานกลาง
0 00 – 28 80	40	มีความคิดสร้างสรรค์ในระดับต่ำ

ตาราง 5 การแปลผลระดับคะแนนด้านความคิดริเริ่ม

คะแนน	ร้อยละ	หมายความว่า
7 20 ขึ้นไป	60 ขึ้นไป	มีความคิดริเริ่มในระดับสูง
4 90 – 7 10	41 - 59	มีความคิดริเริ่มในระดับปานกลาง
0 00 – 4 80	40	มีความคิดริเริ่มในระดับต่ำ

ตาราง 6 การแปลผลระดับคะแนนด้านความคิดคล่องตัว

คะแนน	ร้อยละ	หมายความว่า
3 60 ขึ้นไป	60 ขึ้นไป	มีความคิดคล่องตัวในระดับสูง
2 50 – 3 54	41 - 59	มีความคิดคล่องตัวในระดับปานกลาง
0 00 – 2 40	40	มีความคิดคล่องตัวในระดับต่ำ

ตาราง 7 การแปลผลระดับคะแนนด้านความคิดยืดหยุ่น

คะแนน	ร้อยละ	หมายความว่า
14 40 ขึ้นไป	60 ขึ้นไป	มีความคิดยืดหยุ่นในระดับสูง
9 70 – 14 16	41 - 59	มีความคิดยืดหยุ่นในระดับปานกลาง
0 00 – 9 60	40	มีความคิดยืดหยุ่นในระดับต่ำ

ตาราง 8 การแปลผลระดับคะแนนด้านความคิดละเอียดลออ

คะแนน	ร้อยละ	หมายความว่า
17 70 ขึ้นไป	60 ขึ้นไป	มีความคิดละเอียดลออในระดับสูง
12 10 – 17 70	41 - 59	มีความคิดละเอียดลออในระดับปานกลาง
0 00 – 12 00	40	มีความคิดละเอียดลออในระดับต่ำ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้เข้าใจตรงกันในการแปลความหมายของการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
\bar{X}	แทน	คะแนนเฉลี่ย
SD	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
\bar{D}	แทน	ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ย
$S_{\bar{D}}$	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนเฉลี่ย
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณา t - distribution
P	แทน	ค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ
*	แทน	ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ $P < 05$

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

- 1 การหาค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนความคิดสร้างสรรค์ของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้
- 2 การเปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนความคิดสร้างสรรค์ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ
- 3 การเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนความคิดสร้างสรรค์ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ จำแนกรายด้าน โดยใช้ t-test หรือ Dependent

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับขั้น ดังนี้

- 1 การหาค่าสถิติพื้นฐานคะแนนความคิดสร้างสรรค์ของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้
สถิติพื้นฐานครั้งนี้หาค่าเฉลี่ยเพื่อจัดระดับ สูง ปานกลาง และต่ำ โดยยึดเกณฑ์

ดังนี้คือ

ร้อยละ	60 ขึ้นไป	หมายความว่า	ความคิดสร้างสรรค์ในระดับสูง
ร้อยละ	41 – 50	หมายความว่า	ความคิดสร้างสรรค์ในระดับปานกลาง
ร้อยละ	40	หมายความว่า	ความคิดสร้างสรรค์ในระดับต่ำ

ตาราง 9 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนความคิดสร้างสรรค์ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ

แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์	N	คะแนน	ก่อนการทดลอง			หลังการทดลอง		
			\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ
1 ความคิดริเริ่ม	15	12	1 02	0 68	ต่ำ	2 40	1 09	ต่ำ
2 ความคิดคล่องตัว	15	6	1 25	1 77	ต่ำ	2 70	1 90	ปานกลาง
3 ความคิดยืดหยุ่น	15	24	2 10	2 59	ต่ำ	11 53	3 84	ปานกลาง
4 ความคิดละเอียดลออ	15	30	10 90	3 99	ต่ำ	19 35	4 53	สูง
รวม		72	15 27	6 36	ต่ำ	35 98	7 34	ปานกลาง

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 9 ปรากฏว่า ก่อนการทดลองเด็กปฐมวัย มีความคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับต่ำทั้ง 4 ด้าน หลังการทดลอง พบว่า เด็กปฐมวัยมีความคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านความคิดริเริ่มอยู่ในระดับต่ำ ด้านความคิดคล่องตัว ด้านความคิดยืดหยุ่นอยู่ในระดับปานกลาง และด้านความคิดละเอียดลอออยู่ในระดับสูง

2 การเปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนความคิดสร้างสรรค์ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ

การวิเคราะห์ข้อมูลตอนนี้ ผู้วิจัยได้นำคะแนนความคิดสร้างสรรค์ โดยรวมของนักเรียนก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือนำมาคำนวณวิเคราะห์หาความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยและความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของคะแนนความแตกต่างก่อนและหลังทำการทดลอง โดยใช้ t-test แบบ Dependent Sample ปรากฏดังแสดงในตาราง 10

ตาราง 10 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนความคิดสร้างสรรค์ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ

การทดสอบ	N	\bar{X}	SD	\bar{D}	$S_{\bar{D}}$	t	P
ก่อนการทดลอง	15	15.27	6.36				
				20.72	7.05	11.38*	0.000
หลังการทดลอง	15	35.98	7.34				

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $P < 05$

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 10 ปรากฏว่าความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 05 โดยหลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยมากกว่าก่อน ($\bar{X} = 15.27$) และหลังการทดลอง ($\bar{X} = 35.98$) แสดงว่า กิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยมีความคิดสร้างสรรค์โดยรวมสูงขึ้น

3 การเปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนความคิดสร้างสรรค์ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ จำแนกรายด้าน โดยใช้ t-test หรือ Dependent

การวิเคราะห์ข้อมูลในสวอนนี้ ผู้วิจัยได้นำคะแนนก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือของคะแนนความคิดสร้างสรรค์ จำแนกรายด้าน มาคำนวณเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังทำการทดลอง ปรากฏดังแสดงในตาราง 11

ตาราง 11 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนความคิดสร้างสรรค์ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ จำแนกรายด้าน

แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์	คะแนน	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		\bar{D}	$S_{\bar{D}}$	t	P
		\bar{X}	SD	\bar{X}	SD				
1 ความคิดริเริ่ม	12	1.02	0.68	2.40	1.09	1.38	1.36	3.95*	0.001
2 ความคิดคล่องตัว	6	1.25	1.77	2.70	1.90	1.45	2.37	2.37*	0.032
3 ความคิดยืดหยุ่น	24	0.10	2.59	11.53	3.84	9.43	3.60	10.16*	0.000
4 ความคิดละเอียดลออ	30	10.90	3.99	19.35	4.53	8.45	5.23	6.26*	0.000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $P < 05$

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 11 เมื่อพิจารณาจำแนกรายด้าน ปรากฏว่า ก่อนและหลังการทดลอง เด็กปฐมวัยมีความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องตัว ความคิดยืดหยุ่น และความคิด

ละเอียดลออ หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 05 โดยหลังการทดลองมีค่าเฉลี่ย ด้านที่ 1 ความคิดริเริ่ม ($\bar{X} = 2.40$) ด้านที่ 2 ความคิดคล่องตัว ($\bar{X} = 2.70$) ด้านที่ 3 ความคิดยืดหยุ่น ($\bar{X} = 11.53$) และด้านที่ 4 ความคิดละเอียดลออ ($\bar{X} = 19.35$) สูงกว่าก่อนการทดลอง ($\bar{X} = 1.02$, $\bar{X} = 1.25$, $\bar{X} = 0.10$, $\bar{X} = 10.90$) ตามลำดับ

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบการทดลองกลุ่มเดียว มุ่งศึกษาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์ศิลปะด้วยนิ้วมือ ให้ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาได้ประโยชน์ในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งมีลำดับขั้นตอนของการวิจัยและผลสรุปดังนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

- 1 เพื่อศึกษาระดับความคิดสร้างสรรค์ก่อน – หลังการจัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ
- 2 เพื่อเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ

สมมติฐานการวิจัย

ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยหลังการทำกิจกรรมสูง โดยรวมและแต่ละด้านก่อนการจัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นนักเรียนชาย – หญิง อายุระหว่าง 4 - 5 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 จำนวน 2 ห้อง จำนวน 50 คน โรงเรียนสาธิตอนุบาลมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นนักเรียนชาย – หญิง ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 โรงเรียนสาธิตอนุบาลมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร จำนวน 15 คน โดยทำการทดสอบนักเรียนทั้ง 2 ห้อง เลือกเด็กมีคะแนนความคิดสร้างสรรค์ต่ำมาก 15 คน อันดับสุดท้ายมาเป็นกลุ่มตัวอย่างในการทดลอง

ตัวแปรที่ศึกษา

- 1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การทำกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ
- 2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์

เครื่องมือในการศึกษาค้นคว้า

- 1 แผนการจัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ จำนวน 24 แผน
- 2 แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของ เจลเลน และ เออร์บัน (Jellen & Urban 1986 The Test for Creative Thinking – Drawing Production)

วิธีการดำเนินการทดลอง

ศึกษาเกี่ยวกับการใช้แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของ เจลเลน และ เออร์บัน (Jellen & Urban) พร้อมทั้งเกณฑ์การให้คะแนน ได้รับคำแนะนำในการตรวจให้คะแนนความคิดสร้างสรรค์จากผู้เชี่ยวชาญ ทั้งนี้ ผู้วิจัยก็ได้ทำการฝึกฝนการตรวจเกณฑ์การให้คะแนนของแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ โดยนำผลการตรวจให้คะแนนจากผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าความสอดคล้องของเกณฑ์การให้คะแนนจากผู้ประเมินทั้ง 4 ท่าน แล้วจึงนำแผนการจัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพของแผน พร้อมทั้งนำมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ ก่อนการเก็บข้อมูล ได้เข้าพบผู้บริหารโรงเรียน เพื่อชี้แจงพร้อมทั้งอธิบายจุดประสงค์และรูปแบบของการวิจัยให้เข้าใจ รวมทั้งขอพบครูประจำชั้น เพื่อชี้แจงถึงรูปแบบของงานวิจัย และขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล หลังจากนั้น จึงทำการสร้างความคุ้นเคยกับเด็กกลุ่มตัวอย่างเป็นเวลา 1 สัปดาห์ แล้วทำการทดสอบก่อนการทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของเจลเลนและเออร์บัน (Jellen & Urban) ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองด้วยตนเอง โดยการเก็บข้อมูลพื้นฐาน จากการจัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 เป็นเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน ครั้งละประมาณ 30 นาที รวมทั้งสิ้น 24 ครั้ง เมื่อสิ้นสุดการทดลอง ผู้วิจัยได้ทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของกลุ่มตัวอย่าง หลังทำการทดลองด้วยแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของ เจลเลน และ เออร์บัน (Jellen & Urban) แล้วทำการตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ เพื่อนำคะแนนไปวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

- 1 หาค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ โดยนำข้อมูลไปหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของเด็กปฐมวัย โดยใช้โปรแกรม SPSS for Windows
- 2 วิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนความคิดสร้างสรรค์ โดยรวมก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ โดยใช้ t-distribution แบบ Dependent Sample
- 3 วิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนความคิดสร้างสรรค์ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ

4 วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของคะแนน โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha – Coefficient)

สรุปผลการวิจัย

1 ระดับความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย หลังจากที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ โดยเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 9 04 เมื่อพิจารณาทางด้าน พบว่า ความคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มากที่สุดคือ ด้านความคิดละเอียดลออ รองลงมาคือ ด้านความคิดคล่องตัว ความคิดยืดหยุ่น และความคิดริเริ่ม เรียงตามลำดับ โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3 49 2 70 2 25 และ 0 60 ตามลำดับ

2 ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย หลังจากที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือสูงขึ้น ก่อนการจัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมืออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 01 โดยก่อนการทดลองมีค่าคะแนนเฉลี่ยเป็น 4 23 คะแนน และหลังการทดลองมีค่าคะแนนเฉลี่ยเป็น 9 05 คะแนน มีค่าผลต่างคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4 82 คะแนน

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาระดับความคิดสร้างสรรค์ โดยรวมและรายด้านของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 05 โดยหลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยมากกว่าก่อน ($\bar{X} = 15 27$) และหลังการทดลอง ($\bar{X} = 35 98$) ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ สามารถส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยให้พัฒนาสูงขึ้น อภิปรายได้ดังนี้

1 กิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ เป็นการจัดกิจกรรมที่เน้นให้เด็กได้ปฏิบัติงานศิลปะด้วยตนเอง โดยเน้นการใช้นิ้วมือในการสร้างสรรค์ผลงานและตกแต่ง เช่น การปั้นแบ่งโด การวาดภาพด้วยนิ้วมือ และวาดภาพলেงสี ในขั้นตอนสุดท้ายของการทำกิจกรรมทุกกิจกรรมจะมีการจัดเตรียม สื่อ วัสดุอุปกรณ์ หลากหลายไว้ให้เด็กได้ทำการตกแต่งเพิ่มเติมอย่างอิสระตามความคิดจินตนาการของตนเอง ซึ่งสื่อ วัสดุอุปกรณ์ ดังกล่าวที่ใช้ในการทำกิจกรรมเป็นสื่อที่หาได้ง่าย ราคาถูก และสามารถนำมาสร้างสรรค์ผลงานได้ ตามคุณลักษณะของกิจกรรม ตัวอย่างเช่น หลอดกาแฟ กระดาษนิตยสาร การดาษห่อของขวัญ กระดาษหนังสือพิมพ์ กระดาษสา โฟมห่อลูกแอปเปิ้ล ลวดกำมะหยี่ เกล็ดปลา ใบไม้แห้ง ดอกไม้แห้ง ฯลฯ เด็กมีโอกาที่จะเลือกใช้สื่อ วัสดุอุปกรณ์ ที่จัดเตรียมไว้จำนวนเท่าใดก็ได้แล้วแต่ความสนใจของเด็ก ในสัปดาห์ที่ 1 – 2 เด็กจะคิดสร้างสรรค์ผลงานได้ไม่มากนัก ทำให้ผลงานที่ได้มีรายละเอียดน้อย แต่เมื่อเริ่มเข้าสู่สัปดาห์ที่ 3 ของการทดลอง เด็กเริ่มที่จะมีการคิดสร้างสรรค์ผลงานเพิ่มขึ้นทุกครั้ง จึงทำให้ผลงานมีรายละเอียดมากขึ้น ผลงานมีความคิดริเริ่มแปลกใหม่ โดยเด็กจะทราบโดยอัตโนมัติ เมื่อนำสื่อ วัสดุอุปกรณ์ หลอดกาแฟ ลวดกำมะหยี่ การดาษห่อของขวัญ ฯลฯ ไปวางบนโต๊ะ

กิจกรรม เด็กจะพูดขึ้นว่า “คุณครูคะหลุดกาแพ นำไปใช้ตกแต่งต่อเติมผลงานใช้ใหม่คะ” คุณครูตอบว่าใช่คะ ในระหว่างการทำกิจกรรม เด็กมีความกระตือรือร้น และตื่นเต้นที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมและปฏิบัติกิจกรรมด้วยความสนุกสนาน เพลิดเพลิน รวมทั้งบรรยากาศในการเรียนรู้ เป็นไปอย่างเสรี เด็กมีอิสระในการคิดและการแสดงออก ซึ่งในระหว่างการจัดกิจกรรมบทบาทของครู ก็มีความสำคัญในการที่ใช้คำถามกระตุ้นให้เด็กได้คิดอยู่ตลอดเวลา ตัวอย่างเช่น จากกิจกรรมการปั้นแป้งโด ขณะที่เด็กปั้นแป้งโดหลากหลายสี ครูเป็นผู้คอยกระตุ้น ชักถามถึงสิ่งที่เกิดขึ้น ดังนี้ “สิ่งที่เด็กปั้นคืออะไร” “แป้งโดมีลักษณะและรูปร่างเหมือนอะไร” และ “สิ่งที่เด็กปั้นสามารถนำไปต่อเติมเป็นอะไรได้บ้าง” เป็นต้น ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นวิธีการฝึกให้เด็กได้รู้จักคิดหาคำตอบ หาประโยชน์หรือสิ่งที่เกี่ยวข้องกับสิ่งเร้า ที่กำหนดให้ในปริมาณมากและไม่ซ้ำกัน ภายในเวลาที่กำหนด โดยขณะทำกิจกรรมเด็กได้รับความรู้เป็นอิสระทั้งในการคิดและการแสดงออก มีบรรยากาศที่อบอุ่นเป็นกันเอง สนุกสนานไม่เคร่งเครียด และใช้จินตนาการอย่างเต็มที่ ทำให้เด็กได้รับรู้ประสบการณ์ต่าง ๆ เพิ่มขึ้น ได้ไปพบเห็นสิ่งใหม่ ๆ ทำให้คิดถึงคำตอบที่ตัวเองเคยตอบคำถามครั้งที่ผ่านมา นั่นคือคำถามมีส่วนกระตุ้นให้เด็กได้ใช้สติปัญญา มีความคิดในการคิดตอบสนองต่อสิ่งเร้าให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ และมีความคิดที่แปลกใหม่ไม่ซ้ำแบบใคร ตลอดจนมีรายละเอียดในการคิดให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น สอดคล้องกับกิลฟอร์ด (Guilford 60 – 64) ในเรื่องแบบโครงสร้างทางสติปัญญา ซึ่งมีลักษณะเป็น 3 มิติ คือ มิติด้านเนื้อหา มิติด้านวิธีการคิด และมิติผลของการคิด มิติทั้งสามนี้มีส่วนเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กัน ถ้ามิติด้านหนึ่งเพิ่มขึ้น มิติอีก 2 ด้าน ก็ย่อมมีโอกาสเพิ่มขึ้นด้วย ผู้ที่มีมิติด้านเนื้อหา มาก เมื่อถูกกระตุ้นให้คิด จะเกิดกระบวนการทำงานของสมอง สามารถนำเนื้อหาจำกัด ความคิดสร้างสรรค์ก็เช่นเดียวกับผู้ที่มีความรู้ และประสบการณ์ สามารถเปรียบได้กับมิติด้านเนื้อหา มาก เมื่อถูกกระตุ้นให้คิดด้วยคำถามสมองก็จะพยายามนำเนื้อหาที่มีอยู่มาคิดด้วยวิธีการต่าง ๆ เมื่อความรู้ และประสบการณ์ก็ย่อมสามารถคิดด้วยวิธีการต่าง ๆ ได้หลายรูปแบบ เกิดเป็นวิธีการคิดอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งเปรียบได้กับมิติด้านผลของการคิด ย่อมมากขึ้นด้วยบทบาทครู จึงเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก ดังที่อาร์ รังสินันท์ (2537 82 – 83) กล่าวว่า การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์สามารถกระทำได้ โดยครูผู้สอนจะต้องมีความกระตือรือร้นต่อคำถามที่แปลก ๆ ของเด็กด้วยการตอบคำถามอย่างมีชีวิตชีวา ชี้แนะให้เด็กหาคำตอบจากแหล่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง และครูก็อาจจะเปลี่ยนบทบาทจากผู้ชี้แนะ ลดการอธิบายและการบรรยายลง เพื่อให้เด็กได้มีส่วนร่วมริเริ่มกิจกรรมด้วยตนเองมากขึ้น รวมทั้งเปิดโอกาสให้เด็กได้สำรวจ ค้นคว้า ทดลอง เด็กจะชอบทำกิจกรรมและใช้วัสดุต่าง ๆ ซ้ำ ๆ กัน เพื่อสร้างสิ่งต่าง ๆ ซึ่งเป็นโอกาสที่เด็กจะใช้ความคิดริเริ่มและจินตนาการ ส่วนในขั้นตอนสุดท้ายของการจัดกิจกรรมจะเป็นการสรุปผลงานของเด็ก เด็กจะทำการทบทวนการทำงานพร้อมทั้งสะท้อนความรู้สึกนึกคิดของตนเป็นการกระตุ้นให้เกิดความคิดจินตนาการ ส่งเสริมให้เกิดสร้างสรรค์ด้วย อีกทั้งการที่ครูแสดงการชื่นชมด้วยการพยักหน้า ตั้งใจฟังเด็กเล่าเรื่องจากผลงาน ทำให้เด็กรู้สึกว่าการที่ตนนำเสนอมีความสำคัญ เป็นที่น่าสนใจสำหรับคนอื่น ๆ สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่ง

กระตุ้นและส่งเสริมให้เด็กเกิดการตอบสนองที่ดี เป็นวิธีการเสริมแรงวิธีหนึ่งซึ่งส่งผลต่อการเรียนรู้ของเด็กให้พัฒนาสูงขึ้น สอดคล้องกับ สกินเนอร์ (Skinner) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้ว่าการกระทำใด ๆ ถ้าได้รับการเสริมแรงจะมีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นอีก ส่วนการกระทำใด ๆ ที่ไม่ได้รับการเสริมแรงมีแนวโน้มที่ความถี่ของการกระทำนั้นลดลง และหายไปในที่สุด ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วารุณี นวลจันทร์ (2539 78 – 87) ที่ได้ศึกษาวิจัย การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบต่อเติมผลงานที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ผลการศึกษา พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์แบบต่อเติมผลงานมีความคิดสร้างสรรค์สูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์แบบปกติดังมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 01 โดยกลุ่มทดลองมีค่าคะแนนเฉลี่ยก่อนการทดลอง 17 20 และหลังการทดลองมีคะแนนเฉลี่ย 26 20 ส่วนกลุ่มควบคุมมีค่าคะแนนเฉลี่ยก่อนการทดลอง 17 13 หลังการทดลองมีค่าคะแนนเฉลี่ย 20 46 จากการสังเกตของผู้วิจัย พบว่า การจัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือเป็นกิจกรรมที่เด็กได้ปฏิบัติงานศิลปะด้วยตนเอง โดยเป็นศิลปะที่เน้นการใช้นิ้วมือในการสร้างสรรค์ผลงานและตกแต่ง ซึ่งกลุ่มตัวอย่างในการทดลองมีความสนใจ สนุกสนาน เพลิดเพลิน และมีความกระตือรือร้น ในการเข้าร่วมกิจกรรมเป็นอย่างดี

2 การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย อาจกล่าวได้ว่าในช่วง 6 ขวบแรก ของชีวิตเป็นระยะที่เด็กมีจินตนาการสูงรวมทั้งศักยภาพด้านความคิดสร้างสรรค์ กำลังพัฒนา หากเด็กได้รับการจัดประสบการณ์ หรือกิจกรรมที่เหมาะสมต่อเนื่องตามลำดับก็เท่ากับเป็นการวางรากฐานที่มั่นคงสำหรับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการของ อีริคสัน กล่าวว่า เด็กวัย 3 – 6 ปี เป็นระยะที่เด็กมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ถ้าหากได้รับการสนับสนุน ให้มีส่วนร่วมในการคิดและทำกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเสรีจะทำให้เด็กเกิดการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ กิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือเป็นกิจกรรมที่เน้นการใช้นิ้วมือในการสร้างสรรค์ผลงานและตกแต่งจากสื่อ วัสดุอุปกรณ์ ที่หลากหลาย ซึ่งในขณะที่เด็กทำกิจกรรม เด็กได้ใช้นิ้วมือในการหยิบ จับ สัมผัส กับอุปกรณ์ สมอังกี้เริ่มสั่งการ ซึ่งแถบเส้นประสาทคอร์ปิคัลโลซัม จะทำหน้าที่เชื่อมสมองทั้งซีกซ้ายและขวาให้ทำงานเชื่อมต่อกัน เมื่อสมองได้ทำงานอย่างสม่ำเสมอจะมีส่วนช่วยให้สมองไม่เกิดการชะงักงันของสมอง สอดคล้องกับ กมลพรรณ ชีวพันธุ์ศรี (2546 35 – 36) กล่าวว่า การทำกิจกรรมทำให้สมองได้ทำงานต่าง ๆ ที่ท้าทาย ล้วนส่งผลต่อการเจริญเติบโตของสมองซีกขวาที่เกี่ยวกับจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ และรวมทั้งความคิดที่แปลก ๆ ใหม่ ๆ สอดคล้องกับ มัทนี เกษกมล (ม ป ป 189 – 190) กล่าวว่า ในการที่เด็กได้ใช้นิ้วมือในการเขียนภาพและใช้วัสดุ อุปกรณ์ ตกแต่งต่อเติมผลงาน เป็นการพัฒนานิ้วมือและเป็นจุดเริ่มต้นสำหรับความสามารถและพรสวรรค์ของเด็ก ยิ่งเด็กได้มีโอกาสใช้นิ้วมือได้คล่องแคล่วเพียงใด ย่อมจะช่วยส่งเสริมการพัฒนาการทางสติปัญญาไปด้วย วัยเด็กเล็ก จะ พบว่า ความสัมพันธ์ทางร่างกายของเด็กจะยังมีการควบคุมการทำงานของกล้ามเนื้อไม่เต็มที่ ไม่ว่าจะเป็นการเขียนหนังสือ การหยิบจับสิ่งของ หรือการเขียนภาพ ลักษณะกิจกรรมศิลปะ

ที่ต้องจับวัสดุอุปกรณ์ ปั้น ชีดเขียน ฉีกตัด ปะติด ต้องคำนึงถึง พัฒนาการทางร่างกายให้มีความสัมพันธ์กับประสาทการรับรู้ และระบบการสั่งงานของสมอง ซึ่งจะมีผลไปสู่การรับรู้ การคิด และการแสดงออกในทุก ๆ ด้าน ซึ่งประสบการณ์ทางศิลปะจะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ และส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ เด็กจะต้องคิดในสิ่งที่แปลกใหม่ ทำในสิ่งที่ตนเองค้นคิดขึ้นจากจินตนาการ เด็กจึงได้พัฒนาการทางสติปัญญาไปพร้อมกัน สอดคล้องกับมานพ ถนอมศรี (2546 : 166 – 1698) กล่าวว่า กิจกรรมศิลปะ เป็นเครื่องมือสอนเขียนหนังสือสำหรับเด็ก ประโยชน์ที่เด็กได้รับ ก็คือความเจริญงอกงามทางสติปัญญา และความคิดสร้างสรรค์ กิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ จึงเป็นตัวกระตุ้นให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งส่งผลต่อการเรียนรู้ของเด็กให้พัฒนาสูงขึ้น

ผลการวิจัยในครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือสามารถส่งเสริมการแสดงออกของเด็กปฐมวัยได้ ทั้งนี้ ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัย สามารถใช้วิธีการจัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือในการจัดการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยได้

ข้อสังเกตที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า

ข้อสังเกตที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่า เด็กมีการแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้นมาจากเหตุผลดังต่อไปนี้

1 การจัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ เป็นกิจกรรมที่ไม่ใช่กิจกรรมศิลปะพื้นฐานโดยทั่วไป กิจกรรมมีหลายรูปแบบ ได้แก่ การปั้นแป้งโด การเขียนภาพด้วยนิ้วมือ การวาดภาพ ระบายสี การพับกระดาษ การพิมพ์ภาพด้วยนิ้ว การฉีกกระดาษ ฯลฯ กิจกรรมจะเน้นการใช้ปลายนิ้วมือ ในการสร้างสรรค์ผลงาน โดยใช้วัสดุอุปกรณ์ที่หลากหลาย เพื่อนำไปใช้ในการตกแต่งต่อเติมผลงานอย่างอิสระตามความคิดจินตนาการของเด็ก เช่น จากกิจกรรมการพับกระดาษ เมื่อเด็กพับกระดาษเสร็จเด็กก็จะใช้วัสดุที่จัดเตรียมไว้บนโต๊ะกิจกรรม ได้แก่ ลวด กำมะหยี่ โฟมที่ห่อลูกแอปเปิ้ล เกล็ดปลา ใบไม้แห้ง ดอกไม้แห้ง ฯลฯ ไปใช้ตกแต่งต่อเติมตามความคิด จินตนาการของเด็ก

2 บทบาทครูขณะจัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ ครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ และให้คำแนะนำวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการปฏิบัติกิจกรรมของเด็ก รวมทั้งการใช้คำถามกระตุ้นในระหว่างทำกิจกรรมให้เด็กคิดอยู่ตลอดเวลา ซึ่งเป็นคำถามเกี่ยวกับกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ

3 กิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ เป็นกิจกรรมที่สนุกสนาน เด็กเกิดความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรม เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ให้เด็กได้สร้างสรรค์สิ่งแปลกใหม่ และคิดสร้างสรรค์ผลงานตามความคิดจินตนาการของตนเองอย่างอิสระ ในบรรยากาศที่อบอุ่นเป็นกันเอง

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1 กิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือเป็นกิจกรรมที่ไม่ใช่กิจกรรมศิลปะพื้นฐานโดยทั่วไป ก่อนการนำไปใช้ควรทำการศึกษาหลักการ และแนวการจัดกิจกรรม เพื่อจะได้นำไปใช้ได้ถูกต้องและเกิดประโยชน์แก่เด็กปฐมวัยต่อไป

2 คำถามที่ควรใช้ควรเป็นคำถามที่แปลกใหม่ พร้อมทั้งการกระตุ้นให้เด็กคิดต่อเนื่องอย่างสร้างสรรค์ เป็นสิ่งที่ควบคู่ไปกับการจัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ แต่ควรจะระวัง เช่น การถามต้องไม่บ่อยเกินไป หรือถามในขณะที่เด็กมีสมาธิในการสร้างสรรค์ผลงาน เพราะแทนที่จะเป็นผู้ส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ หากแต่กลับเป็นอุปสรรคของการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

3 ในการจัดกิจกรรม เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์จากการวิจัยครั้งนี้ ครูสามารถปรับเปลี่ยนวัสดุอย่างอื่นที่สามารถจัดหาได้ง่ายในห้องเรียนและราคาไม่แพง โดยคำนึงถึงการนำมาใช้สร้างสรรค์ผลงานได้ตามคุณลักษณะของกิจกรรม เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยให้เกิดการเรียนรู้ อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1 ควรมีการศึกษาและวิจัยผลของการจัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือในระยะยาว เพื่อติดตามผลการทดลองที่ส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์

2 ควรมีการศึกษาและวิจัยผลของการจัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ ทั้งเป็นกลุ่มและรายบุคคล ที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยอย่างต่อเนื่อง

3 ควรมีการศึกษาผลของการจัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือในเด็กพิเศษ เช่น เด็กออทิสติก และเด็กบกพร่องทางสติปัญญา เป็นต้น

4 ควรมีการศึกษาผลของการจัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ ที่มีต่อการพัฒนาด้านอื่น ๆ เช่น ด้านคณิตศาสตร์ ด้านภาษา ด้านสังคม วินัยในตนเองและความเชื่อมั่น

5 ควรมีการศึกษา ติดตามการเปลี่ยนแปลง ด้วยวิธีการ Time Series โดยดูแต่ละด้านของความคิดสร้างสรรค์ ด้านที่มีการเปลี่ยนแปลงน้อยให้มีการปรับกิจกรรมที่จะส่งเสริมด้านนั้นให้เข้มข้นขึ้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กมล ชีวพันธุ์ศรี และ โสภา เกริกไกรกุล (2546) *สมองกับการเรียนรู้* พิมพ์ครั้งที่ 3
กรุงเทพฯ ดวงกมล
- กมล เวียสุวรรณ (2541) *ศิลปนิยม* กรุงเทพฯ เลิฟแอนด์ลิฟเพรส
- กรมวิชาการ (2535) *แนวการจัดกิจกรรมและสื่อการเรียนการสอนระดับก่อนประถมศึกษา*
กรุงเทพฯ โรงพิมพ์คุรุสภา
- (2539) *แนวการจัดประสบการณ์ระดับก่อนประถมศึกษา* กรุงเทพฯ
คุรุสภาลาดพร้าว
- (2546) *คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2546 (สำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี)*
กรุงเทพฯ โรงพิมพ์คุรุสภา
- กรวิภา สรรพกิจจางง (2533) *ความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัยที่ได้รับ
จากการฝึกกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบชี้นำและแบบอิสระ* ปรินญาณีพนธ์
กต ม (การศึกษาปฐมวัย) กรุงเทพฯ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ถ่ายเอกสาร
- กนิษฐา ชูจันทร์ (2541) *ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางการสอนภาษาธรรมชาติ
โดยใช้แกนนำในหน่วยการเรียนการสอนที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก
ปฐมวัย* ปรินญาณีพนธ์ กต ม (การศึกษาปฐมวัย) กรุงเทพฯ
บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถ่ายเอกสาร
- กิติมา อมรทัต (2530) *ความหมายของศิลปะ* กรุงเทพฯ กระทรวงศึกษาธิการ
- ขวัญฟ้า รังสิยานนท์ (2532) *การเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ได้จากการฟัง
นิทานด้วยการเล่าโดยใช้หุ่นกับรูปภาพ* วิทยานิพนธ์ ครุศาสตร์มหาบัณฑิต
(การศึกษาปฐมวัย) กรุงเทพฯ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถ่ายเอกสาร
- จงใจ ขจรศิลป์ (2532) *การศึกษาลักษณะการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุม
ที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์และความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย* ปรินญาณีพนธ์
กต ม (การศึกษาปฐมวัย) กรุงเทพฯ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ถ่ายเอกสาร
- จุฬาลักษณ์ รุ่งวิริยะพันธ์ (2540, มกราคม-ธันวาคม) *จุดประกายความคิดสร้างสรรค์ให้ลูกวัย
เด็กเล็ก* วารสารศูนย์สุขวิทยาจิต 1(1) 177 – 180
- เจลา ประเสริฐสังข์ (2542) *จิตวิทยาการเรียนการสอน* นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- ฉันทนา ภาคบงกช (2535) *สอนให้เด็กคิด โมเดลการพัฒนาทักษะการคิดเพื่อคุณภาพชีวิตและ
สังคม* กรุงเทพฯ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- ชม ภูมิภาค (2523) *จิตวิทยาการเรียนการสอน* กรุงเทพฯ ไทยวัฒนาพานิช

- ณัฐภากร ถนอมตน (2536) *ผลของการใช้คำถามปลายเปิดแบบเร้าที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก่อนุบาล* วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต (การศึกษาปฐมวัย) กรุงเทพมหานคร บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถ่ายเอกสาร
- ดิลก ดิลกานนท์ (2534) *การฝึกทักษะ การคิดเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์* ปรินญาณิพนธ์ กศ ม (การศึกษาปฐมวัย) กรุงเทพมหานคร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถ่ายเอกสาร
- ฐปทอง ศรีทองท้วม (2538) *ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้กิจกรรมทักษะดนตรี* ปรินญาณิพนธ์ กศ ม (การศึกษาปฐมวัย) กรุงเทพมหานคร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถ่ายเอกสาร
- นภเนตร ธรรมบวร (2540) *การประเมินผลพัฒนาการเด็กปฐมวัย* กรุงเทพมหานคร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- นิตยา ภัสสรศิริ (2523) *เข้าใจเด็กก่อนวัยเรียน* กรุงเทพมหานคร ไทย-อิสราเอล
- นิตยา ประพฤติกิจ (2539) *การพัฒนาเด็กปฐมวัย* กรุงเทพมหานคร โอเดียนสโตร์
- นิรัตน์ กรองสะอาด (2535) *การศึกษาการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะที่เน้นเทคนิคในการสื่อความหมายที่มีผลต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย* ปรินญาณิพนธ์ กศ ม (การศึกษาปฐมวัย) กรุงเทพมหานคร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถ่ายเอกสาร
- บรรพต พรประเสริฐ (2538, เมษายน-ธันวาคม) *การศึกษาเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่มีระดับทักษะพื้นฐานการสังเกตแตกต่างกันที่ได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมสร้างสรรค์ทางรูปภาพ กิจกรรมสร้างสรรค์ทางสัญลักษณ์ กิจกรรมสร้างสรรค์ทางภาษาตามแนวปกติ* *วารสารการวิจัยทางการศึกษา* 25(2 – 4) 86 – 92
- บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์ (2545) *รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่องการวัดประเมินการเรียนรู้* กรุงเทพมหานคร ศูนย์ศึกษาตามแนวพระราชดำริ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- ประมวล คิตคินสัน (2527) *จิตวัฒนา จิตวิทยาเบื้องต้น* กรุงเทพมหานคร ไทยวัฒนาพานิช
- ปรีชา ธรรมมา (2546, เมษายน) *การพัฒนาตามแนวคิดของอีริก อีริกสัน* *วารสารสารานุกรมศึกษาศาสตร์* 29 25 – 33
- พรรณี ช เจนจิต (2528) *จิตวิทยาพัฒนาการ* กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- พรรณี เกษกมล (2534, ตุลาคม-พฤศจิกายน) *การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์* *วารสารพัฒนาหลักสูตร* 11(107) 75 – 78
- พรมารินทร์ สุทธิจิตตะ (2529) *การเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนการสร้างภาพโดยใช้และไม่ใช้รูปเรขาคณิตเป็นสื่อ* วิทยานิพนธ์ ปรินญาณิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต (การศึกษาปฐมวัย) กรุงเทพมหานคร บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถ่ายเอกสาร

- พัชรีย์ สวนแก้ว (2545) เอกสารประกอบการสอนวิชา 2173107 จิตวิทยาพัฒนาการและการดูแล
เด็กปฐมวัย พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ ดวงกลม
- พัฒนา ชัชพงศ์ (2530) การจัดประสบการณ์และกิจกรรมระดับปฐมวัย (เอกสารการบรรยาย)
กรุงเทพฯ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- (2531) "การจัดกิจกรรมและประสบการณ์สำหรับเด็กก่อนประถมศึกษา หน่วยที่ 2"
ใน ชุดอบรมบุคลากรระดับก่อนประถมศึกษาหน่วยที่ 2 กรุงเทพฯ สำนักงานการศึกษา
เอกชน
- พราวพรรณ เหลืองสุวรรณ (2531) ปฐมวัย กิจกรรมและสื่อการสอนเพื่อฝึกทักษะพัฒนาการ
และการเรียนรู้ กรุงเทพฯ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- เพียงจิต วจนัสุภรัตน์ (2531) การศึกษาเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ระหว่างเด็กปฐมวัย
ที่ทำกิจกรรมวาดรูปเป็นกลุ่มเป็นรายบุคคล ปริญญาณิพนธ์ กศ ม (การศึกษา
ปฐมวัย) กรุงเทพฯ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถ่ายเอกสาร
- พีระพงษ์ กุลพิศาล (2533) "การจัดกิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กปฐมวัยอายุ 5 – 6 ขวบ,"
3 มิติ ทักษะทางศิลปะและศิลปะศึกษา กรุงเทพฯ โรงพิมพ์การศาสนา
- ภรณ์ี คุรุรัตน์ (2533) เด็กก่อนวัยเรียนเรียนรู้อะไรอย่างไร นนทบุรี สถานสงเคราะห์หญิง
ปากเกร็ด
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2529) วิทยาศาสตร์สุขภาพระดับปฐมวัย กรุงเทพฯ
โรงพิมพ์ชวนพิมพ์
- (2537) หลักการและแนวคิดทางการศึกษาปฐมวัยศึกษาหน่วย 5 – 8 กรุงเทพฯ
มหาวิทยาลัยฯ
- มานพ ถนอมศรี (2534) ชุมทองแห่งการสร้างสรรค์ของลูก กรุงเทพฯ แสงศิลป์การพิมพ์
- (2546, ธันวาคม) การใช้ศิลปะเพื่อพัฒนาสมองของเด็ก แม่และเด็ก 21(310)
166 – 168
- มัทนี เกษกมล (ม ป ป) ปรัชญาการศึกษาตามแบบของซูคคอมลินสกี กรุงเทพฯ
สหสารการพิมพ์
- เยาวนา ดลแมน (2535) การศึกษาผลการจัดประสบการณ์แบบบูรณาการกิจกรรมการเคลื่อนไหว
และจังหวะกับกิจกรรมในวงกลมที่มีผลต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย
ปริญญาณิพนธ์ กศ ม (การศึกษาปฐมวัย) กรุงเทพฯ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรี
นครินทรวิโรฒ ถ่ายเอกสาร
- เยาวพา เดชะคุปต์ (2522) กิจกรรมก่อนวัยเรียน กรุงเทพฯ โอเดียนสโตร์
- (2528) กิจกรรมสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน กรุงเทพฯ โอเดียนสโตร์
- (2542) การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย กรุงเทพฯ แม็ค
- วาตี ทองสวัสดิ์ และคนอื่น ๆ (2529) คู่มือการนิเทศการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา
กรุงเทพฯ อักษรไทย

- รัชณี รัตนา (2533) *ผลของการใช้กิจกรรมจากชุดให้ความรู้แก่ผู้ปกครองที่มีต่อความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัย* ปรินญาณีพนธ์ กต ม (การศึกษาปฐมวัย) กรุงเทพฯ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถ่ายเอกสาร
- ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ (2538) *เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา* พิมพ์ครั้งที่ 5 กรุงเทพฯ สุวีริยาสาส์น
- ละมุล ชัชวาลย์ (2543) *ผลของการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยประกอบคำถามปลายเปิดที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย* ปรินญาณีพนธ์ กต ม (การศึกษาปฐมวัย) กรุงเทพฯ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถ่ายเอกสาร
- เลิศ อานันท์นะ (2533, มิถุนายน) *แบบฝึกความคิดสร้างสรรค์ วารสารแม่และเด็ก* 13(220) 83 – 86
- วราภรณ์ รักวิจัย (ม ป ป) *กิจกรรมสร้างสรรค์สำหรับเด็กก่อนวัยเรียน* กรุงเทพฯ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- (2533) *การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย* กรุงเทพฯ ดันอ้อ
- วารุณี นวลจันทร์ (2539) *ผลของการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบต่อเติมผลงานที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย* ปรินญาณีพนธ์ กต ม (การศึกษาปฐมวัย) กรุงเทพฯ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถ่ายเอกสาร
- วิจิตร วรุตบางกูร (2531, มกราคม – พฤษภาคม) *ความคิดสร้างสรรค์สำหรับครู* ศึกษาศาสตร์ (2) 40 – 48
- วิชัย วงษ์ใหญ่ (2535) *เอกสารประกอบการสอนเรื่องกิจกรรมสร้างสรรค์สำหรับเด็กก่อนวัยเรียน* กรุงเทพฯ ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถ่ายเอกสาร
- วิรุณ ตั้งเจริญ (2526) *การสร้างเสริมลักษณะนิสัยเด็กปฐมวัยด้านศิลปะ ใน เอกสารการสอนชุดวิชาการสร้างเสริมทักษะนิสัยเด็กปฐมวัยศึกษา* กรุงเทพฯ สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- (2539) *ศิลปศึกษา* พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ โอเดียนสโตร์
- ศรีเรือน แก้วกังวาล (2540) *จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย (เล่ม 1)* พิมพ์ครั้งที่ 7 กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- (2545) *จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย (เล่ม 1)* พิมพ์ครั้งที่ 8 กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- สดใส ชนะกุล (2538) *ผลของการจัดกิจกรรมวาดภาพนอกชั้นเรียนที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์และการรับรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย* ปรินญาณีพนธ์ กต ม (การศึกษาปฐมวัย) กรุงเทพฯ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถ่ายเอกสาร

- สัญลักษณ์ สุวรรณรัศมี (2533) *คู่มือการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ศิลปะเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 1*
 กรุงเทพฯ สำนักงานประถมศึกษาจังหวัดชลบุรี
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2542) *เอกสารประกอบการอบรมครูในโรงเรียน
 เอกชนระดับก่อนประถมศึกษา* กรุงเทพฯ โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว
- อนินทิตา โปชะกฤษณะ (มปป) *การวัดระดับความคิดสร้างสรรค์ของเด็กไทยโดยใช้แบบ
 ทดสอบความคิดสร้างสรรค์จากผลการวาดภาพ TCT-DP (THE TEST FOR CREATIVE
 THINKING PRODUCTION)* วิทยานิพนธ์ (บริหารการศึกษา) คาร์บอนเดล มหาวิทยาลัย
 เซาท์เซ็นทรัลอิลลินอยส์ ถ่ายเอกสาร
- อารี พันธุ์มณี (2540) *ความคิดสร้างสรรค์กับการเรียนรู้* กรุงเทพฯ ดันอ้อแกรมมี
- อารี รังสินันท์ (2528) *ความคิดสร้างสรรค์* พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ แพรวพิทยา
- (2532) *ความคิดสร้างสรรค์* กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์ข้าวฟ่าง
- (2535) *ความคิดสร้างสรรค์* พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ แพรวพิทยา
- (2537) *ความคิดสร้างสรรค์* พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพฯ แพรวพิทยา
- อารี เพชรมุต (2528) *จิตวิทยาพัฒนาการ* กรุงเทพฯ ภาควิชาจิตวิทยา คณะสังคมศาสตร์
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- อัญชลี สารรัตน์ (2536, มิถุนายน-กันยายน) "ความคิดสร้างสรรค์เริ่มต้นที่บ้าน," *วารสาร
 ศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น* 16(2) 12 – 15
- Bell, A (1984) *Stories Told by Six and Seven Year Old Boys Associations with
 Intelligence and Creativity* (Online) Available [http // www early
 childhood com/ library](http://www.earlychildhood.com/library) Retrieved November 28, 2003
- Bromfield, C (2003, September) "Promoting Creative Thinking through the Use of
 ICT," *Journal of computer Assisted Learning* 18(2002) 367 – 378
- Buchwitz, W (1981, Summer) "Creativity in the School Environment,"
Delta Kappa Gamma Bulletin (47) 50 – 55
- Columbus, R (1986) *Motor Activities for You And Your Child To Do* (Online)
 Available [http // www early childhood cdu au activities htm](http://www.earlychildhood.cdu.au/activities.htm) December 10,
 2002
- Davis (1994) *Education of The Gifted and Talented* 3rd ed Boston Adivision of
 Simon & Schuster
- Gallagher, J J (1975) *Teaching the Gifted Child* Boston Allyn and Bacon Inc
- Good (1959) *Dictionary of Education* 3rd ed New York McGraw-Hill
- (1973) *Dictionary of Education* 3rd ed New York McGraw-Hill
- Guiford, J P (1967) *The Nature of Human Intelligence* New York McGraw-Hill

- Guiford, J P (1969) "Traits of Creativity," in *Creativity and Its Cultivation* New York Harper & Row
- Hommon, S L , et al (1967) *Good for young children* New York MacMillan
- Hilgard, E R , et al (1932) *Introduction to Psychology* New York Harcourt Brace and World
- Ibrahim, J (1998) *Creative Thinking Abilities And Specific Characteristic of The Classroom Environment of Female High School Students in Saudi Arabia (Girls)* (Online) Available [http //wwwlib umi com/ library](http://www.lib.umi.com/library) Retrieved November 25, 2003
- Jellen, G & K Urban (1986) *The Creative Child and Adult Quarterly* Volum XI, No 3 137 – 152
- Johnson, C (1983) "Problem – Solving Your Hey To Creative Thinking," *Media and Methods* 19 12 – 14
- Lowenfeld, V (1957) *Creative and Mental Growth* New York The Macmillan
- Mayesky, M , Neuman, D , & Wloodkowski, R T (1985) *Creative Activities for Young Children* U S A Pelmar
- Petersen, C (1986) *Creating with open Ended Materials* (Online) Available [http // www early childhood com/library](http://www.earlychildhood.com/library) Retrieved December 10, 2003
- Peterson, H T (1958) *Kindergarten, The key of Child Growth* New York Exposition Press
- Roger, C R (1985) "What does the Experts Say About Creativenss? In Donald Herberholz and Key Aleaxandar," *Developing Artistic and Perceptual Awreness Art Practice in the Elementary Classroom* Iowa WM C Brown Company
- Shipley, T , Gay, R (1999) *Early Childhood* New York MacMillan
- Sternberg, J M & Williams, B H (1996) *Introduction Theory of Creativity* New York The Ronald Press
- Torrance, E P (1962) *Guiding Creative Talent* New Jersey Prentice Hall, Inc
- (1964) *Education and the Creative Potential* Minneapolis The Lund Press, Inc
- Williams, F E (1971) "Teaching for Creativity," *Journal of Research and Development in Education* 8 (11) 42 – 44

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

- คู่มือการใช้แผนการจัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ
- แผนการจัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ

คู่มือการใช้แผนการจัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ

หลักการและเหตุผล

ความคิดสร้างสรรค์เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของพัฒนาการทางด้านสติปัญญา การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ สามารถจัดให้อยู่ในรูปของกิจกรรมต่าง ๆ ได้มากมาย การจัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นกิจกรรมที่เปิดกว้างให้เด็กได้มีโอกาสฝึกฝนและพัฒนางานศิลปะอย่างอิสระ เกิดความสนุกสนานในการเรียนรู้ด้วยการสร้างงานตามความต้องการของเด็กจากกการปั้นแปงโด การวาดภาพด้วยนิ้ว การละเลงสี สร้างสรรค์จากการฉีกกระดาษ พิมพ์ภาพด้วยนิ้วมือ ขยำกระดาษเป็นรูป และหยดสีบนกระดาษ ฯลฯ ตามความคิดจินตนาการของเด็กโดยในการทำกิจกรรมทุก ๆ ขั้นตอนจะเน้นการใช้นิ้วมือของเด็กเป็นสำคัญ จากการบริหารนิ้วมือด้วยการใช้เพลง คำคล้องจอง ท่าทาง และปริศนาคำทาย เด็กได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองในการดึง นวด ขยำ คลึง และปั้น รวมทั้งเปิดโอกาสให้เด็กได้คิดจินตนาการในการทำกิจกรรม โดยมีครูเป็นผู้คอยกระตุ้นในการเรียนรู้ของเด็กโดยการใช้คำถามในขณะที่เด็กทำกิจกรรมเมื่อเกิดเป็นผลงานที่สมบูรณ์ก็ให้เด็กได้เลือกใช้วัสดุในการต่อเติมอย่างหลากหลายตามความคิดจินตนาการและได้ขยายผลงานทางความคิดด้วยการเล่าผลงานให้เพื่อนฟัง ซึ่งเป็นวิธีหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมให้เด็กได้เกิดการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์จากความคิดและจินตนาการของเด็ก ซึ่งถ้าเด็กได้ใช้จินตนาการมากเท่าใด เด็กก็จะอยากที่จะเรียนรู้สิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ ที่อยู่รอบตัวมากขึ้นเท่านั้น ทำให้เด็กเกิดความเข้าใจในตนเองตลอดจนส่งเสริมพัฒนาการครบทุกด้านทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ และสติปัญญา และพร้อมที่จะเรียนรู้ในระดับสูงขึ้นไป

จุดมุ่งหมาย

เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องตัว ความคิดยืดหยุ่น และความคิดละเอียดลออ

หลักการจัดกิจกรรม

1 การจัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ จัดขึ้นในช่วงเวลากิจกรรมสร้างสรรค์ใช้ระยะเวลาในการดำเนินการ 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน โดยจัดในวันอังคาร วันพุธ และวันพฤหัสบดี วันละประมาณ 30 นาที

2 การจัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ จัดขั้นตอนการจัดกิจกรรมออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่

- ขั้นนำ นำเข้าสู่กิจกรรมโดยการใช้เพลง คำคล้องจอง ท่าทาง และปริศนาคำทาย ฯลฯ เพื่อกระตุ้นให้เด็กสนใจและสร้างความพร้อมด้านกล้ามเนื้อนิ้วมือก่อนเข้าสู่กิจกรรม

- **ขั้นดำเนินกิจกรรม** เด็กลงมือปฏิบัติศิลปะด้วยตนเอง โดยการใช้นิ้วมือในการสร้างสรรค์ผลงานและตกแต่งต่อเติม เช่น การปั้นแป้งโด การวาดภาพด้วยนิ้วมือ และการวาดภาพละเลงสี จากสี วัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ครูเตรียมให้และเป็นผู้กระตุ้นให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์โดยใช้คำถามในระหว่างการทำกิจกรรม

- **ขั้นสรุป** เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้นำเสนอผลงานกับเพื่อนในกลุ่มหรือข้างเคียงเกี่ยวกับปั้น ครูจดบันทึกคำพูดและเรื่องราวที่เด็กเล่าเกี่ยวกับผลงาน เด็กและครูช่วยกันสรุปถึงกิจกรรม และนำผลงานไปตั้งแสดง

3 จัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือโดยการให้เด็กลงมือปฏิบัติศิลปะด้วยตนเอง โดยเป็นศิลปะที่เน้นการใช้นิ้วมือในการสร้างสรรค์ผลงานและตกแต่งต่อเติมจาก สี วัสดุ อุปกรณ์ที่หลากหลาย เช่นการปั้นแป้งโด การวาดภาพด้วยนิ้วมือ และการวาดภาพละเลงสี

4 ให้เด็กมีอิสระในการปฏิบัติกิจกรรมจากวัสดุอุปกรณ์ที่ครูจัดเตรียมไว้ในบรรยากาศที่เป็นกันเอง ออบอุน มีแสงสว่างเพียงพอ ครูมีบทบาทเป็นผู้กระตุ้นให้กำลังใจแก่เด็กขณะปฏิบัติกิจกรรม โดยแสดงความชื่นชมในผลงานที่เด็กสร้างขึ้นมาเพื่อเด็กจะได้แสดงออกทางผลงานอย่างเต็มความสามารถ

5 ระยะเวลาในการดำเนินการ

สัปดาห์ที่ 1 สร้างความคุ้นเคยเก็บข้อมูลพื้นฐาน และฝึกการจัดเก็บอุปกรณ์ให้กับเด็กหลังจากกิจกรรมเสร็จเรียบร้อยแล้ว

สัปดาห์ที่ 2 – 8 ดำเนินการทดลองในวันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี และจัดเก็บรวบรวมผลงานทุกวันที่ทดลองมา

บทบาทเด็ก

- 1 พยายามให้เด็กได้ซักถาม หยิบ จับ เกี่ยวกับอุปกรณ์อย่างเสรี
- 2 พยายามให้เด็กคิดและจินตนาการแสดงออกบนชิ้นงานโดยนำวัสดุที่หลากหลายมาให้เด็กได้ขยายต่อเติม ตกแต่ง สร้างสรรค์
- 3 สามารถพูดหรือบอกเกี่ยวกับผลงานของตนเอง เพื่อให้ทราบถึงความคิดและจินตนาการ
- 4 เมื่อหมดเวลาในการปฏิบัติกิจกรรม ให้เด็กส่งผลงานและจัดเก็บสี อุปกรณ์ต่าง ๆ เข้าที่ให้เรียบร้อย

บทบาทครู

- 1 ศึกษาแผนการจัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือให้เข้าใจก่อนลงมือจัดกิจกรรม
- 2 แนะนำสื่ออุปกรณ์ในการทำกิจกรรม และให้โอกาสเด็กร่วมกันสร้างข้อตกลงเกี่ยวกับการใช้วัสดุ อุปกรณ์ พร้อมทั้งอธิบายขั้นตอนในการปฏิบัติกิจกรรมให้เด็กทราบชัดเจน
- 3 ให้แรงเสริม กระตุ้นและจูงใจให้เด็กสนใจในกิจกรรมและแสดงออกอย่างเต็มที่ตามความสามารถ
- 4 เปิดโอกาสให้เด็กทำกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมืออย่างเสรีแล้วใช้วัสดุที่หลากหลายในการต่อเติมตกแต่งผลงานของตนเองตามจินตนาการ

รูปแบบแผนการจัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ

จุดมุ่งหมาย

เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องตัว ความคิดยืดหยุ่น และความคิดละเอียดลออ

การจัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ

1 ครูนำเข้าสู่บทเรียนด้วยการใช้เพลง คำคล้องจอง ทำท่าทาง และปริศนาคำทาย ฯลฯ เพื่อกระตุ้นให้เด็กสนใจและสร้างความพร้อมด้านกล้ามเนื้อนิ้วมือก่อนนำเข้าสู่บทเรียน

2 เปิดโอกาสให้เด็กทำกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือตามแผนงานที่กำหนดในตารางในการจัดกิจกรรม โดยครูแนะนำวัสดุอุปกรณ์ สื่อ ที่ใช้ในการปฏิบัติกิจกรรมเพื่อให้เด็กแสดงออกทางความสามารถอย่างเต็มที่

3 ในกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ เป็นการจัดกิจกรรมที่เน้นให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติศิลปะด้วยตนเอง โดยเป็นศิลปะที่เน้นการใช้นิ้วมือในการสร้างสรรค์ผลงานและตกแต่งต่อเติมจากสื่อวัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ครูเตรียมให้เด็กและเป็นผู้กระตุ้นให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้คำถามในระหว่างการทำกิจกรรม

4 ชื่นชมรูป เด็กนำเสนอผลงานของตนเองกับเพื่อนในกลุ่มหรือข้างเคียงฟัง

5 ครูจัดบันทึกคำพูดและเรื่องราวที่เด็กเล่าเกี่ยวกับผลงาน

การประเมินผล

- 1 สังเกตจากผลงานของเด็ก
- 2 สังเกตพฤติกรรมของเด็กจากคำพูด

ตาราง การจัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือในระยะเวลา 8 สัปดาห์ โดยทำการทดลองสัปดาห์ละ 3 วัน คือ วันอังคาร วันพุธ และวันพฤหัสบดี ในกิจกรรมสร้างสรรค์ เวลา 9.40 – 10.10 น ใช้เวลาในการทดลองครั้งละประมาณ 30 นาที

สัปดาห์ที่	วันที่ทดลอง	ชื่อกิจกรรมที่จัด	วัสดุ/อุปกรณ์
1	อังคาร พุธ พฤหัสบดี	การปั้นแป้งโด วาดภาพด้วยนิ้ว การละเลงสี	แป้งโด, แผ่นรองปั้น, ที่นวดแป้ง, มีดพลาสติกสำหรับตัดแป้ง, พิมพ์ขนมชนิดต่าง ๆ, ไข่ไม้แห้ง, ดอกไม้แห้ง, ไม้จิ้มฟัน, กระดาษโปสเตอร์สี, กระดาษนิตยสาร แป้งกวนไส้สี, กระดาษ A4, ดินสอ, สีเทียน, กระดาษโปสเตอร์สี, กระดาษนิตยสาร แป้งเปียกผสมสี, กระดาษ 80 ปอนด์ (ขนาด 8" x 12") จำนวน 15 แผ่น, สีไม้, สีเทียน, กาว, กระดาษนิตยสาร
2	อังคาร พุธ พฤหัสบดี	การสร้างสรรค์จาก การฉีกกระดาษ พิมพ์ภาพด้วยนิ้วมือ ขยำกระดาษเป็นรูป	กระดาษนิตยสาร, กระดาษโปสเตอร์สี, กระดาษหนังสือพิมพ์, กระดาษห่อของ ขวัญ, กาว, สีเทียน กระดาษ A4, สีน้ำ, นิ้วมือ, ปากกาสีต่าง ๆ, ลวดกำมะหยี่, แป้นพิมพ์ กระดาษ A4, กระดาษหนังสือพิมพ์, กระดาษห่อของขวัญ, สีเทียน, กาว, ดินสอ
3	อังคาร พุธ พฤหัสบดี	พิมพ์ภาพด้วยนิ้วมือ หยดสีบนกระดาษ วาดภาพด้วยนิ้ว	กระดาษ A4, สีน้ำ, นิ้วมือ, ปากกาสีต่าง ๆ, ลวดกำมะหยี่ กระดาษ A4, กระดาษโปสเตอร์สี, สีน้ำ, หลอดกาแฟ, ดินสอ, สีเทียน, ดอกไม้แห้ง, ไข่ไม้แห้ง แป้งกวนไส้สี, กระดาษ A4, ดินสอ, สีเทียน, กระดาษโปสเตอร์สี, กระดาษนิตยสาร

สัปดาห์ที่	วันที่ ทดลอง	ชื่อกิจกรรมที่จัด	วัสดุ/อุปกรณ์
4	อังคาร พุธ พฤหัสบดี	ต่อเติมเสริมแต่ง การละเลงสี การปั้นแป้งโด	กระดาษ A4, กระดาษนิตยสาร, กระดาษ ห่อของขวัญ, กาว, กรรไกร, สีเทียน แบ่งเปียกผสมสี, กระดาษ 80 ปอนด์ (ขนาด 8" x 12") จำนวน 15 แผ่น, สีไม้, สีเทียน, กาว, กระดาษนิตยสาร แป้งโด, แผ่นรองปั้น, ทินวอดแบ่ง, มีด พลาสติกสำหรับตัดแบ่ง, พิมพ์ขนมชนิด ต่าง ๆ ไข่ไม้แห้ง, ดอกไม้แห้ง, ไม้จิ้มฟัน, กระดาษโปสเตอร์สี, กระดาษนิตยสาร
5	อังคาร พุธ พฤหัสบดี	พับกระดาษ ขยำกระดาษเป็นรูป พิมพ์ภาพด้วยนิ้วมือ	กระดาษนิตยสาร, กระดาษโปสเตอร์สี, กระดาษห่อของขวัญ, กระดาษ A4, ลวด กำมะหยี่ กระดาษ A4, กระดาษหนังสือพิมพ์, กระดาษห่อของขวัญ, สีเทียน, กาว, ดินสอ กระดาษ A4, สีน้ำ, นิ้วมือ, ปากกาสีต่าง ๆ, ลวดกำมะหยี่
6	อังคาร พุธ พฤหัสบดี	วาดภาพด้วยมือ ขยำกระดาษเป็นรูป หยดสีบนกระดาษ	แบ่งกวนไส้สี, กระดาษ A4, ดินสอ, สีเทียน, กระดาษโปสเตอร์สี, กระดาษนิตยสาร กระดาษ A4, กระดาษหนังสือพิมพ์, กระดาษห่อของขวัญ, สีเทียน, กาว, ดินสอ กระดาษ A4, กระดาษโปสเตอร์สี, สีน้ำ, ดินสอ, หลอดกาแฟ, สีเทียน, ดอกไม้แห้ง ไข่ไม้แห้ง
7	อังคาร พุธ พฤหัสบดี	พิมพ์ลายนิ้วมือ หุ่นนิ้วของหนู ตัดกระดาษสร้างสรรค์	แป้นหมึก, กระดาษ A4, ปากกาเมจิด, กระดาษห่อของขวัญ, ลวดกำมะหยี่ ถุงมือเก่า ๆ, เศษผ้าขาด ๆ, ลูกตาปลอม, ปากกาเมจิด จานกระดาษ, กระดาษนิตยสาร, กระดาษ ห่อของขวัญ, กาว, กรรไกร, สีเทียน, ปากกาเมจิด

สัปดาห์ที่	วันที่ ทดลอง	ชื่อกิจกรรมที่จัด	วัสดุ/อุปกรณ์
8	อังคาร พุธ พฤหัสบดี	การชุบสีสร้างภาพ การปั้นแป้งโด พับกระดาษ	กระดาษ A4, สีเทียน, ดินสอ, นิ้วมือ แป้งโด, แผนรอนปั้น, ทัศนวดแป้ง, มีด พลาสติกสำหรับตัดแป้ง, พิมพ์ขนมชนิด ต่าง ๆ, ใบไม้แห้ง, ดอกไม้แห้ง, ไม้จิ้มฟัน, กระดาษโปสเตอร์สี, กระดาษนิตยสาร กระดาษนิตยสาร, กระดาษโปสเตอร์สี, กระดาษห่อของขวัญ, กระดาษ A4, ลวดกำมะหยี่

ตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ

สัปดาห์ที่ 1 วันอังคาร

กิจกรรม

การปั้นแป้งโด

จุดมุ่งหมาย

- 1 ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และจินตนาการ
- 2 พัฒนากล้ามเนื้อนิ้วมือและการทำงานประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา
- 3 สามารถพูดหรือบอกเกี่ยวกับความคิดจินตนาการของตนเอง
- 4 ส่งเสริมให้รักการประดิษฐ์ โดยใช้วัสดุในการตกแต่งที่หลากหลายเพื่อให้ได้ผลงาน

ที่แปลกใหม่

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

ขั้นนำ

1 ครูเตรียมเด็กให้มีความพร้อมด้านกล้ามเนื้อนิ้วมือด้วยการบริหารนิ้วมือจากเพลง “กำแบ”

2 ครูอธิบายขั้นตอนในการทำกิจกรรมต่าง ๆ พร้อมกับแนะนำวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ทำกิจกรรมให้เด็กเข้าใจก่อนลงมือปฏิบัติแต่ละกิจกรรม

3 เปิดโอกาสให้เด็กซักถาม หยิบ จับ เกี่ยวกับอุปกรณ์อย่างอิสระเสรี

ขั้นดำเนินกิจกรรม

1 เปิดโอกาสให้เด็กได้เลือกสีแป้งโดตามความสนใจ ได้แก่ สีเหลือง สีเขียว สีแดง และสีชมพู ได้ลงมือปฏิบัติในการดึง นวด ขยำ คลึง และปั้น

2 เปิดโอกาสให้เด็กคิดและจินตนาการในการปั้นแป้งโดเป็นรูปต่าง ๆ

3 ในขณะที่ปั้นแป้งโด ครูกระตุ้นโดยการซักถามสิ่งที่เกิดขึ้น โดยใช้คำถามดังนี้

- สิ่งที่ได้ปั้นคืออะไร
- แป้งโดมีลักษณะและรูปร่างเหมือนอะไร
- สิ่งที่ได้ปั้น นำไปต่อเติมเป็นอะไรได้บ้าง
- สิ่งที่ได้ปั้นมีประโยชน์อะไรบ้าง
- สิ่งที่ได้ปั้นทำประโยชน์อะไรได้บ้าง

4 เปิดโอกาสให้เด็กได้พูดคุยกันในขณะปฏิบัติกิจกรรม

5 เด็กเลือกใช้วัสดุต่อเติมอย่างหลากหลายตามความคิดจินตนาการ

ขั้นสรุป

- 1 เปิดโอกาสให้เด็กนำเสนอผลงานกับเพื่อนในกลุ่มหรือข้างเคียงเกี่ยวกับการปั้น
- 2 ครูจดบันทึกคำพูดและเรื่องราวที่เด็กเล่าเกี่ยวกับผลงาน
- 3 เด็กและครูช่วยกันสรุปถึงกิจกรรม
 - นิ้วมือช่วยทำให้เกิดผลงานอะไรได้บ้าง
- 4 นำผลงานไปตั้งแสดง

สื่อ/วัสดุอุปกรณ์

- 1 เพลง "กำแบ"
- 2 แป้งโด 4 สี คือ สีเหลือง สีเขียว สีแดง และสีชมพู
- 3 แผ่นรองปั้น
- 4 อุปกรณ์ที่ใช้เล่นกับแป้งโด เช่น ที่นวดแป้ง มีดพลาสติกสำหรับตัดแป้ง พิมพ์ขนมชนิด

ต่าง ๆ

- 5 ผ้าเช็ดมือ

การประเมินผล

- 1 สังเกตผลงานของเด็ก
- 2 สังเกตพฤติกรรมของเด็กจากคำพูด

ภาคผนวก

เกร็ดความรู้ทั่วไป

สูตรเสนอแนะวิธีการทำแป้งโด

วิธีที่ 1 การทำแป้งโดแบบเดิม

แป้งสาลี	3 ถ้วยตวง
เกลือ	¼ ถ้วยตวง
น้ำมันพืช	6 ช้อน
เติมน้ำเล็กน้อย	

วิธีทำ ผสมส่วนผสมทั้งหมดเข้าด้วยกัน ถ้าต้องการสีต่าง ๆ ใส่สีผสม เสร็จแล้วใส่แช่

ตู้เย็นไว้อยู่ได้นาน 2 สัปดาห์

วิธีที่ 2 การทำแป้งโดแบบพิเศษ

แป้งสาลี (ผสมผงฟู)	3 ถ้วย
เกลือ	1 ถ้วย
สีแห้ง	

น้ำมัน	5	ช้อน
น้ำเดือด	1 ¼	ถ้วย

วิธีทำ ผสมส่วนผสมทั้งหมดเข้าด้วยกัน เครื่องตีไฟฟ้าในกรณีที่เนื้อแป้งแข็งให้เติมน้ำเดือดลงไปอีก นวดเสร็จแล้วเก็บไว้ในตู้เย็น เมื่อต้องการนำมาใช้ให้เอาออกจากตู้เย็น สักครู่แล้วจึงให้เด็กเล่น

วิธีเล่นแป้งโด

ผสมส่วนผสมทั้งหมดเข้าด้วยกันให้เด็กนั่งบนโต๊ะ หรือเก้าอี้สำหรับเด็กระหว่างที่เทแป้งให้เด็กเอามือไปสัมผัสแป้ง และคลึงแป้งเล่น เด็กจะเกิดความสนใจในสิ่งที่เกิดขึ้น และเฝ้าดูอย่างสนุกสนาน ซึ่งจะช่วยกระตุ้นด้านผิวสัมผัสและเกิดการตระหนักรู้ในตนเอง

เพลงกำ – แบ

(ไม่ทราบนามผู้แต่ง)

กำ	กำ	กำ	กำ	แบ	แบ	แบ	แบ
ตบ	ตบ	ตบ	ตบ	กำ	กำ	แบ	
กำ	กำ	กำ	กำ	แบ	แบ	แบ	แบ
ตบ	ตบ	ตบ	ตบ	แล้วมีอวางบนดัก			

ครั้งที่ 2 วันพุธ

กิจกรรม

วาดภาพด้วยนิ้ว

จุดมุ่งหมาย

- 1 ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และจินตนาการ
- 2 พัฒนากล้ามเนื้อนิ้วมือและการทำงานประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา
- 3 สามารถพูดหรือบอกเกี่ยวกับความคิดจินตนาการของตนเอง
- 4 สามารถใช้นิ้วในการวาดภาพได้

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

ขั้นนำ

- 1 ครูเตรียมเด็กให้มีความพร้อมด้านกล้ามเนื้อนิ้วมือจากคำคล้องจอง "จำจี้ผลไม้"
- 2 ครูอธิบายขั้นตอนในการทำกิจกรรมต่าง ๆ พร้อมกับแนะนำวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ทำกิจกรรมให้เด็กเข้าใจก่อนลงมือปฏิบัติแต่ละกิจกรรม

- 3 เปิดโอกาสให้เด็กซักถาม หยิบ จับ เกี่ยวกับอุปกรณ์อย่างอิสระเสรี

ขั้นดำเนินกิจกรรม

- 1 เปิดโอกาสให้เด็กได้เลือกสีแบ่งกวนตามความสนใจได้แก่ สีเหลือง สีเขียว และสีแดง ได้ลงมือในการใช้นิ้ว จิ้ม และวาดภาพ ลงบนกระดาษ

- 2 เปิดโอกาสให้เด็กคิดและจินตนาการในการวาดภาพเป็นรูปต่าง ๆ

- 3 ในขณะที่วาดภาพ ครูคอยกระตุ้นซักถามสิ่งที่เกิดขึ้น โดยใช้คำถามดังนี้

- ภาพที่เด็กวาดเรียกว่าอะไร
- ภาพที่วาดมีลักษณะและรูปร่างเหมือนอะไร
- ภาพที่เด็กวาดสามารถนำไปต่อเติมเป็นอะไรได้บ้าง
- ภาพที่เด็กวาดมีประโยชน์อะไรบ้าง
- ภาพที่เด็กวาดทำประโยชน์อะไรได้บ้าง

- 4 เปิดโอกาสให้เด็กได้พูดคุยกันในขณะปฏิบัติกิจกรรมรวมทั้งเลือกใช้วัสดุต่อเติมอย่างหลากหลายตามความคิดจินตนาการ

ขั้นสรุป

- 1 เปิดโอกาสให้เด็กนำเสนอผลงานกับเพื่อนในกลุ่มหรือข้างเคียงเกี่ยวกับภาพวาด
- 2 ครูจัดบันทึกคำพูดและเรื่องราวที่เด็กเล่าเกี่ยวกับผลงาน
- 3 เด็กและครูช่วยกันสรุปถึงกิจกรรม
 - นิ้วมือช่วยทำให้เกิดผลงานอะไรได้บ้าง

4 นำผลงานไปตั้งแสดง

สื่อ/วัสดุอุปกรณ์

- 1 คำคล้องจอง “จำจี้ผลไม้”
- 2 แป้งกวนไส้สี 3 สี คือ สีเหลือง สีเขียว และสีแดง
- 3 ผ้าเช็ดมือ
- 4 กระดาษ
- 5 ผ้ากันเปื้อน

การประเมินผล

- 1 สังเกตผลงานของเด็ก
- 2 สังเกตพฤติกรรมของเด็กจากคำพูด

ภาคผนวก

เกร็ดความรู้ทั่วไป

ในการวาดภาพด้วยนิ้วมือ นอกจากใช้แป้งผสมสีแล้วอาจใช้สบู่หรือน้ำยาสระผมผสมสีได้ในกรณีที่ใช้สบู่ให้เด็กเป็นคนละลายสบู่ด้วยตนเอง เด็กจะชอบมากและพอใจในกิจกรรมนี้

วิธีการทำแป้งกวนไส้สี

นำแป้งมันทึ่งไว้ให้เย็น แล้วผสมสีคนให้เข้ากันและผสมด้วยเกล็ดสบู่

วิธีวาดภาพด้วยนิ้ว

เด็กใช้เลือกใช้นิ้วที่ตนเองถนัดมากที่สุดอันได้แก่ นิ้วโป้ง นิ้วชี้ นิ้วกลาง นิ้วนาง และ นิ้วก้อย จิ้มสีที่ต้องการแล้วจึงวาดภาพลงบนกระดาษตามที่ต้องการ

คำคล้องจอง จำจี้ผลไม้

(ไม่ทราบนามผู้แต่ง)

จำจี้ผลไม้แดงไทย แดงกวา
 ขนุน น้อยหน้า พุทรา มังคุด
 ละมุด ลำไย มะเฟือง มะไฟ
 มะกรูด มะนาว มะพร้าว ส้มโอ
 ฟักแฟง แดงโม ไซโยให้ฮิ้ว

ครั้งที่ 3 วันพฤหัสบดี

กิจกรรม

การละเลงสี

จุดมุ่งหมาย

- 1 ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และจินตนาการ
- 2 พัฒนากล้ามเนื้อนิ้วมือและการทำงานประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา
- 3 สามารถพูดหรือบอกเกี่ยวกับความคิดจินตนาการของตนเอง
- 4 ส่งเสริมการทำงานอย่างเป็นระบบ

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

ขั้นนำ

1 ครูเตรียมเด็กให้มีความพร้อมด้านกล้ามเนื้อนิ้วมือด้วยการบริหารนิ้วมือจากเพลง “นิ้วโป้งอยู่ไหน”

2 ครูอธิบายขั้นตอนในการทำกิจกรรมต่าง ๆ พร้อมกับแนะนำวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ทำกิจกรรมให้เด็กเข้าใจก่อนลงมือปฏิบัติแต่ละกิจกรรม

3 เปิดโอกาสให้เด็กซักถาม หยิบ จับ เกี่ยวกับอุปกรณ์อย่างอิสระเสรี

ขั้นดำเนินกิจกรรม

1 เปิดโอกาสให้เด็กได้เลือกสีแบ่งเปียกตามความสนใจได้แก่ สีเหลือง สีชมพู และ สีเขียว ได้ใช้นิ้วมือในการละเลงสีลงบนกระดาษ

2 เปิดโอกาสให้เด็กคิดและจินตนาการในการวาดภาพเป็นรูปต่าง ๆ

3 ในขณะที่วาดภาพครูกระตุ้นซักถามสิ่งที่เกิดขึ้นโดยใช้คำถามดังนี้

- ภาพที่เด็กวาดชื่อว่าอะไร
- ภาพที่วาดมีลักษณะและรูปร่างเหมือนอะไร
- ภาพที่เด็กวาดสามารถนำไปต่อเติมเป็นอะไรได้บ้าง
- ภาพที่เด็กวาดมีประโยชน์อะไรบ้าง
- ภาพที่เด็กวาดทำประโยชน์อะไรได้บ้าง

4 เปิดโอกาสให้เด็กได้พูดคุยกันในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรมรวมทั้งเลือกใช้วัสดุต่อเติมอย่างหลากหลายตามความคิดจินตนาการ

ขั้นสรุป

- 1 เปิดโอกาสให้เด็กนำเสนอผลงานกับเพื่อนในกลุ่มหรือข้างเคียงเกี่ยวกับการวาด
- 2 ครูจัดบันทึกคำพูดและเรื่องราวที่เด็กเล่าเกี่ยวกับผลงาน

- 3 เด็กและครูช่วยกันสรุปถึงกิจกรรม
 - นิ้วมือช่วยทำให้เกิดผลงานอะไรได้บ้าง
- 4 นำผลงานไปตั้งแสดง

สื่อ/วัสดุอุปกรณ์

- 1 เพลง "นิ้วโป้งอยู่ไหน"
- 2 แป้งเปียกผสมสี 3 สี คือ สีเหลือง สีชมพู และสีเขียว
- 3 กระดาษ 80 ปอนด์ สำหรับพิมพ์ภาพ ขนาด 8" x 12" จำนวน 15 แผ่น
- 4 เสื่อกันเปื้อน
- 5 ถังน้ำและผ้าเช็ดมือ
- 6 ผ้าพลาสติก

การประเมินผล

- 1 สังเกตจากผลงานของเด็ก
- 2 สังเกตจากพฤติกรรมของเด็กจากคำพูด

ภาคผนวก

เกร็ดความรู้ทั่วไป

ในการทำกิจกรรมการละเล่นสีควรเลือกใช้กระดาษพิมพ์ภาพที่ไม่บางจนเกินไป เพราะจะทำให้กระดาษย่นและเปื่อยยุ่ยเร็วขึ้น ควรเลือกใช้กระดาษที่มีพื้นผิวมันและเรียบ เช่น กระดาษปฏิทินที่มีด้านหลังเป็นสีขาวจะทำให้ได้รูปภาพที่สวยงามมากขึ้นรวมทั้งมีขนาดกว้าง เด็ก ๆ สามารถใช้จินตนาการได้อย่างเต็มที่

วิธีการละเล่นสี

หยดสีลงบนกระดาษแล้วให้เด็กเล่นสี โดยเริ่มใช้นิ้วใดนิ้วหนึ่งจากเป็นรูปต่าง ๆ คุณครูอาจช่วยละเล่นสีให้เด็กดูเป็นตัวอย่าง เมื่อเด็กคุ้นเคยก็แนะนำให้ใช้ฝ่ามือ แขน หรือข้อศอก แม้แต่การพิมพ์รอยเท้าก็สนุกเช่นกัน

เพลงนิ้วโป้งอยู่ไหน

(ไม่ทราบนามผู้แต่ง)

นิ้วโป้งอยู่ไหน	นิ้วโป้งอยู่ไหน	อยู่นี่จะ	อยู่นี่จะ
สุขสบายดีหรือไร		สุขสบายทั้งกายและใจ	
ไปก่อนละ		สวัสดิ์	

(เปลี่ยนนิ้วโป้งเป็นนิ้วชี้ นิ้วกลาง นิ้วนาง และนิ้วก้อยตามลำดับ)

ภาคผนวก ข

- คู่มือการใช้แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของเจเลนและเออร์บัน
(Jellen and Urban) -

คู่มือการใช้แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์จากผลการวาดภาพ ของเจเลนและเออร์บัน (Jellen and Urban)

การใช้แบบทดสอบ

1 ผู้ถูกทดสอบจะได้รับ แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของของเจเลนและเออร์บัน (Jellen and Urban) และดินสอดำซึ่งไม่มียางลบ เพื่อมิให้ผู้ตอบเปลี่ยนภาพที่วาดแล้ว

2 ผู้ทดสอบอ่านคำสั่งซ้ำ ๆ และชัดเจนดังนี้

“ภาพที่วางอยู่ข้างหน้าท่าน / เด็ก ๆ ขณะนี้ เป็นภาพที่ยังไม่สมบูรณ์ ผู้วาดเริ่มลงมือวาด แต่ถูกขัดจังหวะเสียก่อน ขอให้ท่าน / เด็ก ๆ วาดภาพต่อให้สมบูรณ์ จะวาดเป็นภาพอะไรก็ได้ตามที่ท่าน / เด็ก ๆ ต้องการ ไม่มีการวาดภาพใด ๆ ที่ถือว่าผิด ภาพทุกภาพที่วาดถือเป็นสิ่งที่ถูกต้องทั้งสิ้น เมื่อวาดภาพเสร็จแล้วขอให้เอามาส่งให้คุณครู”

ผู้ทดสอบอาจย้ำอีกครั้งหนึ่งก็ได้ว่า

“จะวาดภาพอะไรก็ได้ตามต้องการ”

3 ในช่วงเวลาของการทดสอบ หากมีคำถาม ก็อาจตอบได้ในลักษณะนี้คือ

“เด็ก ๆ อยากจะวาดภาพอะไรก็ได้ตามที่อยากจะทำ วาดรูปที่วาดเป็นสิ่งที่ถูกต้องทั้งสิ้นทำอย่างไรก็ได้ ไม่มีสิ่งใดผิด”

หากผู้ถูกทดสอบยังคงมีคำถาม เช่น หากถามถึงชิ้นส่วนที่ปรากฏอยู่นอกกรอบ ก็ให้ตอบในทำนองเดิม ห้าม อธิบายเนื้อหา หรือวิธีการใด ๆ เพิ่มเติม

นอกจากนี้ ควรหลีกเลี่ยงการพาดพิงถึงเวลาที่ควรใช้ในการวาดภาพ

ควรพูดทำนองที่ว่า “เริ่มวาดไปได้เลย ไม่ต้องกังวลเรื่องเวลา” อาจเพิ่มเติมได้ว่า “เราคงไม่ใช้เวลาทั้งชั่วโมงในการวาดภาพหรอกนะ”

4 ผู้ทดสอบต้องจดบันทึกเวลาการทำแบบทดสอบของผู้ที่ทำเสร็จก่อน นานี่ โดยจดอายุ เพศ ชื่อ และประเทศของผู้ถูกทดสอบลงในช่องว่างมุมขวาบนของกระดาษทดสอบ เช่น อายุ 8 ปี เพศ ชาย ชื่อ จอห์น ประเทศ สหรัฐอเมริกา เป็นต้น

5 ผู้ทดสอบบอกให้ผู้ถูกทดสอบตั้งชื่อเรื่อง หรือชื่อภาพด้วย แต่ควรพูดเบา ๆ โดยไม่รบกวนผู้ถูกทดสอบคนอื่นที่ยังทำไม่เสร็จ แล้วเขียนชื่อเรื่องไว้ที่มุมขวาบน เพราะจะใช้เป็นข้อมูลสำคัญในการแปลผลการวาดภาพ เช่น อายุ 8 ปี เพศ ชาย ชื่อ จอห์น ประเทศ สหรัฐอเมริกา ชื่อภาพ พระอาทิตย์ขึ้น

6 หลังจากเวลาทดสอบผ่านไป 15 นาที ให้เก็บแบบทดสอบคืน ให้เขียน อายุ เพศ ชื่อ ประเทศ และชื่อภาพไว้ที่มุมขวาบนของแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของของเจเลนและเออร์บัน (Jellen and Urban) ทำนองเดียวกับที่อธิบายไว้ในข้อ 5

เกณฑ์การประเมินผลเพื่อให้คะแนน

แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของของเจเลนและเออร์บัน

(Jellen and Urban)

นำภาพวาดแต่ละภาพมาประเมินตามเกณฑ์ 14 ข้อ ดังนี้

1) การต่อเติม (Cn)

ชิ้นส่วนที่ได้รับการต่อเติม (เครื่องวงกลม จุด มุมฉาก เส้นโค้ง เส้นประ และสี่เหลี่ยมจัตุรัสเล็กปลายเปิดนอกกรอบสี่เหลี่ยมใหญ่) จะได้คะแนนการต่อเติม ชิ้นส่วนละ 1 คะแนน คะแนนสูงสุดคือ 6 คะแนน

2) ความสมบูรณ์ (Cm)

หากมีการต่อเติมจากเดิมในข้อ 1 หรือให้สมบูรณ์มากขึ้น จะได้คะแนนชิ้นส่วนละ 1 คะแนน ถ้าต่อเติมภาพโดยใช้รูปที่กำหนด 2 รูป มารวมเป็นรูปเดียว เช่น โยงเป็นรูปบ้าน ต่อเป็นอิฐ ปล่องไฟ ฯลฯ ให้ 1 คะแนน คะแนนสูงสุดในข้อนี้คือ 6 คะแนน

3) ภาพที่สร้างขึ้นใหม่ (Ne)

ภาพหรือสัญลักษณ์ที่วาดขึ้นใหม่นอกจากข้อ 1 และ 2 จะได้คะแนนเพิ่มอีกภาพละ 1 คะแนน แต่ภาพที่วาดซ้ำหลาย ๆ ภาพเหมือน ๆ กัน (เช่นภาพป่าที่มีจำนวนต้นไม้หลาย ๆ ต้น ๆ ซ้ำ ๆ กัน) จะให้ 2 – 3 คะแนน คะแนนสูงสุดของข้อนี้ คือ 6 คะแนน

4) การต่อเนื้องด้วยเส้น (CI)

แต่ละภาพหรือส่วนของภาพ (ทั้งภาพที่สร้างเสร็จขึ้นใหม่ในข้อ 3) หากมีเส้นลากโยงเข้าด้วยกัน ทั้งภายใน และภายนอกกรอบ จะให้คะแนนการโยงเส้นละ 1 คะแนน คะแนนสูงสุดในข้อนี้ คือ 6 คะแนน

5) การต่อเนื้องที่ทำให้เกิดเป็นเรื่องราว(Cth)

ภาพใด หรือส่วนใดของภาพที่ทำให้เกิดเป็นเรื่องราว หรือเป็นภาพรวมจะได้อีก 1 คะแนน ต่อ 1 ชิ้น การเชื่อมโยงนี้อาจเป็นการเชื่อมโยงด้วยเส้น จากข้อ 1 หรือไม่ใช่เส้นก็ได้ เช่น เส้นประของแสงอาทิตย์, เฆต่าง ๆ, การแตะกันของภาพ ความสำคัญอยู่ที่การต่อเติมนั้น ทำให้ได้ภาพที่สมบูรณ์ตามความหมายที่ผู้ถูกทดสอบ ตั้งชื่อไว้ คะแนนสูงสุดในข้อนี้ คือ 6 คะแนน

6) การข้ามเส้นกันเขตโดยการใช้ชิ้นส่วนที่กำหนดให้นอกกรอบใหญ่ (Bfd)

การต่อเติม หรือโยงเส้นปิดรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสปลายเปิด ซึ่งอยู่นอกกรอบสี่เหลี่ยมใหญ่ จะได้คะแนน 6 คะแนนเต็ม

7) การข้ามเส้นกันเขตอย่างอิสระโดยไม่ใช้ส่วนที่กำหนดให้นอกกรอบใหญ่ (Bfi)

การต่อเติม โยงเส้นออกไปนอกกรอบ หรือการวาดภาพนอกกรอบสี่เหลี่ยมใหญ่ จะได้คะแนน 6 คะแนนเต็ม

8) การแสดงความลึก ใกล้ – ไกล หรือมิติของภาพ (Pe)

ภาพที่วาดให้เห็นส่วนลึก มีระยะใกล้ – ไกล หรือวาดภาพในลักษณะ 3 มิติ ให้คะแนนภาพละ 1 คะแนน หากภาพที่ปรากฏเป็นเรื่องราวทั้งภาพ แสดงความเป็นสามมิติมีความลึก หรือใกล้ – ไกล ให้คะแนนเต็ม คะแนนสูงสุดในข้อนี้คือ 6 คะแนน

9) อารมณ์ขัน (Hu)

ภาพที่แสดงให้เห็นหรือก่อให้เกิดอารมณ์ขันจะได้ขั้นส่วน 1 คะแนน หรือดูภาพรวม ถ้าให้อารมณ์ขันมากก็จะให้คะแนนมากขึ้นเป็นลำดับภาพที่แสดงอารมณ์ขันนี้ ประเมินจากผู้ทดสอบในหลาย ๆ ทาง เช่น

- ก ผู้วาดสามารถล้อเลียนตัวเองจากภาพวาด
- ข ผู้วาดผนวกชื่อที่แสดงอารมณ์ขันเข้าไป หรือวาดเพิ่มเข้าไป และ / หรือ
- ค ผู้วาดผนวกลายเส้นและภาษาเข้าไปเหมือนการวาดภาพการ์ตูนคะแนนสูงสุดของข้อนี้คือ 6 คะแนน

10) การคิดแปลกใหม่ ไม่คิดตามแบบแผน (Uca)

ภาพที่แสดงความคิดที่แปลกใหม่แตกต่างไปจากความคิดปกติธรรมดาทั่วไป มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

- a) การวาง หรือการใช้กระดาษแตกต่างไปจากเมื่อวางกระดาษทดสอบให้แบบปกติธรรมดา เช่น พับ หมุน หรือพลิกกระดาษไปข้างหลัง แล้วจึงวาดภาพให้ 3 คะแนน

11) ภาพที่เป็นนามธรรม(Ucb)

ภาพที่เป็นนามธรรม หรือไม่เป็นภาพของจริง เช่น การใช้ชื่อที่เป็นนามธรรมหรือสัตว์ประหลาด ให้ 3 คะแนน

12) ภาพรวมของรูปทรง (Ucc)

ภาพรวมของรูปทรง เครื่องหมายสัญลักษณ์ ตัวอักษรหรือตัวเลข และ / หรือ การใช้ชื่อหรือภาพที่เหมือนการ์ตูน ให้ 3 คะแนน

13) ภาพที่ต่อเติมไม่ใช่ภาพที่วาดกันแพร่หลายทั่วไป(Ucd)

ภาพที่ต่อเติมไม่ใช่ภาพที่วาดกันแพร่หลายทั่วไป ให้ 3 คะแนน แต่หากมีการต่อเติมภาพในลักษณะต่าง ๆ ต่อไปนี้

- 1 รูปครึ่งวงกลม ต่อเป็นพระอาทิตย์ หน้าคนหรือวงกลม
- 2 รูปมุมฉาก ต่อเป็นบ้าน กลอง หรือสี่เหลี่ยม
- 3 รูปเส้นโค้ง ต่อเป็นงู ต้นไม้ หรือดอกไม้
- 4 รูปเส้นประ ต่อเป็นถนน ตรอก หรือทางเดิน
- 5 รูปจุด ทำเป็นตานก หรือสายฝน

รูปทำนองนี้ต้องหักออก 1 คะแนน จาก 3 คะแนนเต็มในข้อ 10 d นี้ แต่ไม่มีคะแนนติดลบ / คะแนนสูงสุดในข้อ 10 นี้คือ (a + b + c + d) เท่ากับ 12

14) ความเร็ว (Sp)

ภาพที่ใช้เวลาวาดน้อยกว่า 12 นาที จะได้คะแนนเพิ่มดังนี้

ต่ำกว่า	2	นาที	ได้	6	คะแนน
ต่ำกว่า	4	นาที	ได้	5	คะแนน
ต่ำกว่า	6	นาที	ได้	4	คะแนน
ต่ำกว่า	8	นาที	ได้	3	คะแนน
ต่ำกว่า	10	นาที	ได้	2	คะแนน
ต่ำกว่า	12	นาที	ได้	1	คะแนน
มากกว่าหรือเท่ากับ	12	นาที	ได้	0	คะแนน

คะแนนรวมของแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของของเจเลนและเออร์บัน (Jellen and Urban)

ด้านหลังของข้อสอบมีช่องเล็ก ๆ อยู่ 11 ช่อง แต่ละช่องจะมีรหัสสำหรับให้คะแนน วิธีการให้คะแนนเพียงแต่พับส่วนล่างของแบบทดสอบขึ้นมา ก็สามารถให้คะแนนได้ทันที คะแนนรวมสูงสุดของแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของของเจเลนและเออร์บัน (Jellen and Urban) คือ 72 คะแนน (แปลและเรียบเรียงโดย อนันทิตา ไปษะภุชณะ 2535)

ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง ที่ควรบันทึกประกอบการทำวิจัย

โดยใช้แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของของเจเลนและเออร์บัน (Jellen and Urban)

- 1 อายุ (เช่น 5 ปี)
- 2 เพศ (เช่น หญิง หรือชาย)
- 3 เชื้อชาติและความเป็นมาของเผ่าพันธุ์ (เช่น มองโกลอยด์, นิกรอยด์, คอเคเชียน หรืออื่น ๆ)
- 4 ประเภทของสถานศึกษา (เช่น ประถมศึกษา หรืออุดมศึกษา, เอกชน หรือรัฐบาล)
- 5 ข้อมูลทางเศรษฐกิจและสังคม (เช่น ระดับรายได้ต่ำ, ปานกลางหรือสูง)
- 6 ความเฉพาะเจาะจงของกลุ่มตัวอย่างที่เลือก (เช่น เด็กพิการ - ทางสมอง และ / หรือทางร่างกาย, เด็กปกติ, เด็กพิเศษ - อัจฉริยะ และ / หรือมีความสามารถพิเศษ, และ / หรือเด็กไม่ปกติ - ทางสังคม และ / หรือการเบี่ยงเบนทางจิตวิทยา)
- 7 ข้อมูลที่บันทึกอย่างย่อของกลุ่มตัวอย่างทั้งกลุ่ม (เช่น เลือกโดยการสุ่มตัวอย่าง, สังเกตเก็บข้อมูล ระหว่างการทำแบบทดสอบ หรืออื่น ๆ)
- 8 การทำการทดสอบใหม่ ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด และ / หรือเฉพาะราย โดยระบุเหตุผล นั้น ๆ ด้วย

ข้อมูลของนักวิจัยผู้สร้างแบบทดสอบ

<p>แฮนส์ จีบี เยลเลน (HANS G, JELLEN, Fh, D)</p>	<p>- อาจารย์ประจำภาควิชา บริหารการศึกษาและ การศึกษาอุดมศึกษามหาวิทยาลัย เซาท์เทิน อิลลินอยส์ ณ คาร์บอนเดล ประเทศสหรัฐอเมริกา</p>
<p>เคลาส์ เค เออร์บัน (KLAUS K, URBAN, Ph, D)</p>	<p>- อาจารย์มหาวิทยาลัยแฮนโนเวอร์ประเทศสหพันธ์รัฐ เยอรมันนี</p>

TSD-Z

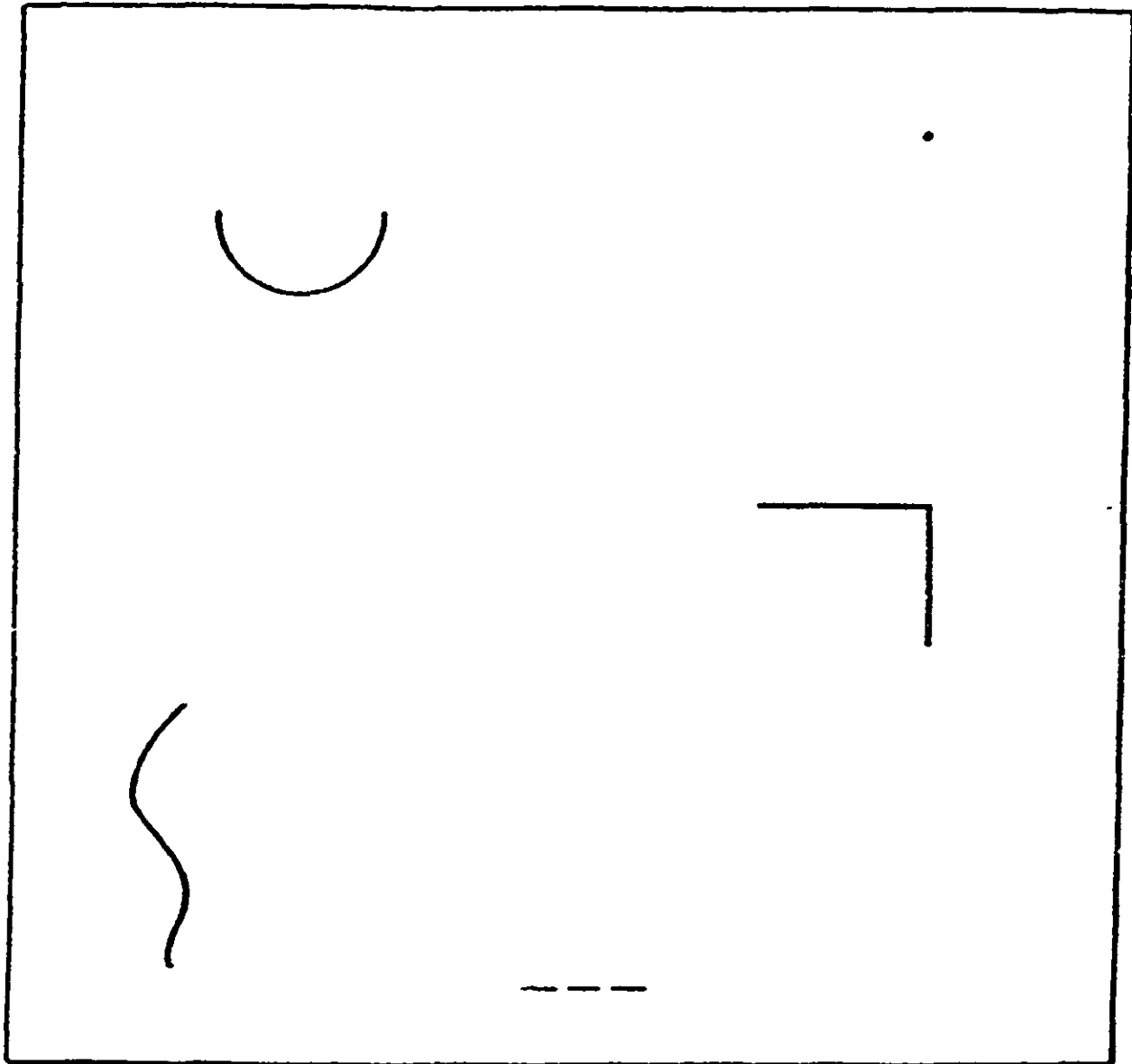
TCT-DP

AGE. _____

GENDER/SEX. _____

NAME/INITIALS: _____

COUNTRY. _____

□

ภาคผนวก ค

- รายนามผู้เชี่ยวชาญ
- หนังสือเชิญผู้เชี่ยวชาญ

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจแผนการจัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ

อาจารย์ดวงจิต ดีวิวัฒน์	อาจารย์ประจำวิชาภาควิชาศิลปกรรม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
อาจารย์ศศิธร จันทมฤก	อาจารย์ผู้สอนมหาวิทยาลัยราชภัฏ วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
อาจารย์ปริยานุช จุลพรหม	อาจารย์ผู้สอนโรงเรียนบ้านลำทองหลวง

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ ของเจเลนและเออร์บัน (Jellen and Urban)

อาจารย์ดารณี ศักดิ์ศิริผล	อาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษาพิเศษ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
อาจารย์รัศมี โพนเมืองหล้า	อาจารย์ผู้สอนโรงเรียนวัดบุญญราศรี จังหวัดชลบุรี
อาจารย์ประสิทธิ์รักษ์ เจริญผล	อาจารย์ผู้สอนโรงเรียนอนุบาลปานตะวัน

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ บัณฑิตวิทยาลัย มศว โทร 5731, 5618

ที่ ศธ 0519 12/58๑๔

วันที่ 1๔ มิถุนายน 2547

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน คณบดีคณะศิลปกรรมศาสตร์

เนื่องด้วย นางสาวรวงกมล ก้นประชา นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการศึกษาระดับ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปฏิญานิพนธ์ เรื่อง “ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย
ที่ทำกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ” โดยมี รองศาสตราจารย์ศิริมา ภิญ โยอนันตพงษ์ และ
รองศาสตราจารย์วิรัช วรรณรัตน์ เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำปฏิญานิพนธ์ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย
ขอเรียนเชิญ อาจารย์ดวงจิต ศีวิวัฒน์ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจคู่มือการใช้แผนการจัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ข้าราชการในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจ
คู่มือการใช้แผนการจัดกิจกรรมฯ ให้ นางสาวรวงกมล ก้นประชา และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง
ณ โอกาสนี้ด้วย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เพ็ญศิริ จีระเดชากุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ที่ ศธ 0519 12/5807

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

16 มิถุนายน 2547

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน อธิการบดีมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ฯในพระบรมราชูปถัมภ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย คู่มือการใช้แผนการจัดกิจกรรมฯ

เนื่องด้วย นางสาวรวงคณา กันประชา นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการศึกษาศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง “ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ที่ทำกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ” โดยมี รองศาสตราจารย์สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์ และ รองศาสตราจารย์วิรัช วรณรัตน์ เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำปริญญานิพนธ์ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย ขอเรียนเชิญ อาจารย์ศศิธร จันทมฤก เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจคู่มือการใช้แผนการจัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ข้าราชการในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจคู่มือการใช้แผนการจัดกิจกรรมฯ ให้ นางสาวรวงคณา กันประชา และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เพ็ญศิริ จิระเชษฐกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร 02-664-1000 ต่อ 5618, 5731

หมายเหตุ ต้องการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อนิติ โทรศัพท 02-7593084 มือถือ 09-3193084

ที่ ศธ 0519 12/5๕๐๕

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

๙ มิถุนายน 2547

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้อำนวยการ โรงเรียนบ้านวังทองกลาง

สิ่งที่ส่งมาด้วย คู่มือการใช้แผนการจัดกิจกรรมฯ

เนื่องด้วย นางสาวรวงกมล กั้นประชา นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการศึกษาระดับมัธยมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง “ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ” โดยมี รองศาสตราจารย์สิริมา ภิญโญนนตพงษ์ และ รองศาสตราจารย์วิรัช วรณรัตน์ เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำปริญญานิพนธ์ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย ขอเรียนเชิญ อาจารย์ปริยานุช จุลพรหม เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจคู่มือการใช้แผนการจัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ข้าราชการในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจคู่มือการใช้แผนการจัดกิจกรรมฯ ให้ นางสาวรวงกมล กั้นประชา และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เพ็ญสิริ จีระเชชากุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร 02-664-1000 ต่อ 5618, 5731

หมายเหตุ ต้องการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 02-7593084 มือถือ 09-3193084

ที่ ศธ 0519 12/58๐4

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

1๒ มิถุนายน 2547

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบุญญราศรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย คู่มือการใช้แบบทดสอบฯ

เนื่องด้วย นางสาวรวงคณา กั้นประชา นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการศึกษาระดับบัณฑิตวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์เรื่อง “ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ” โดยมี รองศาสตราจารย์สิริมา ภิญโญนนตพงษ์ และ รองศาสตราจารย์วิรัช วรรณรัตน์ เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำปริญญานิพนธ์ ในกรณีนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ อาจารย์รัศมี โพนเมืองหล้า เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจคู่มือการใช้แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของเจเลนและเออร์บัน (Jellen and Urban)

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ข้าราชการในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจคู่มือการใช้แบบทดสอบฯ ให้ นางสาวรวงคณา กั้นประชา และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เพ็ญสิริ จิระเดชากุล)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร 02-664-1000 ต่อ 5618, 5731

หมายเหตุ ต้องการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 02-7593084 มือถือ 09-3193084

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ บัณฑิตวิทยาลัย มศว โทร 5731, 5618

ที่ ศธ 0519 12/87 88

วันที่ 17 กันยายน 2547

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน คณะศึกษาศาสตร์

เนื่องด้วย นางสาวรวงกมล กันประชา นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการศึกษาระดับมัธยมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ” โดยมี รองศาสตราจารย์ศิริมา ภิญโญอนันตพงษ์ และ รองศาสตราจารย์ วิรัช วรรณรัตน์ เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำวิทยานิพนธ์ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ อาจารย์ดารณี ศักดิ์ศิริผล เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความคิดสร้างสรรค์ของผลงานและเออร์บัน

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ข้าราชการในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบทดสอบให้ นางสาวรวงกมล กันประชา และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้ด้วย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เพ็ญสิริ จิระเดชากุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ที่ ศธ 0519 12/5605

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

16 มิถุนายน 2547

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลปาดะวัน

สิ่งที่ส่งมาด้วย คู่มือการใช้แบบทดสอบฯ

เนื่องด้วย นางสาวรวงคณา ก้นประชา นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการศึกษาระดับมัธยมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์เรื่อง “ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ” โดยมี รองศาสตราจารย์ศิริมา ภิญโญนันตพงษ์ และ รองศาสตราจารย์วิรัช วรรณรัตน์ เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำปริญญานิพนธ์ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย ขอเรียนเชิญ อาจารย์ประสิทธิ์รักษ์ เจริญผล เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจคู่มือการใช้แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของเจเลนและเออร์บัน (Jellen and Urban)

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ข้าราชการในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจคู่มือการใช้แบบทดสอบฯ ให้ นางสาวรวงคณา ก้นประชา และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เพ็ญสิริ จิระเชชากุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร 02-664-1000 ต่อ 5618, 5731

หมายเหตุ ต้องการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 02-7593084 มือถือ 09-3193084

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาววรางคณา กันประชา
วันเดือนปีเกิด	22 กรกฎาคม 2519
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	15/144 หมู่ 10 (หมู่บ้านกัญญาเฮ้าส์ 3) ต ลำไทรเหนือ อ เมือง จ สมุทรปราการ 10270 โทร 02 – 7593084
ประวัติการศึกษา	
พ ศ 2538	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสตรีสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ
พ ศ 2542	ครุศาสตร์บัณฑิต (ค บ) วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย (เกียรตินิยมอันดับ 2) สถาบันราชภัฏสวนดุสิต
พ ศ 2548	การศึกษามหาบัณฑิต (กศ ม) สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ